

Vestiging van Turken buiten de grote steden

Wonen in een concentratiewijk: keuze, dwang of toeval?

De Kruiskamp en Liendert in Amersfoort

*Anjuli Overkleeft
Studentnr. 3017761
Master Stadsgeografie
Universiteit Utrecht
25 januari 2010*

Voorwoord

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in het afgelopen jaar, als afsluiting van mijn master. Het is een mooie afsluiting van de master stadsgeografie geweest. Het heeft mij meer inzicht gegeven in de stedelijke processen die aan de orde zijn geweest in de master. Het is erg interessant geweest om het verhaal te horen van de mensen die daadwerkelijk in een concentratiewijk wonen, in plaats van alleen de theorieën te lezen die er over bestaan.

Ik wil hierbij een aantal mensen graag bedanken die mij hebben geholpen bij dit onderzoek. Ten eerste Brian Doucet die mij het afgelopen jaar heeft begeleid met het maken van deze scriptie. Daarnaast wil ik Neyla Yasar bedanken, die met mij de wijk in is gegaan om Turkse mensen te vinden voor de interviews. Ik ben haar daar erg dankbaar voor, omdat het niet altijd even makkelijk was om mensen te vinden voor de interviews. Verder wil ik Esther Brink van de gemeente Amersfoort bedanken door het inzicht wat zij mij heeft gegeven in de wijken en de problematiek die zich afspeelt in de wijken. Als laatste wil ik alle Turkse mensen bedanken die mee hebben gedaan met dit onderzoek, zonder hen was deze scriptie er niet geweest.

Inhoudsopgave

Hfst 1. Inleiding	p. 5
Hfst 2. Theoretisch kader: migratie, concentratiewijken en allochtonen op de woningmarkt	p. 8
2.1 Motieven van Nederlandse immigranten	p. 8
2.2 Concentratiewijk en allochtonen	p. 8
2.3 Tevredenheid met de woonsituatie	p. 11
2.4 De locatiekeuze van allochtonen	p. 11
2.5 Allochtonen buiten de grote stad	p. 15
2.6 Toepassing van de tijdgeografie	p. 17
Conceptueel model	p. 22
Hfst 3. Methodes en Technieken	p. 23
3.1 Methode dataverzameling	p. 23
3.2 Het interview	p. 24
3.3 Onderzoeksgroep en wijkselectie	p. 24
3.4 Analyse van de data	p. 26
Hfst 4. Immigranten in Nederland, het woningbeleid en een over specificatie Turken	p. 27
4.1 Immigratie naar Nederland	p. 27
4.2 Specificatie Turkse bevolking	p. 30
4.3 Mengingsbeleid	p. 33
Hfst 5. Karakterschets Amersfoort: de Kruiskamp en Liendert	p. 35
5.1 Niet-westerse bevolking in Amersfoort	p. 35
5.2 De Kruiskamp en Liendert: wonen en bevolking	p. 36
5.3 De Kruiskamp en Liendert: stedelijke vernieuwing	p. 41
Hfst 6. De levensloop van Turken op de Nederlandse woningmarkt	p. 44
6.1 Migratie naar Nederland	p. 44
6.2 De levensloop	p. 45
6.3 Beperkingen	p. 50
Hfst 7. Turken buiten de vier grote steden in Amersfoort	p. 52
7.1 De gedachte van de Turkse bewoners over de vier grote steden	p. 52
7.2 De reden waarom de Turkse bewoners hebben gekozen voor Amersfoort in tegenstelling tot de vier grote steden	p. 54
Hfst 8. Turken in een concentratiewijk	p. 58
8.1 De huidige woonsituatie in de Kruiskamp en Liendert en het oordeel over de wijk	p. 58
8.2 De keus voor een wijk met veel andere Turkse mensen en/of andere allochtonen	p. 60
8.3 Woning in een concentratiewijk	p. 65
Hfst 9. Conclusie	p. 68
Reflectie	p. 70

Samenvatting	p. 71
Literatuur	p. 72
Bijlage 1. Interview	p. 76
Bijlage 2. Interview met gemeente Amersfoort	p. 78
Bijlage 3. Codering	p. 81
Bijlage 4. Kaart van de stedelijke vernieuwing in de Kruiskamp en Koppel	p. 84
Bijlage 5. Kaart van de stedelijke vernieuwing in Liendert en Rustenburg	p. 85

1. Inleiding

Immigranten in Nederland hebben zich sinds hun komst in 1960 voornamelijk gevestigd in de in de minder goede wijken van grote steden. Op dit moment woont nog steeds het grootste deel van de allochtonen in de vier grote steden, maar er is een nieuw proces van allochtonen die kiezen voor een woning buiten de stad wat niet onopgemerkt kan blijven. Het belangrijkste voorbeeld is Almere, waar inmiddels veel allochtonen naar toe zijn verhuisd. Dit is een proces van de afgelopen jaren. Dit zijn meestal de hoger opgeleide allochtonen uit Amsterdam, die er voor kiezen om in Almere te gaan wonen (Groot, 2004). Het onderzoek van Groot (2004) is de aanleiding geweest voor dit onderzoek. Er zijn nu een aantal onderzoeken gedaan naar de situatie in Almere, maar niet naar een middelgrote stad dichtbij Utrecht.

In de literatuur is er veel aandacht voor de grote stad en het wonen in de grote stad. Echter de middelgrote stad komt veel minder naar voren in de literatuur, terwijl er toch een aanzienlijk deel van de allochtone bevolking woont. De middelgrote stad wordt meegenomen in het beleid van de grote stad, maar is niet hetzelfde als een stad als Amsterdam of Utrecht. Deze grote steden zijn aanzienlijk groter en hebben niet dezelfde functies als middelgrote steden. Als er echter gekeken wordt naar de hoeveelheid mensen die wonen in de grote stad en in de middelgrote steden, blijkt dat er in Nederland in totaal meer mensen wonen in de middelgrote steden dan in de grote steden. Er wonen ruim twee miljoen mensen in de grote steden, terwijl er ruim drie miljoen mensen in de middelgrote steden wonen (Bontje, 2009). Er wordt weinig aandacht besteed aan de verschillen tussen de grote steden en de middelgrote steden. De steden worden vaak in één categorie behandeld, omdat het allebei in de categorie stad valt. In dit onderzoek wordt er gekeken naar het wonen in de middelgrote stad. Daarnaast wordt er gekeken wat voor keuzes Turken maken in de middelgrote steden.

In de grote steden komen allochtonen vaak terecht in een concentratiewijk, ze kiezen hier zelf voor of hebben geen andere mogelijkheden. In de literatuur komt naar voren dat allochtonen in veel gevallen niet veel keus hebben op de woningmarkt door bijvoorbeeld hun lage economische status. Daarnaast spelen het gebrek aan kennis over de woningmarkt en etnisch specifieke kenmerken vaak een rol (Dagevos, 2009). Echter kiezen allochtonen er ook soms zelf voor om in een concentratiewijk te gaan wonen. Er zitten namelijk ook voordelen aan het wonen in een concentratiewijk voor allochtonen. De concentratiewijk en de reden om hier in te wonen is veel onderzocht in de grote steden, maar veel minder in een iets kleinere stad. Echter zijn de concentratiewijken in de middelgrote steden vaak wel minder sterk geconcentreerd dan in de grote steden. In dit onderzoek wordt gekeken of de allochtonen ook in de middelgrote stad vaak in concentratiewijken wonen en hoe ze daar terecht zijn gekomen.

Maar is het voorbeeld van Almere, waar veel hoger opgeleide allochtonen uit Amsterdam naar toe trekken, ook te zien in andere middelgrote steden? De twee onderwerpen die centraal staan in dit onderzoek zijn: het wonen in een concentratiewijk en allochtonen die buiten de vier grote steden gaan wonen. Dit onderzoek is gefocust op de Turkse gemeenschap in Amersfoort. Er wordt gekeken naar Turken die zich vestigen in Nederland, waar zij terecht komen en hoe zij zich verder ontwikkelen op de huizenmarkt. Daarnaast wordt er gekeken hoe de Turken keuzes maken op de woningmarkt.

De volgende onderzoeksvraag is geformuleerd om dit onderwerp te onderzoeken is:

Wat is de levensloop van Turken die buiten de vier grote steden wonen, hoe maken zij keuzes op de woningmarkt en waarom komen ze terecht in een concentratiewijk?

Er is voor deze onderzoeksvraag gekozen, omdat er inmiddels veel literatuur is verschenen over de locatie waar allochtonen zich vestigen, over allochtonen in concentratiewijken en de vele allochtonen die in de grote steden wonen. Veel minder is er bekend over de gehele levensloop op de huizenmarkt van allochtonen, hoe ze keuzes maken op de woningmarkt en waarom zij nu voor een woning buiten de vier grote steden kiezen.

De deelvragen die de probleemstelling kunnen beantwoorden zijn:

1. Wat is de levensloop op de woningmarkt van Turken die naar Nederland migreren en hoe maken zij keuzes op de woningmarkt?
2. Waarom kiezen Turken ervoor om in een middelgrote stad te wonen?
3. Waarom komen Turken terecht in een concentratiewijk en hoe maken ze de keuze voor deze wijk?

De doelstelling van dit onderzoek is meer inzicht krijgen in de woonsituatie van Turken die buiten de vier grote steden wonen. Wat voor levensloop hebben ze gehad op de huizenmarkt sinds ze zijn aangekomen in Nederland en hoe maken ze keuzes op de woningmarkt. Aangezien veel allochtonen in concentratiewijken wonen, is een tweede doel om er achter te komen waarom de allochtonen in de concentratiewijken wonen van middelgrote steden. Hierbij wordt gekeken of dit een bewuste keuze is of dat de Turken geen andere keus hebben.

Case study

Dit onderzoek is gedaan in Amersfoort, een middelgrote stad in de provincie Utrecht. Er is voor Amersfoort gekozen, omdat deze stad 144.858 inwoners heeft. Hiermee valt de stad onder de middelgrote steden. Er is gekozen om als onderzoeksgroep de Turkse bevolking in deze stad te nemen. Deze groep is vergeleken met andere niet-westerse allochtone groepen in Amersfoort goed vertegenwoordigd in de stad. De wijken die het meest aansluiten bij het onderwerp en de onderzoeksgroep zijn de wijken de Kruiskamp en Liendert. Deze wijken hebben relatief hoog aandeel Turkse mensen in vergelijking met de andere wijken in Amersfoort. Daarnaast hebben de wijken te maken met een groot aantal niet-westerse allochtonen. De definitie van een concentratiewijk in dit onderzoek is gebaseerd op de definitie van Uunk en Martinez (2002): 'een wijk voldoet aan de eisen dat ten eerste er minstens 10% niet-westerse allochtoon in wijk woont en ten tweede als in deze wijk het aandeel niet-westerse allochtonen minimaal een derde groter is dan het aandeel niet-westerse allochtonen in de gemeente waartoe de wijk behoort' (Uunk en Martinez, 2002). De wijken zijn concentratiewijken aangezien de wijk voldoet aan de definitie die in dit onderzoek wordt gehanteerd.

Wetenschappelijke relevantie

Er is veel onderzoek gedaan naar allochtonen en hun situatie op de woningmarkt. Recentelijk is er in een aantal onderzoeken verschenen dat er steeds meer allochtonen zich gaan vestigen buiten de grote steden. In deze onderzoeken komt voornamelijk het voorbeeld van Almere naar voren. Het gaat in op de redenen waarom allochtonen er voor kiezen om niet meer in Amsterdam te blijven, maar juist te kiezen voor een woning in Almere. Deze onderzoeken worden gedaan op een kwantitatieve manier. De onderzoekers maken hierin duidelijk welk type allochtoon verhuist naar de iets minder grote steden, in wat voor type woning ze terecht komen en waarom ze daar naar toe verhuizen. Wat nog niet gedaan is, is een kwalitatief onderzoek waarin het levensverhaal van de allochtonen die buiten de grote steden wonen, wordt verteld. Met dit onderzoek wordt een extra stuk aan de al bestaande theorie over allochtonen in de middelgrote steden toegevoegd.

Maatschappelijke relevantie

Het is interessant om te kijken naar de keuzes die allochtonen maken op de woningmarkt in een middelgrote stad. Deze steden worden gelijk getrokken aan de grote steden en hebben vaak hetzelfde beleid alleen dan in verkleinde vorm (Bontje, 2009). Dit onderzoek kan laten zien hoe de Turkse mensen in een middelgrote stad keuzes maken op de woningmarkt. Er wonen immers ruim 3 miljoen mensen in de middelgrote steden in Nederland. Een grote stad heeft een andere functie en heeft andere mogelijkheden qua wonen, waardoor mensen waarschijnlijk ook andere keuze maken. De vraag is in eerste instantie of allochtonen echt keuzes maken of dat ze zo weinig opties hebben dat ze gebonden zijn aan een beperkt aantal wijken in de stad. Dit kan een nieuwe visie geven op het wonen in de middelgrote stad.

Als eerst wordt er een beeld geschetst van de theorie die is verschenen over allochtonen. Er wordt ingegaan op de vestiging van allochtonen, concentratiewijken en de keuzes en mogelijkheden voor allochtonen op de huizenmarkt. Vervolgens wordt er ingegaan op de onderzoeksresultaten uit de Kruiskamp en Liendert. Zijn de Turken die in Amersfoort zijn gaan wonen, direct daar komen wonen of zijn ze via andere steden uiteindelijk hier geëindigd. Er wordt een beeld geschetst van de Turken en hun levensloop op de woningmarkt in Nederland met de reden waarom zij hiervoor hebben gekozen. Was dit een vrijwillige keuze of hadden zij geen andere mogelijkheden. Als laatst wordt er ingegaan op in hoeverre Turken een voorkeur hebben voor woningen in een concentratiewijk buiten de vier grote steden.

2. Theoretisch kader: migratie, concentratiewijken en allochtonen op de woningmarkt

Dit hoofdstuk gaat in op de theorie die meer inzicht geeft over migratieprocessen, de keuze van migranten om in een concentratiewijk te gaan wonen en wat voor levensloop allochtonen hebben op de woningmarkt. Deze theorie vormt de basis voor de rest van het onderzoek.

2.1 Motieven van Nederlandse immigranten

Als eerst is moet de term migratie worden gedefinieerd. Migratie wordt in dit onderzoek gezien als de beweging van een persoon tussen twee plaatsen voor een bepaalde tijdsperiode (Boyle ea., 1998, p. 34). Er wordt eerst gekeken naar wat de motieven zijn van mensen die gaan migreren, waarom kiezen ze ervoor om naar een ander land te verhuizen. Deze motieven kunnen namelijk van belang zijn bij de vestiging van migranten in het nieuwe land. Ze kunnen invloed hebben op de woning en locatiekeuze van de migranten.

De reden dat mensen naar het Westen verhuizen is vaak te wijten aan het feit dat ze opzoek zijn naar een betere levensstandaard. Zoals Portes (1996) in zijn onderzoek zegt, er zit een gat tussen het streven van mensen en de verwachtingen die mensen hebben en de uiteindelijke bedoeling om deze verwachtingen waar te kunnen maken. Door dat dit gat zo groot is voelen de mensen de drang om hun dromen waar te maken en ook daadwerkelijk actie te ondernemen. Het push en pull model sluit hierbij aan, dit is een model waarbij de voor en nadelen tegen elkaar worden afgewogen en iemand uiteindelijk bepaald of hij gaat migreren of niet. Hierbij worden de push vanuit het huidige land bepaald en de pull factoren vanuit het nieuwe land. Daarnaast worden vijf type migranten geformuleerd door Alfred (2001). Elk type migrant heeft zijn eigen motief om naar het Westen te verhuizen. De grensoversteker, de werkende, de professionele, de ondernemer en de asielzoeker en vluchtelingen (Alfred, 2001). Ook Krieger (2004) gaat in op het push en pull model, maar laat hierbij zien dat er vele factoren zijn die migratie beïnvloed en dat het push en pull model hier een model mee maakt. De plussen en minnen worden tegen elkaar afgezet en uiteindelijk wordt er besloten of iemand wil migreren of niet. Dit model kan voor allerlei situatie worden gebruikt en het model geldt niet alleen voor migratie. Krieger noemt als belangrijkste motieven voor de migratie naar een ander land: 'inkomen, werk, familie en sociale netwerk, waarden en normen, levensstijl, veiligheidsgevoel, niet aantrekkelijk zijn van de woonplaats' (Krieger, 2004). In Kreiger's onderzoek wordt een referentie gemaakt naar the international organisation for migration. Hij refereert hier naar omdat zij ook kijken naar het push en pullmodel en hier factoren aan hebben gekoppeld. De pull factoren zijn in dit geval: 'betere leefomstandigheden en belasting, ervaringen van andere migranten, een goed vooruitzicht op een baan en meer individuele vrijheid'. De push factoren zijn hierbij: 'etnische problemen en economische condities in het eigen land'. Het push en pull model lijkt een heel simpel model, maar geeft aan waarom mensen migreren en waarom mensen er voor kiezen om in een ander land te gaan wonen dan waar ze zijn opgegroeid. Ook blijkt uit dit model dat er niet één factor is die alles verklarend is bij migratie, maar dat er verschillende factoren zijn die bepalen of iemand wel of niet gaat migreren (Krieger, 2004).

De verschillende motieven kunnen worden verdeeld in verschillende categorieën die een goed beeld geven van de meest voorkomende redenen waarom mensen migreren. De belangrijkste motieven van migratie naar Nederland zijn: 'arbeid, asiel, gezinsmigratie, studie, gezinsvorming en overig' (CBS, 2010).

2.2 Concentratiewijk en allochtonen

Migranten die naar Nederland verhuizen, maar ook naar andere Westerse landen komen vaak terecht in een concentratiewijk. Concentratiewijken komen zowel in de vier grote steden als in de wat minder grote steden voor. Echter zijn de concentratiewijken in de grote steden veel meer geconcentreerd dan in de kleinere steden (Uunk en Martinez, 2002). De term concentratiewijk wordt

in het onderzoek van Uunk en Martinez (2002) gedefinieerd als: 'een wijk voldoet aan de eisen dat ten eerste er minstens 10% niet-westerse allochtoon in wijk woont en ten tweede als in deze wijk het aandeel niet-westerse allochtonen minimaal een derde groter is dan het aandeel niet westerse allochtonen in de gemeente waartoe de wijk behoort'.

Nu blijft de vraag over hoe het kan dat de allochtone bevolking in Nederland veel vaker in een concentratiewijk woont dan de autochtone bevolking. Burgess (1925) en Park (1925) geven een algemene verklaring voor het feit dat mensen terecht komen in een concentratiewijk. Zij laten zien dat er sprake is van selectieve migratie. Zij bedoelen hiermee dat mensen met een maatschappelijke achterstand sneller verhuizen naar een concentratiewijk en mensen die een betere maatschappelijke positie hebben verhuizen eerder naar etnisch minder geconcentreerde wijken (Uunk, 2002). Dit komt overeen met de gedachte van de human ecology. Er wordt vanuit gegaan dat lage inkomensgroepen minder te besteden hebben waardoor zij sneller terecht komen in een goedkopere woning dan mensen met meer geld. De lagere inkomensklassen hebben niet de mogelijkheid om een duurder huis te kopen. De goedkopere woningen zijn vaak niet in elke wijk volop beschikbaar, de meeste goedkope woningen zijn te vinden in de concentratie wijken. Doordat het aanbod van deze woningen vooral hier te vinden is, komen de mensen met een maatschappelijke achterstand sneller in de concentratiewijken terecht. Terwijl de mensen met een hoger inkomen, meer mogelijkheden hebben en makkelijker terecht kunnen komen in een witte buitenwijk (Uunk, 2002). Dit principe is gebaseerd op het inkomen van een persoon en de verdeling van de woningvoorraad naar prijsklasse.

Maar dit geeft nog geen verklaring voor het grote aantal migranten wat terecht komt in een concentratiewijk. In het onderzoek van de Groot (2004) worden drie modellen genoemd die kunnen verklaren dat migranten in een concentratiewijk terecht komen. De drie modellen die zij noemt zijn: het stratificatiemodel, het etnisch enclavemodel en het ruimtelijke assimilatiemodel (Groot de, 2004). Deze drie modellen zullen nu kort worden toegelicht.

Als eerst het stratificatiemodel, dit laat zien dat migranten in een concentratiewijk blijven wonen doordat ze geen kansen hebben om te verhuizen naar andere wijken. Deze kansen worden beperkt door de kenmerken van het huishouden en de economische achtergrond (Van der Laan Bouma-Doff 2004). Allochtonen hebben vaak een lager inkomen dan de gemiddelde autochtoon, waardoor zij minder kansen hebben op de huizenmarkt. Dit komt min of meer overeen met de eerdere human ecology benadering.

Een ander belangrijk aspect wat terug komt in de literatuur is het feit dat er sprake is van directe en indirecte discriminatie (Jansen, 2006). Uit het onderzoek van Jansen (2006) blijkt dat veel immigranten te maken hebben gehad met een beperktere keuze op de woningmarkt dan de rest van de Nederlanders. Ten eerste hadden zij weinig geld en ten tweede werden ze benadeeld door woningcorporaties, waardoor zij in de minst aantrekkelijke sociale huurwoning terecht kwamen in de grote steden (Jansen, 2006). De immigranten beginnen dus meteen met een achtergestelde positie op de woningmarkt. Daarnaast hebben ze veel beperkingen om hoger op de woningmarktladder te komen. Jansen noemt hier voor de volgende verklaring: 'Ze verrichten doorgaans laagbetaald werk, lopen meer risico op werkloosheid, hebben weinig of geen zekerheid om op terug te vallen en zijn over het algemeen in heel beperkte mate in de vakbeweging georganiseerd. Hun verblijfstatus is onzeker en politieke rechten ontbreken grotendeels' (Jansen, 2006).

Ten tweede is er het etnisch enclavemodel, wat ene verklaring geeft waarom allochtonen vaker in een concentratiewijk wonen. Dit model laat zien dat allochtonen in een concentratiewijk blijven wonen omdat zij hier hun cultuur kunnen voortzetten. Het gaat hierbij om andere landgenoten die in dezelfde buurt wonen, maar ook om voorzieningen die speciaal gericht zijn op de eigen cultuur en om een zekere bescherming te creëren in de nieuwe samenleving. De migranten halen hun voordeel uit het feit dat zij in een wijk wonen met veel van hun landgenoten (Peach, 1998). Er wordt in veel onderzoeken aangetoond dat allochtonen vaak de voorkeur hebben om bij hun landgenoten in de buurt te wonen. Dat dit niet alleen in Nederland het geval is wordt aangetoond in het onderzoek van Krysan en Farley (2002). Zij laten zien dat veel Afro-Amerikanen vaak kiezen voor een buurt met veel

andere Afro-Amerikanen door het feit dat ze zich niet geaccepteerd voelen door de blanken en door een vorm van trots voor hun ras.

Concentratiewijken worden dus niet door iedereen geassocieerd met negatieve gevolgen voor de woonkwaliteit. Een ander voordeel voor immigranten om in een concentratiewijk te gaan wonen is omdat een buurt met veel andere landgenoten ze een veilig gevoel geeft. Dit gevoel van veiligheid komt doordat mensen uit hun thuisland de nieuwe immigranten kunnen helpen met bijvoorbeeld een huis krijgen of werk vinden in het nieuwe land. Dit aspect is voornamelijk te zien wanneer de immigranten nog niet de taal spreken of het land nog niet kennen. Ook kunnen zij een netwerk onderhouden of creëren waardoor zij meer draagkracht hebben om bijvoorbeeld een onderneming te starten of om elkaar financieel te steunen (Van Kempen en Bolt, 1997). Echter gaat deze theorie minder op als immigranten de taal al redelijk goed beheersen of als zij een kleine culturele achterstand hebben. In dit geval zullen migranten minder snel op zoek gaan naar een wijk waar andere landgenoten wonen (Mulder en Zorlu, 2008).

Als laatste verklaring is er het ruimtelijke assimilatiemodel. Massey beschrijft dit model als: 'stedelijke concentratiewijken die minder belangrijk worden, naar mate de integratie toeneemt' (Massey, 1985). Bij dit model gaat het er om dat hoe langer mensen in een land wonen en de kansen en mogelijkheden hebben zij uit de etnische enclaves vertrekken. Er wordt van uit gegaan dat iedereen in de suburbane gebieden wil wonen en dat het bij migranten slechts een kwestie van tijd is dat zij ook naar de suburbane gebieden verhuizen (Massey, 1985).

Ook uit het onderzoek van het sociaal cultureel planbureau wordt het hebben van vrienden en familie uit het herkomstland een belangrijk argument waarom immigranten zich vaak in concentratiewijken vestigen en er ook niet vertrekken (SCP, 2009). Dagevos heeft recentelijk onderzoek gedaan naar de ruimtelijke concentratie van migranten en hoe dit te verklaren is. De zes factoren die hij noemt komen redelijk over een met de drie modellen die hiervoor genoemd zijn, maar geven ook een aantal extra factoren die een rol kunnen spelen bij het proces van migranten in concentratiewijken.

1. groei van het aantal migranten en hun nakomelingen als gevolg van natuurlijke aanwas en immigratie een belangrijke factor achter de ruimtelijke concentratie en de toename ervan.

2. lage sociaal-economische positie van veel migranten waardoor hun mogelijkheden op de woningmarkt.

3. indirecte belemmeringen in aanbodmodel. Gemiddeld genomen geringe woonduur in combinatie met urgente verhuisbehoefte, daardoor sterker aangewezen op woningen in concentratiebuurten. Beperkte kennis van de wijze van woonruimteverdeling lijkt eveneens een rol te spelen. Belang van directe discriminatie in sociale huursector en in koopsector lijkt beperkt te zijn.

4. etnisch-specifieke preferenties: zekere gehechtheid aan eigen wijk vanwege nabijheid van familie en voorzieningen. De geneigdheid om uit een concentratiewijk te verhuizen is minder groot dan bij autochtonen. Terughoudendheid om in witte wijk te wonen. Er lijkt bij met name Turkse en Marokkaanse Nederlanders - nog steeds - sprake te zijn van 'bescheiden woonwensen' zodat minder aantrekkelijke woningen in minder aantrekkelijke wijken sneller worden geaccepteerd.

5. witte vlucht: autochtonen verhuizen sneller dan migranten uit zwarte wijken en de autochtonen die vanuit zwarte wijken verhuizen komen vaker in witte wijken terecht.

6. relatief sterke oriëntatie op de huursector van personen van Turkse en Marokkaanse origine. Dit perkt de mogelijkheden op de woningmarkt in' (Dagevos, 2009).

Er zijn een heleboel argumenten aan te dragen waarom migranten vaak in een concentratiewijk wonen. Meestal hebben migranten te maken met een combinatie van een aantal van deze factoren, maar door deze theorieën wordt wel duidelijk wat bepalend kan zijn voor de vestiging van migranten in concentratiewijken.

2.3 Tevredenheid met de woonsituatie

De tevredenheid met de woning en de wijk van de bewoner heeft invloed op de verhuiscandidate. Hoe tevreden zijn allochtonen eigenlijk met hun woning in Nederland?

Er wordt vaak van uitgegaan dat mensen meer tevreden zijn in een 'goede' wijk dan in een 'slechte' wijk, echter kunnen de bewoners daar heel anders over denken. In eerste instantie werd gedacht dat de tevredenheid met de woonomgeving werd bepaald door harde factoren. Hier mee wordt bedoeld de karakteristieken van het huis en de fysieke karakteristieken van de omgeving in combinatie met de huishoudensamenstelling, inkomen en leeftijd. Later is gebleken dat dit niet alleen de factoren zijn die bepalen of iemand tevreden is met zijn woonomgeving. Na verloop van tijd gaat iemand zich thuisvoelen in een buurt, weet er zijn weg te vinden en heeft er een sociaal netwerk gecreëerd. Dit psychische aspect is belangrijk gebleken bij de waardering van de woonomgeving (Adriaanse, 2007). Van der Land (2004) zegt: 'We zouden kunnen veronderstellen dat wanneer het vestigingsgedrag van mensen wordt gedomineerd door beperkingen, de kans dat resulteert in een negatieve buurtbeleving relatief groot is. Wanneer er daarentegen weinig beperkingen zijn, heeft men relatief meer keuzeruimte en is de kans groter dat men een woning vindt in een buurt die bevalt'. In Van der Lands onderzoek wordt keuzeruimte beschouwd als de tevredenheid met de woonsituatie. Later in zijn onderzoek komt hij echter terug op deze veronderstelling. Uit zijn onderzoek in twee concentratiewijken is gebleken dat een concentratie van lage inkomensgroepen in een wijk niet direct betekent dat de mensen meer ontevreden zijn dan een wijk waar dit minder het geval is. Ook blijkt uit zijn onderzoek dat mensen die in een sociaal goede wijk wonen niet altijd tevreden zijn (Van der Land, 2004). Hier uit kan geconcludeerd worden dat het wonen in een wijk met veel lage inkomens niet altijd bepalend is voor de tevredenheid met de woonsituatie.

In het onderzoek van het Sociaal Planbureau (2009) komt naar voren dat allochtonen in het algemeen minder tevreden zijn met hun woning dan autochtonen. Dit is te verklaren door de kenmerken van de woning, de wijkkenmerken spelen daarbij amper een rol. Dit blijkt uit het feit dat er amper verschillen zijn tussen de waardering van de woonomgeving tussen allochtonen en autochtonen. (SCP, 2009). Ook uit een onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2004) blijkt dat allochtonen veel vaker niet tevreden zijn met hun woning dan autochtonen. De woningen van allochtonen in wonen zijn vaak kleiner en de gezinnen juist groter, waardoor er een groot tekort aan ruimte ontstaat. Daar naast hebben veel allochtonen te maken met de sociale huursector, waar de kwaliteit van de woningen minder goed en er minder onderhoud is aan de woning (SCP, 2004).

2.4 De locatiekeuze van allochtonen

In de vorige paragraaf is naar voren gekomen dat migranten vaak in een concentratiewijk terecht komen wat verklaard kan worden door verschillende factoren. Echter wordt de plaats waar migranten komen te wonen niet alleen bepaald door het feit dat ze migrant zijn, iets minder te besteden hebben en bijvoorbeeld minder opties hebben op de woningmarkt. Migranten hebben namelijk zelf ook de mogelijkheid om te kiezen. Er wordt nu ingegaan op de locatiekeuze van allochtonen en waar deze op gebaseerd is, want niet alle migranten wonen in een concentratiewijk. Er is een proces gaande in Nederland, wat eerder al was te zien in De Verenigde Staten en Canada. Er ontstaan etnische enclaves op goede locaties in de stad of net buiten de stad. De etnische enclaves staan dus niet alleen voor slechte locaties en no-go area's. De vraag blijft of migranten kiezen voor een concentratiewijk of dat ze geen andere keus hebben. Doordat er nu ook etnische enclaves ontstaan waar de beter verdienende migrant gaat wonen betekent dat migranten er voor kiezen om dicht elkaar te gaan wonen in goede of slechte wijken (Logan ea., 2002).

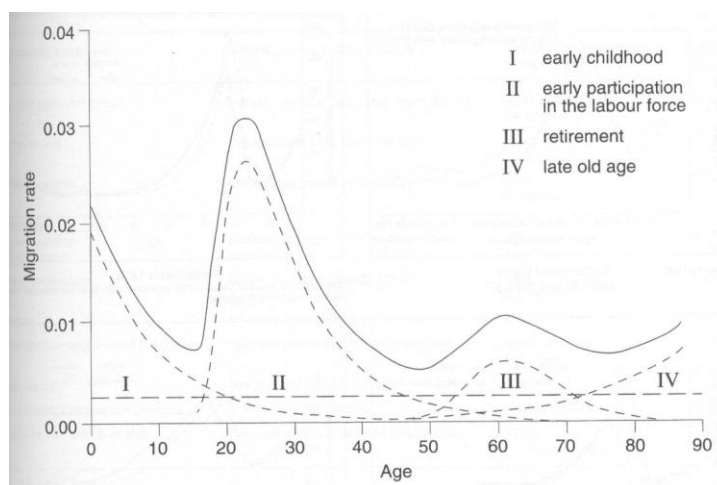
Er wordt eerst gekeken naar een algemene benadering die wordt gebruikt om te kunnen verklaren waarom mensen verhuizen. De levensloopbenadering is de eerste benadering die kan verklaren waarom mensen verhuizen. De levensloopbenadering laat met verschillende aspecten zien waarom mensen voor een bepaalde locatie kiezen. Er wordt hier van uitgegaan dat woonbehoeften passen bij

fasen in de levensloop of in de huishoudens, studie- en arbeidsmarktcarrière (Clark en Dieleman 1996). De housingladder, housing life cycle en de housing life-course zijn drie theorieën die vanuit verschillende benaderingen het verhuisgedrag van mensen verklaren. Elke theorie heeft zijn eigen visie op hoe mensen beïnvloed worden bij hun keuze van een nieuw huis. Deze drie benaderingen worden hier onder besproken.

De housingladder behandelt het verhuispad van mensen. Bij deze theorie draait het om het huishouden en hoe dit huishouden groeit op de huizenmarktladder. Belangrijk bij deze theorie is het feit dat mensen steeds hoger komen op de huizenmarktladder maar deze groei wordt beïnvloed door het kapitaal wat zij hebben. De startpositie wordt bepaald door de hoeveelheid kapitaal wat iemand heeft en dit bepaald ook de sterkte van de groei. Het kapitaal wordt bepaald door de factoren werk, leeftijd, inkomen en de huwelijks staat. Doordat het kapitaal kan verschillen per huishouden kan dit er voor zorgen dat het ene huishouden direct begint met een koopwoning terwijl het andere huishouden eerst een huurwoning neemt. In deze theorie wordt er van uit gegaan dat iedereen op de ladder groeit, omdat ze altijd streven naar een betere woning. Niet iedereen heeft de mogelijkheid om even snel en even hoog door te groeien door het verschil in kapitaal (Morrow-Jones en Wenning, 2005).

Dit eerste model laat zien dat mensen altijd opzoek zijn naar een betere woning en altijd willen groeien, echter wordt er geen rekening gehouden met het gezinsleven. Een huishouden verandert elke paar jaar en de samenstelling van een huishouden verandert ook op den duur. Een nieuwe theorie die hier uit voort is gekomen is de housing life-cycle van Rossi. Deze theorie is belangrijk in het verklaren van de woonkeuzes en de verhuisredenen van mensen. De belangrijkste reden voor een verhuizing is de verandering in de samenstelling van het huishouden. Bij deze verandering in de samenstelling komt een verandering in de ruimtebehoefte van het huishouden en de vraag naar een nieuwe woning (Rossi, 1955). Rossi maakt duidelijk dat er een verband is tussen de levenscyclus van een huishouden en de verhuiscapaciteit. Mensen hebben verschillende motieven om te verhuizen, echter blijft er een duidelijke structuur te zien van de levensfase waarin mensen zitten en de verhuiscapaciteit. Dit wordt duidelijk in het leeftijd-migratie schema van Rogers, te zien in figuur 2.1.

Figuur 2.1 : Leeftijds-migratie model van Rogers

Bron: Rogers, 1992

In dit model is te zien dat de vier levensfasen die iemand doormaakt de verhuiscapaciteit beïnvloed. De eerste fase die van invloed is, is die van de jonge kinderjaren. De tweede fase is die van

het begin van een carrière of studie, de derde fase is het met pensioen gaan en de laatste fase is die van de oudere leeftijd. In het model is te zien dat bij elk van deze fases het migratiesaldo een piek maakt. Elke piek in het migratiesaldo staat voor de behoefte aan een nieuwe woning. De behoefte om te verhuizen in elke fase correspondeert met andere wensen en eisen die mensen aan een woning stellen. Een woning kan bijvoorbeeld voor de kindjaren ideaal zijn, maar later als de kinderen gaan studeren voldoet de woning niet meer. Mensen verhuizen om de ideale situatie voor elke levensfase te kunnen creëren (Rossi, 1955). Later zijn er variaties op dit model ontstaan, door bijvoorbeeld Rogers. Rogers heeft het inkomen ook ingebracht als bepalende factor, waardoor er meerdere levenscycli mogelijk zijn (Rogers, 1992). Inmiddels is dit model verouderd, de vier fases uit dit model komen min of meer nog steeds voor in de huidige maatschappij maar lang niet bij iedereen. Dat iedereen een gezin sticht en gaat samenwonen is al lang niet meer voor iedereen aan de orde. Sommige mensen kiezen er voor om geen kinderen te nemen, sommige blijven alleen wonen en anderen scheiden na verloop van tijd. Deze uitzonderingen op de regel zijn echter niet mogelijk in dit model. Het model is gebaseerd op een standaard levensloop, terwijl in deze tijd de levensloop van elk individu kan verschillen en daarmee ook het migratiecijfer beïnvloed. Door de kritiek die is ontstaan op de housing life-cycle is er een nieuwe theorie ontwikkeld die minder de nadruk legt op hoe een huishouden zich gedraagt op de woningmarkt. Dit is de theorie van de housing life-course. Bij deze theorie gaat het om het individu die keuze maakt op de woningmarkt en wordt beïnvloed door verschillende aspecten. Deze aspecten zijn de carrière keuzes, het onderwijs en het starten van een gezin. De uiteindelijke keus die wordt gemaakt wordt bepaald door de timing, afweging en alle processen die zich afspelen in het leven van het individu (Morrow-Jones en Wenning, 2005). Zoals duidelijk wordt is in deze theorie de familie belangrijk, maar draait het ook om het individu, waardoor er meer variaties op het model mogelijk zijn. Was de housing life-cycle heel statisch en was er geen variatie mogelijk, in dit model is er nu juist ruimte naast het gezinsleven voor de aspecten van het individu. Net als in de andere twee theorieën is familie heel erg belangrijk, maar er wordt hierbij gekeken naar een persoon en niet naar een huishouden. Een ander model wat in gaat op het verhuizingproces van mensen is het model van Murie (1974) heeft een model gemaakt waar in te zien is dat er vier filters zitten tussen het willen verhuizen en de daadwerkelijke verhuizing. Het model begint met een trigger mechanisme, volgens Murie zijn er 5 mogelijke triggers waardoor iemand de wens heeft om te verhuizen. Dit is te zien in figuur 2.2 hieronder. Het is niet altijd het geval dat iemand wil verhuizen vanwege een verandering, het kan ook een impulsieve gedachte zijn, dit geeft dus een extra dimensie naast de drie modellen die hiervoor zijn besproken. Het model laat zien dat er vier filters zijn waarmee iemand te maken krijgt als hij de keuze maakt om te willen verhuizen (Kullberg ea., 2009).

Figuur 2.2: Filters bij het zoeken naar een woning, die de woningmarktpositie beïnvloeden

trigger mechanisme	filter 1	filter 2	filter 3	filter 4
1 verandering in het huishouden (leeftijd, huishoudensamenstelling)	lifestyle voorkeur (interpretatie van de eigen situatie en vertaling in woonvoorkeuren)	zoekgedrag en informatie (hoe geïnformeerd is men over de woningmarkt en hoe zoekt men)	openstelling en toegang (succes van zoekactie mede bepaald door de intermediaire instituties, regels e.d.)	beschikbaarheid van de gewenste woningen (aard van de woningvoorraad)
2 verandering in inkomen				
3 verandering in werkadres				
4 verandering in de woonomgeving				
5 verhuisimpuls zonder verandering in de situatie				

Bron: Kullberg ea. 2009

Naast deze algemene kijk op waarom mensen verhuizen is het voor dit onderzoek van belang om te kijken naar de situatie van allochtonen en wat voor voorkeuren zij hebben op het gebied van wonen. De woningcarrière van allochtonen kan verschillen van die van de autochtone bevolking door ze andere voorkeuren hebben voor een huis en omdat ze hun voorkeuren in een nieuw land minder goed kunnen bepalen aangezien ze nog te weinig weten van het nieuwe land (Bolt en van Kempen, 2002). Allochtonen hebben minder moeite met een meer gekleurde wijk dan autochtonen en vinden een gemengde wijk vaak iets prettiger dan een volledig witte wijk. Wat hier het gevolg van is, is dat alleen nog de allochtonen in een gemengde wijk gaan wonen en een wijk dus steeds sneller verkleurt (Schelling, 1971).

Het locatiepatroon van allochtonen wordt in eerste instantie verklaard door het feit dat zij graag bij elkaar willen wonen, maar wat nog belangrijker is zijn de mogelijkheden die allochtonen hebben. Hier gaat het om de financiële mogelijkheden en de beschikbaarheid op de woningmarkt, zoals eerder in dit hoofdstuk naar voren is gekomen. In het algemeen heeft de allochtoon minder inkomsten, waardoor de keuze op de huizenmarkt beperkt wordt (SmartAgent, 2002).

De minderheden in Nederland hebben een afwijkende levensloop, dit kan het verhuizingpatroon beïnvloeden. Een aantal van deze bijzonderheden wordt hieronder uiteengezet:

1. Onder moslims komt het veel regelmatig voor dat mensen het huis pas verlaten als zij gaan trouwen. Deze mensen zullen hogere eisen aan hun nieuwe woning stellen dan jongeren die bijvoorbeeld uit huis gaan voor een studie.
2. Turkse en Marokkaanse jongeren gaan gemiddeld 3 jaar eerder uit huis dan autochtone jongeren. Ook gaan zij veel vaker inwonen bij familie, kennissen of vrienden.
3. Een derde punt is dat veel gastarbeiders last hebben van een slechtere gezondheid dan autochtonen. Dit heeft als gevolg dat veel van deze eerste generatie gastarbeiders graag in de buurt van hun familie willen wonen' (Kullberg ea., 2009).

Ook in andere onderzoeken blijkt dat minderheden afwijkende voorkeuren en levensloop hebben op de woningmarkt. Er worden een aantal voorbeelden hier van gegeven. Feagin en Sikes (1994) laten zien dat zwarte Amerikanen niet voor een totaal witte buurt willen kiezen, omdat ze anders alleen nog maar in de wereld van de blanken zitten. Dit komt vooral voor bij de economisch sterkere zwarten Amerikanen die op hun werk vaak alleen met blanken werken. Ze hebben daardoor de voorkeur om een woning in een meer gemengde wijk te krijgen. In een ander onderzoek van Thernstorm en Thernstorm (1997) wordt echter aangegeven, dat succesvolle donkere Amerikanen juist de zwarte wijken met al de problemen die zich daar voordoen willen ontvluchten. Ook komen zij tot de conclusie dat de voorkeuren voor een wijk voor zwarten en blanken min of meer overeenkomen (Thernstorm en Thernstorm, 1997). Wat duidelijk wordt in het onderzoek van Krysan en Farley (2002) is dat er onderscheid wordt gemaakt tussen: een wijk aantrekkelijk vinden en de bereidheid om ergens te gaan wonen. Uit het onderzoek blijkt dat de eerste keus qua aantrekkelijkheid, voor donkere mensen in Amerika, een wijk is die redelijk gelijk verdeeld is tussen blanken en zwarten. De reden die zij voor deze keuze geven is het feit dat de wijk gemixt is. Een ander belangrijk argument hiervoor is de positieve integratie. De tweede keuze voor de donkere Amerikanen is een wijk die wederom gemixt is, maar waar relatief iets meer donkere mensen wonen. Ook hier wordt het argument aangedragen voor deze keuze dat de wijk gemixt is en als tweede omdat er meer zwarten dan blanken in wonen. Dat zij echter liever niet een wijk met voornamelijk blanken of een wijk waar zij als enige zwarte huishoudens wonen, wordt ook duidelijk dit zijn de twee laatste geprefereerde keuzes. Als zij voor deze wijk zouden kiezen, wordt hier de reden van een betere wijk aangegeven. Ook kijken zij in dit onderzoek naar of zwarten bereid zijn om in een bepaalde wijk te gaan wonen. Hier uit blijkt dat de bereidheid om in een volledig witte wijk te gaan wonen maar 35% is terwijl voor de rest van de wijken met een aantal zwarte huishoudens of meer gemixte wijken de bereidheid bijna op 100%. Dat zwarten liever niet in een totaal witte wijk wonen, komt door de vijandigheid van de blanken, ruim 50% geeft deze reden aan. Echter 1 op de 5 donkere Amerikanen die meededen aan het onderzoek waren niet bereid om in een totaal zwarte buurt te

wonen, dit doordat ze vinden dat de andere zwarten niet goed voor hun buurt zorgen en er meer problemen zijn in deze wijken. Dit is echter maar 20% van de ondervraagden en betekent niet per definitie dat zwarten niet met andere zwarten willen wonen (Kryan en Farley, 2002).

Zowel blanken als zwarten kunnen de voorkeur voor een gemixte wijk hebben, echter spelen bij de zwarten de discriminatie en mogelijkheden op de huizenmarkt een krachtigere rol. Dit zorgt ervoor dat veel zwarten toch in concentratiewijken blijven wonen of er niet makkelijk uit kunnen. De context van de blanken en zwarten die een voorkeur voor een gemixte wijk hebben, maakt een groot verschil in het uiteindelijke resultaat of mensen daadwerkelijk in een meer gemixte wijk gaan wonen (Adelman, 2005). Wat hier is gebleken is dat de voorkeur van allochtonen niet volledig ligt bij een concentratiewijk of een wijk met alleen maar landgenoten. Deze voorbeelden tonen aan dat allochtonen in een land andere voorkeuren hebben voor een buurt dan de autochtonen. In eerste instantie hebben ze vaak beperkingen op de woningmarkt, maar ook een aspect als discriminatie kan voor andere voorkeuren zorgen. In dit onderzoek in de Kruiskamp en Liendert wordt gekeken naar het feit of Turken echt een andere voorkeur hebben op de woningmarkt.

2.5 Allochtonen buiten de grote stad

‘Mensen die wel stedelijk willen wonen, maar niet te massaal. Rustig, ruim en betaalbaar, maar wel van (bijna) alle stedelijke gemakken voorzien’ (Bontje, 2009). Zo worden de mensen omschreven die graag in een middelgrote stad willen wonen. De middelgrote steden worden niet zo belangrijk gezien als de vier grote steden. Echter de vier grote steden hebben te maken met een kleinere hoeveelheid mensen dan de middelgrote steden. De middelgrote steden hebben een iets kleiner voorzieningenlevel en hebben één functie in plaats van meerdere functies. De middelgrote steden zijn echter wel erg belangrijk aangezien er zoveel mensen in Nederland in de middelgrote steden wonen (Bontje, 2009). In dit onderzoek wordt gekeken naar de keuze van allochtonen om buiten de stad te gaan wonen. Echter woont nog steeds een groot deel van de allochtonen in de stad. Er wordt daarom in deze paragraaf besproken waarom mensen voor de stad kiezen of juist voor buiten de stad.

Dat de stad voor veel mensen een aantrekkelijke plek is om te wonen, is inmiddels bekend. De stad is heel groot, iemand kan er vrij en anoniem leven en kan zich uiten zoals hij dat wil. Er zijn weinig dingen die niet kunnen in de stad en dit maakt de stad voor veel mensen erg aantrekkelijk. Maar dat mensen een stad aantrekkelijk vinden betekent niet direct dat mensen daar ook daadwerkelijk naar toe verhuizen (Boyle ea., 1998). Mensen kiezen voor de stad omdat er veel voorzieningen zijn, hier bij moet gedacht worden aan scholen en bijvoorbeeld zorgcentra. Naast deze algemene voorzieningen biedt de stad veel meer unieke voorzieningen die vaak niet buiten de stad te vinden zijn. Het gaat hier om bijvoorbeeld musea, bioscoop en luxe uitgaansclubs. In het algemeen geeft de stad meer opties op het gebied van werken, wonen en recreatie. Wat belangrijk is bij dit onderzoek is het feit dat de stad de mogelijkheid voor een geschikte woning biedt voor verschillende inkomensgroepen. In de stad hebben mensen meer opties qua woningen dan buiten de stad. De stad geeft voor de mensen die een sociale huurwoning willen veel mogelijkheden. Als laatst heeft de stad veel betere verbindingen qua openbaar vervoer (Dieleman en Mulder, 2002).

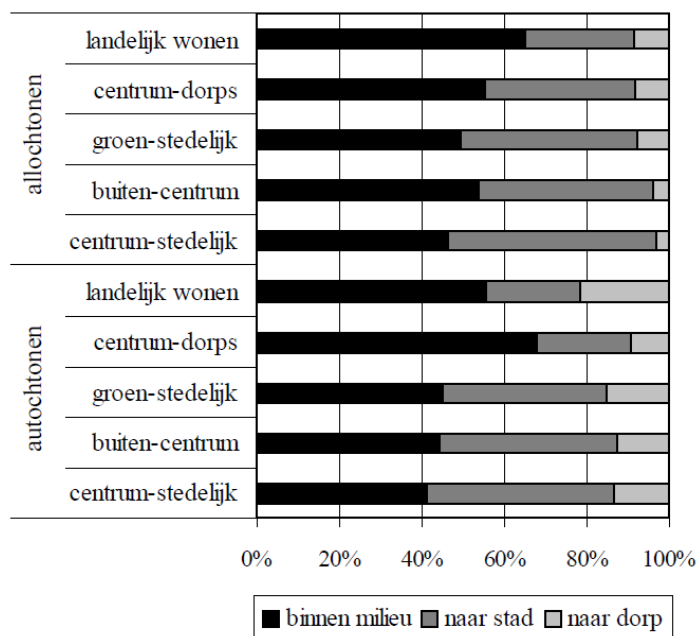
De stad is niet voor iedereen een plek waar zij graag willen wonen. Er wordt hier alleen ingegaan op de voorkeur voor suburbane gebieden en niet op landelijke gebieden, omdat verder in dit onderzoek daar ook niet op in wordt gegaan. De voorkeur voor suburbane gebieden op redelijke afstand van de stad is gekomen doordat de stad vaak druk is, er weinig ruimte is en er relatief weinig huizen zijn met een tuin (Feijten ea., 2008). Suburbs worden gezien als gebieden met veel ruimte, weinig verkeer, scheiding van werk en privé en met veel huiseigenaren. De suburbs geven een gevoel van ‘community’. Waar mensen in de stad anoniem zijn en de buren niet kennen, geven de suburbs meer een gemeenschapsgevoel. Dat er echter ook veel problemen kwamen kijken bij de suburbs en dat de echte suburban life minder geweldig was als in eerste instantie werd gedacht, blijft het gebied toch een positief gevoel geven voor mensen die op zoek zijn naar grotere huizen met tuin en meer ruimte

(Boyle ea., 1998). In het onderzoek van Burgers en Van der Lugt (2006) worden drie motieven aangegeven voor het feit mensen buiten de stad willen gaan wonen. Ten eerste gaat dit om het type woning wat zij willen, dat niet of te weinig beschikbaar is in de stad. Ten tweede doordat zij een voorkeur hebben voor een rustige omgeving, waar zij dezelfde type mensen kunnen verwachten die dezelfde ideeën en gedachten hebben. Als laatste gaat het om het beeld over de stad als crimineel, gevaarlijk en andere negatieve beelden die zij niet vinden passen in hun leven (Burgers en Van der Lugt, 2006).

In de literatuur komt echter ook naar voren dat allochtonen en autochtonen niet altijd op één lijn zitten bij het kiezen voor een locatie in of buiten de stad. Er wordt nu ingegaan op de situatie van de allochtonen en waarom zij een voorkeur hebben voor de stad of juist buiten de stad. Er wordt voornamelijk ingegaan op de keuze buiten de stad, aangezien er in de vorige paragrafen al veel is gezegd over allochtonen in de stad. Uit het onderzoek 'kiezen voor de stad' van VROM is gebleken dat: 'allochtonen op zoek zijn naar een betaalbare, veilige, rustige woonomgeving, naar wat groter huizen met een tuin, naar kindvriendelijke buurten met een speelgelegenheid en gemengde scholen' (VROM, 2006). Ook uit het onderzoek van SmartAgent blijkt dat allochtonen een voorkeur hebben voor een nette, rustige en veilige buurt (SmartAgent).

Als er wordt gekeken naar het verschil tussen allochtonen en autochtonen op het gebied locatiepreferentie is gebleken dat allochtonen liever in de stad wonen dan autochtone Nederlanders. Ook in de wijkvoorkeur is er een verschil aangezien Turken en Marokkanen aangeven in het centrum of zo dicht mogelijk bij te centrum te willen wonen terwijl autochtonen aangeven het liefst in de suburbane gebieden te willen wonen (SmartAgent). In figuur 2.4 worden de verschillen in voorkeur voor woonmilieu duidelijk. Wat in dit figuur te zien is dat het verhuizen naar een dorp vrij gering voorkomt bij allochtonen en vergelijking met de autochtonen minder gewenst is. Echter stijgt de suburbanisatie bij allochtonen wel sterk de afgelopen jaren.

Figuur 2.4: Gewenst woonmilieu van de verhuisgeneigde autochtonen en niet-westerse allochtonen in 2002

Bron: Bolt en Permentier, 2005

Naast de preferenties die bij veel allochtonen naar voren komen, zijn er ook duidelijke verschillen in voorkeuren tussen de verschillende groepen. Volgens Smart Agent: 'zien de Turken hun woning als

statussymbool, Marokkanen zien het als een sociaal medium en Surinamers als een plek om te slapen'. Dit hangt samen met het feit dat gemiddeld gezien de Surinamers houden van vrijheid en gezelligheid, Turken ondernemingsgericht zijn en Marokkanen de meeste gemeenschapszin hebben. Bij de locatiekeuze gaat het niet zo zeer om het land waar de allochtoon vandaan komt, maar veel meer of zij traditioneel georiënteerd zijn of juist modern (SmartAgent).

In Nederland wonen relatief veel allochtonen in de stad. De allochtonen die ervoor kiezen om buiten de stad gaan wonen, zijn vaak de allochtonen die een betere positie hebben verkregen in de maatschappij. Het zijn de mensen met iets meergeld, een betere opleiding en meer geïntegreerd in de samenleving. Wat als gevolg heeft gehad dat in de stad de rijke elite en de kansarmen overblijven. De kansarmen in de stad zijn voornamelijk de etnische minderheden (VROM, 2006). Het feit de geslaagde allochtonen verhuizen naar plaatsen buiten de grote steden, is in dusverre nadelig aangezien zij juist de personen zijn die de culturele verschillen tussen de autochtonen en allochtonen kunnen verkleinen. Zij kunnen ervoor zorgen dat er minder segregatie en afsluiting van de samenleving ontstaat bij de allochtonen. De allochtonen die het maken op de arbeidsmarkt of een goede opleiding volgen zijn een voorbeeld voor de rest van deze groep. Wanneer juist deze geslaagde groep weg trekt, verdwijnen de positieve rolmodellen.

Echter de hoger opgeleide allochtonen die wel bewust voor de stad kiezen, hebben een positieve invloed op de ontwikkeling in de stad. Deze mensen willen in de stad wonen en hebben hier bewust voor gekozen en zijn daardoor bereid om aan de positieve ontwikkeling van de stad te werken. Zij dragen bij aan de economische situatie in de stad, ze nemen verantwoordelijkheden voor hun buurt, willen contact met de rest van de buurt en zijn kritisch ten opzichte van de voorzieningen in de buurt (VROM, 2006). De allochtonen middenklasse bestaat voornamelijk uit hoogopgeleiden, die minder sterk gehecht zijn aan het land van herkomst en het netwerk wat zij daarmee hebben en staan moderner in de samenleving qua sociaal en culturele opvatting. De meeste hiervan zijn tweede generatie allochtonen die in Nederland zijn opgegroeid (VROM, 2006).

Het proces van hoger opgeleide allochtonen die de stad ontvluchten is inmiddels duidelijk zichtbaar, maar er zijn nog steeds allochtonen met een goede opleiding die wel voor de stad kiezen en daar ook een positieve invloed op de andere allochtonen hebben.

2.6 Toepassing met de tijdgeografie

Om het tijdsverloop van allochtonen op de woningmarkt weer te geven wordt gebruikt gemaakt van de tijdgeografie van Hägerstrand (1970). Deze theorie kan gebruikt worden om in kaart te brengen wat de woongeschiedenis is van de geïnterviewden. Het verloop van de allochtonen op de woningmarkt kan vanaf de komst naar Nederlanden tot en met de huidige situatie worden weergegeven. Het laat zien waar zij hebben gewoond, hoe lang ze ergens wonen en er kunnen patronen worden aangetoond voor de groep Turken in de Kruiskamp en Liendert.

De tijdgeografie is geïntroduceerd door Hagerstand in 1970. Hägerstrand laat in zijn model de dagelijkse activiteiten van mensen zien met de beperkingen van drie constraints. Het model is gebaseerd op de mogelijkheden en beperking die een individu ondervindt als hij van de ene activiteit naar de andere activiteit wil komen.

Dit model heeft een materiële inslag, hier mee wordt bedoeld dat het model gebaseerd is op de materiële kant van het dagelijks leven. Deze materiële kant bepaalt de mogelijkheden en beperkingen van een individu. Als bijvoorbeeld iemand geen auto heeft, kan hij minder snel op de volgende activiteit komen en heeft minder keuze qua locatie van de activiteiten dan wanneer hij wel beschikt over een auto (Miller, 2005). Er wordt in dit model gebruik gemaakt van tijd en ruimte die mensen op een dag tot hun beschikking hebben.

De drie constraints die iemand beperkt in het doen van zijn activiteiten door de tijd heen zijn:

1. Capability constraints: hier onder wordt verstaan dat iemand lichamelijk de mogelijkheid moet hebben om ergens naar toe te kunnen gaan en bepaalde middelen heeft om naar een volgende

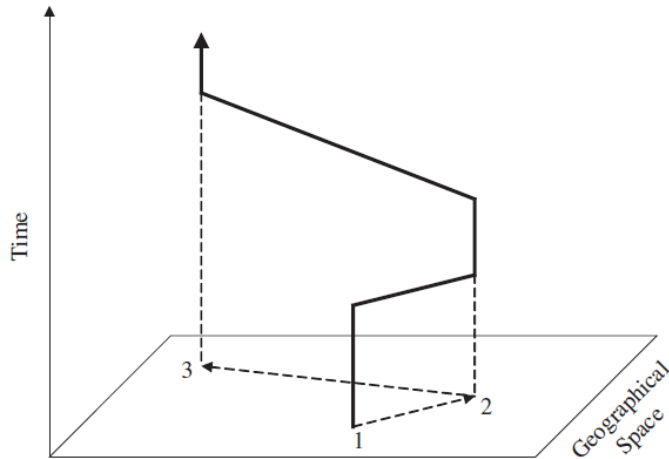
locatie te kunnen. Slapen en eten zijn de belangrijkste activiteiten die altijd op een dag plaatsvinden en de andere activiteiten op een dag beïnvloeden. Bij deze constraint gaat het er om dat bijvoorbeeld iemand die in het bezit is van een auto een veel grotere ruimte in het zelfde tijdsvlak kan bereiken dan iemand die geen auto heeft. Een ander voorbeeld van deze constraint is iemand die minder lichamelijk mobiel is en afhankelijk is van openbaar vervoer, deze persoon heeft veel langer de tijd nodig om op een activiteit te komen dan iemand die niks mankeert.

2. Coupling constraints: hieronder wordt verstaan dat verschillende mensen op een bepaalde plek op een bepaalde tijd moeten zijn. Een voorbeeld van deze constraint is dat als er een vergadering is iedereen aanwezig moet zijn op een bepaald tijdstip en er een locatie beschikbaar moet zijn. Daarnaast is het belangrijkste van deze constraint is dat deze twee aspecten te combineren zijn, zodat de vergadering ook daadwerkelijk door kan gaan.

3. Authority constraints: hieronder wordt verstaan dat niet elke locatie altijd open of beschikbaar is, door regels die gelden in bepaalde ruimtes. Een voorbeeld hier van is dat niet elke locatie voor iedereen openbaar is, sommige mensen mogen een bepaald gebied wel betreden, anderen mogen dit niet. Dit leidt voor iedereen tot minder mogelijkheden waar zij hun activiteit kunnen volbrengen. Deze drie constraints kunnen niet los worden gezien, ze hangen erg met elkaar samen en hebben ook invloed op elkaar. De combinatie van de drie constraints bepaald waar iemand een activiteit kan ondernemen en wat het dagelijkse activiteitenpatroon van een individu kan zijn (Hägerstrand, 1970).

Hägerstrand laat het dagelijks activiteitenpatroon zien in zijn space-time path. Dit is het pad wat laat zien wat de beweging is van een individu over tijd en ruimte. De drie constraints die in de vorige alinea zijn besproken zijn hier de basis voor, deze constraints bepalen hoe vrij iemand is in zijn bewegingen en hoe flexibel hij met tijd kan omgaan. Het begrip 'project' speelt hierbij een belangrijke rol. Een project is een locatie waar de persoon woont, werkt of een activiteit heeft. De afstand tussen de project moet door de persoon worden afgelegd in de tijd die hij daar voor heeft. Dit houdt in dat door de constraints sommige projects voor de persoon afvallen of niet bereikbaar zijn. Daarnaast is een project, het cluster waar alles bij elkaar komt. Het gaat hier om de individu, de actie die hij wil ondernemen en de mogelijkheden die hij heeft om de locatie te bereiken (Schwanen, 2007). Er wordt een voorbeeld gegeven om de term project duidelijk te maken. Een man moet om 15 uur zijn kinderen van school halen en om 15.30 heeft zijn dochter op balletles. Dit houdt in dat deze persoon misschien zijn kind niet naar de beste balletschool in de omgeving kan brengen want dat duurt 40 minuten om daar met de auto te komen. Hij kiest in dat geval een balletschool die wel binnen dit tijdsbestek valt. In dit geval zijn de school en de balletschool projects. Als laatst omschrijft Schwanen de tijdgeografie als volgt: 'Time-geography as he envisaged it is process-oriented, concerned with movement and circulation of materiality, and accords a central role to touch as a sensory faculty and basic form of communication rather than speech and language' (Schwanen, 2007).

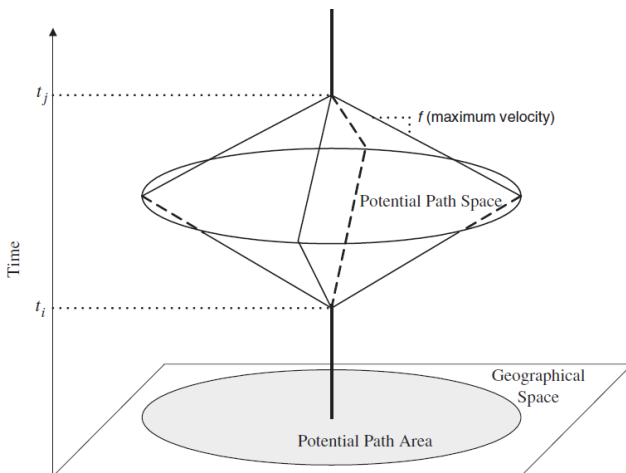
Figuur 2.5: Space-time path

Bron: Miller, 2005

In figuur 2.5 is te zien hoe iemand van thuislocatie (1) naar activiteit (2) gaat daar een bepaalde tijd verblijft en vervolgens naar de volgende activiteit (3) gaat om daar ook een bepaalde tijd te blijven. De lijnen omhoog laten de tijdsperiode zien dat iemand op een locatie is en de schuine lijnen laten zien hoe veel tijd en ruimte iemand nodig heeft om naar de volgende locatie te komen.

Figuur 2.6: Space-time prisma

Bron: Miller, 2005

In figuur 2.6 wordt weergegeven wat de potentiële ruimte is die iemand met zijn constraints kan bereiken binnen een bepaalde tijdsperiode. Binnen deze ruimte kan iemand zijn activiteiten indelen. Elke keuze die wordt gemaakt voor een bepaalde activiteit beperkt de keuze voor een volgende activiteit en geeft minder ruimte. Ook laat figuur 2.6 zien dat buiten deze potentiële ruimte het individu niet de mogelijkheid heeft om daar zijn activiteiten te volbrengen. Binnen de potentiële ruimte heeft het individu alle keuze om zijn activiteitenpatroon in te vullen op een dag maar daar

buiten wordt hij beperkt door de drie constraints, die het niet deze persoon niet de mogelijkheden geeft om dat gebied te gebruiken binnen de tijdslijmieten van een dag (Pred, 1977).

Deze theorie was in de beginperiode succesvol en gaf onderzoekers de mogelijkheid om een dagelijks patroon van individuen weer te geven. Echter is er ook kritiek gekomen op deze theorie. Het model is vooral te beperkt in zijn verklaringen voor het keuzeproces van individuen. Rose (1993) zegt hier over dat het laat zien hoe iemand zijn activiteiten in tijd verdeelt, maar heeft geen plaats voor het gevoel van iemand bij een locatie. In het model van Hägerstrand wordt alles rationeel geredeneerd, maar er komt geen gevoel of voorkeuren bij die de keuze bepalen. Dit beperkt het model en zorgt ervoor dat een belangrijke kant van de verklaring voor de keuze van een activiteit niet kan worden verklaard. Sommige mensen nemen bijvoorbeeld een langere weg, omdat ze die fijner of veiliger vinden. Deze afwegingen komen niet terug in het model, waardoor er verkeerde conclusies kunnen worden getrokken. Dit model blijft nuttig om het dagelijkse activiteitenpatroon van mensen weer te geven, door de vragen die worden gesteld over de gemaakte keuze (Dijst, 2009). Een ander kritiekpunt komt van Giddens (1984), hij zegt dat de constraints niet alleen beperkingen zijn maar ook mogelijkheden bieden. De constraints beperken niet alleen iemand in hun dagelijkse patroon, maar zorgen juist door de beperkingen ook voor nieuwe mogelijkheden voor mobiliteit en activiteiten (Dijst, 2009). Echter is de tijdgeografie niet helemaal afgeschreven als theorie. Lentrop heeft een nieuwe visie op het gebruik van deze theorie. De tijdgeografie wordt door Lenntorp (1999) meer gezien als een hulpmiddel bij het maken van theorieën in de sociale geografie. Zij geeft aan dat de tijdgeografie mede door de kritiek die er in de vorige alinea al is aangegeven de tijdgeografie te beperkt is in het analyseren van vraagstukken in de geografie. Het gaat te weinig in op de gedachte achter de keuze voor een locatie en er kan daardoor een te beperkte conclusie worden getrokken voornamelijk doordat er geen antwoord wordt gegeven op de hoe en waaromvraag. Zij ziet echter wel een belangrijke functie voor de tijdgeografie als hulpmiddel bij nieuwe theorieën of het verbeteren van oude theorieën. Het kan worden gebruikt als basis, die duidelijke de fysieke kant van een vraagstuk kan weergeven. Ook vindt Lenntorp dat deze theorie in vele disciplines een toegevoegde waarde kan geven, omdat het een goed conceptueel vermogen heeft en het situaties goed in kaart kan brengen (Lenntrop, 1999). Dit is in dit onderzoek ook de reden voor het gebruik van deze theorie. Het brengt in dit onderzoek de verhuizingen van de Turkse mensen in de Kruiskamp en Liendert zien, waardoor het verhuizingproces beter geanalyseerd kan worden. Kwan laat zien dat de tijdgeografie niet alleen te gebruiken is theorie op zich, maar dat het een basis kan vormen voor de analyse van een theorie. Zij heeft met haar onderzoek naar de beleving en activiteitenpatroon van Moslim vrouwen na 9/11 in New York laten zien, dat de tijdgeografie een goede ondersteuning is bij het kwalitatieve onderzoek (Kwan, 2010). Ook in dit onderzoek helpt de tijdgeografie om weer te geven in welk tijdsvlak en waar de Turkse mensen hebben gewoond. Naast deze weergave komen de achterliggende verhalen over waarom zijn de mensen verhuisd en hoe zij hun woning en wijk ervaren.

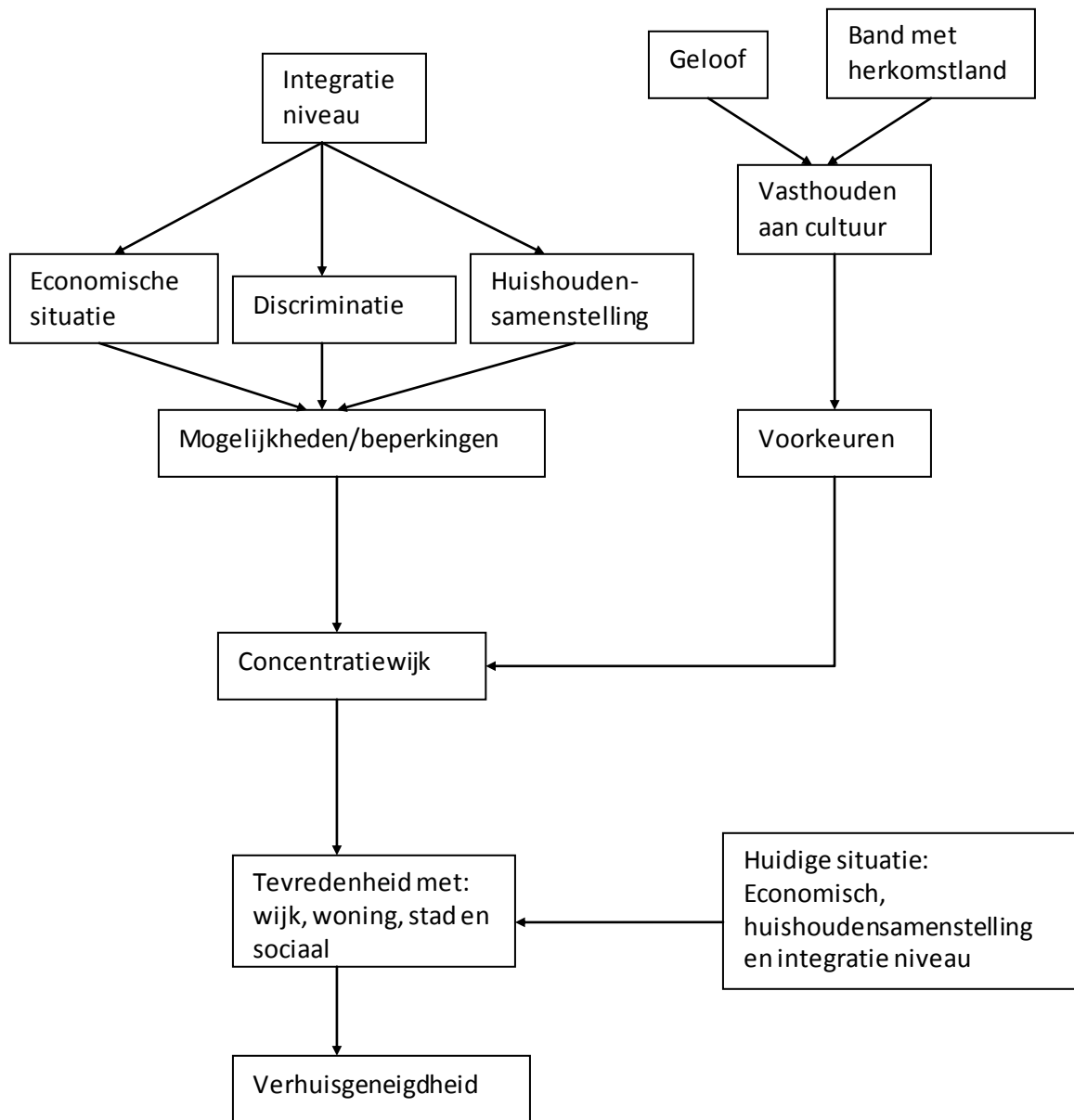
Belangrijk is dat in dit onderzoek niet wordt gekeken naar het dagelijks activiteitenpatroon, maar wordt er gekeken naar het levenspad wat Turkse mensen hebben doorlopen sinds hun komst in Nederland. Het tijdgeografisch model wordt dus op een andere manier gebruikt dan in het originele model. Het laat een langere periode zien en het gaat niet om de activiteiten maar om de woonlocatie. Dit is exact wat Lenntrop en Kwan aangeven, de tijdgeografie hoeft niet meer statisch overgenomen worden maar kan in een bredere vorm worden gebruikt. In dit onderzoek kan de theorie het verhuispatroon goed in kaart brengen en kan een goede basis vormen voor de verdere analyse van het onderzoek. Daarnaast kan het worden aangevuld met achtergrond en gedachtes van de Turkse mensen in de twee wijken in Amersfoort.

De theorieën die in dit hoofdstuk zijn behandeld, vormen de basis voor de rest van het onderzoek. Er is in de literatuur naar voren gekomen waarom allochtonen vaak in concentratiewijken in de grote steden wonen. Hier uit is gebleken dat zij vaak te maken hebben met discriminatie en niet alle

kansen die de autochtone bevolking heeft, maar zij maken vaak ook de keuze om bij hun landgenoten te gaan wonen waardoor zij in concentratiewijken komen te wonen.

Ten tweede is er ingegaan op een proces in Nederland. Het gaat hier om allochtonen voornamelijk de middenklasse die ervoor kiest om buiten de vier grote steden te gaan wonen. Deze keuze wordt gemaakt doordat de succesvolle immigranten hun woning en wijkkeuze hebben aangepast aan de nieuwe maatschappij. Zij willen ook een woning met een tuin en meer rust voor hun kinderen om op te groeien. Toch zijn er ook in de suburbs concentratiewijken te vinden, terwijl je juist zou zeggen dat de immigranten die naar de suburbs verhuizen deze wijken juist net wilde verlaten. Wat is nu de reden voor immigranten om toch opnieuw in een wijk te gaan wonen met veel ander allochtonen? Als laatst is er ingegaan op de tijdgeografie, die de basis gaat vormen voor de verwerking van de locaties waar de Turken hebben gewoond en de keuzes die ze hebben gemaakt.

Conceptueel model

Het conceptueel model wat hierboven te zien is, is gebaseerd op de literatuur die in het theoretisch kader is besproken.

3. Methoden en technieken

3.1 Methode dataverzameling

Dit onderzoek is gedaan met behulp van diepte interviews met Turken, die in de wijk de Kruiskamp en Liendert in Amersfoort wonen.

Er is in eerste instantie contact gezocht met een aantal mensen in de wijken of in de stad Amersfoort, die als tussenpersonen konden fungeren om Turkse mensen in de twee wijken te kunnen vinden. Er is contact gezocht met de wijkcoördinator van de Kruiskamp/Koppel, Marianne Stolwijk die informatie heeft gegeven over het bestuur van de moskee in de wijk. Ook is er contact gezocht met de wijkcoördinator van Liendert/Rustenburg, Fatma Özçelik, die gespecialiseerd is in deze wijk.

Verder is er contact geweest met Rahime Okumus die werkt voor de NVA, dit is een bedrijf waar allochtonen worden geholpen met de inburgering in Nederland. Zij heeft mij geïnformeerd over Goede morgen Nederland. Dit is een bijeenkomst waarbij Turkse vrouwen een keer in de week samenkomen, om bijvoorbeeld het nieuws te bespreken. Het eerste interview is worden gedaan met deze groep Turkse vrouwen die weinig Nederlands spreken. Hierbij kon een eerste inschatting worden gemaakt over de gedachte van de Turkse vrouwen over hun woongeschiedenis en ervaringen met Amersfoort en de woonwijk. Daarna ben ik met Nejla Yasar, die zelf van Turkse afkomst is en veel contacten in de wijk heeft, langs de huizen gegaan om mensen te vinden die mee wilden doen aan het onderzoek. Er is verder nog contact geweest met de moskee in de Kruiskamp, wat uiteindelijk niet veel heeft opgeleverd. Er werd meer ingegaan op het geloof dan mensen die eventueel mee wilden doen met het onderzoek. Ook is er contact gezocht met de moeder-kind organisatie in de Kruiskamp, hier ging ik echter ook met lege handen vandaan aangezien de projecten met Turkse mensen op dat moment niet van start waren gegaan en zij nog geen idee hadden wanneer dit wel ging gebeuren. Er is als laatst een interview gedaan met Esther Brink, dit is de wijkmanager van de Kruiskamp/Koppel. Dit interview is ingegaan op de stedelijke vernieuwing in deze wijk. Dit interview is gedaan om meer inzicht te kunnen krijgen in de projecten die in de wijk worden gedaan. Daarnaast kon er ook meer inzicht worden verkregen in de achtergrond van de wijk aangezien het ook meedeed met de 40 probleemwijken van het Rijk. Er is voor gekozen om dit niet te doen voor de andere wijk, Liendert, omdat deze wijk niet meedeed aan dit programma van het Rijk en de actuele projecten ook worden beschreven in een rapport van de gemeente Amersfoort.

Er is ook nog zelf langs de deuren gegaan, maar na verschillende pogingen bleek dat dit niet effectief was. De meeste mensen zeiden meteen nee of konden geen Nederlands. Dit maakte het zoeken van Turkse mensen wel een stuk lastiger omdat er altijd eerst een tussenpersoon moest worden gevonden voordat er iemand kon worden geïnterviewd. Ook is het voorgevallen dat de tussenpersoon erg hoopgevend leek, maar uiteindelijk er geen nieuwe mensen waren om te interviewen. Op deze manier is er op verschillende manieren contact gezocht met de doelgroep om de interviews te kunnen afnemen.

Na deze contacten is er gewerkt met de sneeuwbal techniek, er is aan alle geïnterviewden gevraagd of zij nog meer mensen kenden in de wijk die misschien mee konden doen aan het onderzoek. Dit was ook niet altijd zoals ik van tevoren had gedacht. Vaak kenden de mensen geen andere Turkse mensen die wel mee wilden doen aan het onderzoek. Dit kwam meestal door het feit dat de mensen te weinig Nederlands kunnen of dat ze dachten dat anderen mensen niet mee wilden doen.

Als laatst is er ook in de wijk geobserveerd om te kijken of er nog meer mensen konden worden gevonden die mee konden doen aan het onderzoek. Echter bleek dit ook niet erg effectief, omdat mensen niet erg happig waren naar het meedoen aan het interview. Dit kwam vaak door taalgebrek of naar mijn idee argwaan hadden naar wat er ging gebeuren met hun gegevens.

In eerste instantie dacht ik dat het vinden van mensen om te interviewen lastig kon worden, maar uiteindelijk is er veel meer tijd in gaan zitten dan ik had gedacht. Er is vaak voorgekomen dat het spoor doodliep en het vervolgens veel tijd kostte om nieuwe mensen te vinden voor het onderzoek.

3.2 Het interview

De interviews gaan in op waar de mensen vanuit Turkije naar toe zijn verhuisd, wat voor woningen ze terecht kwamen, waarom hebben ze voor dit type woning, wijk of stad gekozen. Om er achter te komen of ze in een concentratiewijk hebben gewoond wordt de mensen gevraagd hoe zij de wijk kunnen omschrijven. Is het een veilige buurt, wonen er veel allochtonen, wonen er veel Turken en wat voor type woningen. Vervolgens wordt ingegaan op een specifiek onderwerp namelijk waarom hebben ze ervoor gekozen om in een stad als Amersfoort te gaan wonen, wat zijn de voor en nadelen van het wonen in een kleinere stad. Wonen ze nu in een concentratiewijk, hoe zijn ze hier terecht gekomen. Hoe wonen ze, met familie of dichtbij landgenoten? Is dit een extra voordeel of juist nadeel? Op deze manier moet er uit de interviews komen hoe de Turken keuzes maken op de woningmarkt, hoe ze terecht komen in concentratiewijken en waarom ze in een middelgrote stad als Amersfoort wonen.

Er is gekozen voor diepte interviews, omdat op deze manier het verhaal van de Turken buiten de grote steden naar voren komt. Het gaat dieper in op wat de Turken hebben meegemaakt qua woningkeuzes vanuit Turkije tot de huidige woning in Amersfoort. Door mensen meer ruimte te geven om hun eigen antwoord te kunnen formuleren, kan er een nieuw beeld worden verkregen over hoe Turken hun keuze hebben gemaakt en wat het patroon kan zijn van immigranten die naar Nederland komen. Een kwantitatieve methode kan in dit geval ook nuttig zijn om de probleemstelling te beantwoorden, maar heeft als nadeel dat het unieke element en het meer in diepte gaan bij een interview verloren gaat. Bij kwantitatieve methoden zijn van tevoren de antwoorden vast gesteld en mensen hebben veel minder ruimte om hun eigen ervaringen te vertellen. Juist door te kiezen voor een kwalitatieve methode is er meer kans op unieke verhalen en een nieuwe perspectief op de Turkse bevolking die er voor kiezen om buiten de grote steden te gaan wonen. Het nadeel echter blijft dat het onderzoek niet representatief is, maar door de unieke verhalen kan dit onderzoek toch een bijdrage leveren aan een nieuw perspectief op Turken en de woningkeuze.

De diepte interviews zijn redelijk gestructureerd, maar er blijft wel ruimte voor de eigen inbreng van de geïnterviewden en de mogelijkheid om af te wijken van het gecreëerde interview. Wat er toe kan leiden dat er voldoende informatie over het onderwerp verzameld kan worden, maar dat extra inbreng van de geïnterviewde niet verloren gaat.

3.3 Onderzoeksgroep en wijkselectie

De onderzoeksgroep in dit onderzoek zijn Turkse mensen in de wijken Kruiskamp en Liendert. De wijkselectie wordt hier onder besproken. Er is gekozen voor Turkse mensen als onderzoeksgroep, omdat dit in Amersfoort de grootste groep niet-westerse allochtonen is. Dit maakt de kans op het vinden van mensen om te vinden iets groter dan als er wordt gekozen voor een andere groep. Verder is er voor deze groep gekozen omdat er in deze studie al veel aandacht is geweest voor Turken en Marokkanen in Utrecht, maar er eigenlijk niks naar voren kwam over Turken buiten Utrecht of de andere grote steden. Dit heeft mijn interesse gewekt en ik was benieuwd of Turken in Amersfoort echt andere keuzes maken en bewust hebben gekozen voor Amersfoort. Dit heeft de keuze voor Turkse mensen in Amersfoort definitief gemaakt.

Er zijn vijftien individuele interviews gedaan en een groepsinterview met negen Turkse vrouwen. De individuele hebben plaatsgevonden bij 6 mensen in Liendert en 9 in de Kruiskamp. Er zijn twaalf vrouwen en drie mannen geïnterviewd in de leeftijd van 25 tot 57 jaar, waarbij de gemiddelde leeftijd 39 jaar is. Er wonen 6 mensen in een eengezinswoning en 9 mensen wonen in een flat. Er zijn vier mensen geïnterviewd die in een koopwoning wonen en elf mensen die in een sociale huurwoning wonen. Alle geïnterviewden die individueel zijn geïnterviewd spraken Nederlands. De kenmerken van de Turken die geïnterviewd zijn, staan in het schema op de volgende pagina. De namen van de geïnterviewden zijn aangegeven met initialen.

Naam	Geslacht	Leeftijd	Adres	Huur/koop	Type woning	Wijk	Profesioneel
K. Y	vrouw	40	Willem Bontekoestraat 12	soc. huur	eengezinswoning	Kruiskamp	niet-werkend
N. H	vrouw	25	Evertsenstraat 30	koop	eengezinswoning	Kruiskamp	niet-werkend
G. B	man	35	Banckertstraat 25B	soc. huur	flat	Kruiskamp	werkend
L. Y	vrouw	31	Callenburghstraat 10	koop	eengezinswoning	Kruiskamp	werkend
G. U	vrouw	38	Valkenhorst 111	soc. huur	flat	Liendert	niet-werkend
H. G	vrouw	33	Neptunusplein	koop	eengezinswoning	Kruiskamp	werkend
E. T	vrouw	39	Valkenhorst 49	soc. huur	flat	Liendert	werkend
F. T	vrouw	34	Sperwerhorst 26	soc. huur	flat	Liendert	niet-werkend
F. A	vrouw	35	Planciusstraat 18	koop	eengezinswoning	Kruiskamp	werkend
H. K	vrouw	31	Vasco da Gammastraat 58C	soc. huur	flat	Kruiskamp	werkend
F. A	vrouw	46	Sextant 4C	soc. huur	flat	Liendert	werkend
S.	vrouw	45	Sextant 4A	soc. huur	flat	Liendert	werkend
M. I	man	57	Evertsenstraat 26	koop	eengezinswoning	Kruiskamp	werkend
J. A	man	55	Van Brakelstraat 20A	soc. huur	flat	Kruiskamp	werkend
E.	vrouw	35	Zangvogelweg 235	soc. huur	flat	Liendert	niet-werkend

In het groepsinterview is er gebruik gemaakt van een tolk, omdat de meeste vrouwen niet voldoende Nederlands kenden. Bij het groepsinterview is er helaas geen mogelijkheid geweest voor adres gegevens. De groep van negen vrouwen woonden in de Kruiskamp of Liendert. De negen vrouwen die meededen aan het groepsinterview staan niet in het schema hierboven omdat er te weinig informatie is over deze vrouwen, aangezien de antwoorden vertaald werden en exact duidelijk is wie welk antwoord heeft gegeven. Alle vrouwen die meededen aan dit groepsinterview wonen in een sociale huurwoning. Een vrouw had een eengezinswoning, de rest woont in een flat. De vrouwen zijn allemaal niet-werkend

De wijkselectie is gebaseerd op cijfers van de gemeente Amersfoort. In Amersfoort zijn een aantal wijken dat voldoet aan de criteria van concentratiewijk. Deze zijn vooraf geselecteerd, omdat het in dit onderzoek draait om de keuze voor een concentratiewijk. Daarna is er gekeken naar het relatief aantal Turken dat in de wijken woont. De gemeente Amersfoort heeft cijfers over de verdeeldheid van de verschillende bevolkingsgroepen over de wijken. Er zijn drie wijken uitgekomen waar relatief veel Turken wonen, dit zijn ook wijken waar relatief veel niet-westerse allochtonen wonen. Deze wijken voldoen daarmee ook aan het label concentratiewijk. De wijken waar relatief veel Turken wonen zijn de wijken Liendert, Kruiskamp en Schuilenburg. In deze wijk is er een hoog aandeel van niet-westerse allochtonen, rond de 35% en relatief veel Turken dit ligt rond de 17%. Ik heb voor de wijk de Kruiskamp gekozen om de interviews te gaan doen, dit vanwege het grote aantal niet-westerse allochtonen en het grootste relatieve aantal Turken in de wijk. Daarnaast is de wijk Liendert geselecteerd voor dit onderzoek. Deze wijk ligt naast de Kruiskamp. De wijk heeft eveneens te maken met een hoog percentage niet-westerse allochtonen (37%) en heeft daarvan 14% Turkse mensen in de wijk wonen. De twee wijken zijn niet alleen vergelijkbaar in de samenstelling van de bevolking, maar hebben beiden te maken met vergelijkbare problemen in de wijk. Hierbij moet gedacht worden aan veel sociale huurwoningen in de buurt, veel mensen die zich weleens onveilig voelen en problemen tussen verschillende bevolkingsgroepen. Beide wijken zijn daarnaast meegenomen in het programma van de gemeente, Amersfoort Vernieuwt. Door dat de wijken redelijk overeenkomen is de keuze gemaakt om deze twee wijken voor het onderzoek te gebruiken. Verdere informatie over de twee wijken wordt besproken in hoofdstuk 5.

3.4 Analyse van de data

Voor de data analyse wordt er gebruik gemaakt van handmatige codering, omdat op deze manier de interviews met meer diepte kunnen worden geanalyseerd. De codes zijn samengesteld door een combinatie van de literatuur in het theoretisch kader en de antwoorden die er zijn gegeven door de geïnterviewden. Op deze manier worden alle antwoorden van de geïnterviewden gecoverd.

Daarnaast zijn er kaartjes gemaakt van de locaties waar de geïnterviewden hebben gewoond. De kaartjes zijn met google maps gemaakt, waar in de locaties konden weergegeven. Vervolgens is de route van de verhuizingen weergegeven en de jaartallen wanneer de geïnterviewden er woonden. Deze kaartjes zijn vervolgens gebruikt om een betere analyse te kunnen geven over de verhuizingpatronen van Turkse mensen die op dit moment in de Kruiskamp in Amersfoort wonen. De kaartjes zijn gebaseerd op de tijdgeografie maar zijn hier gebaseerd op een life-path in plaats van een daily-path.

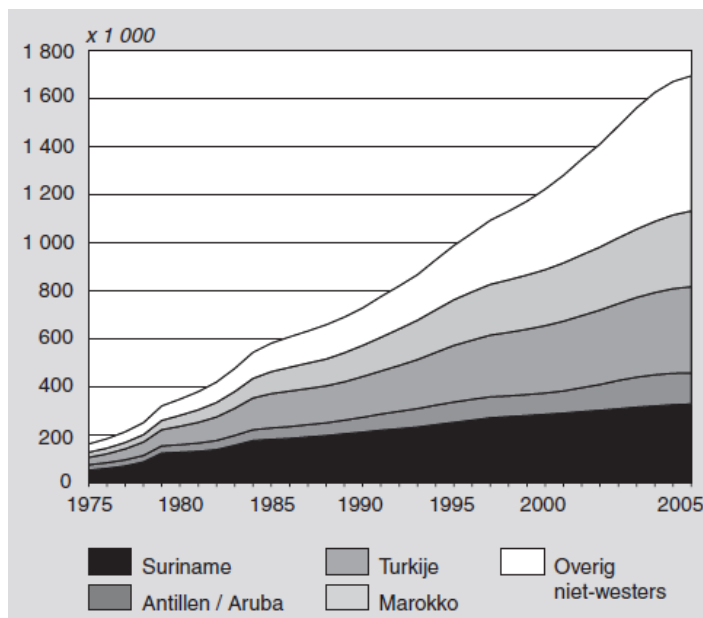
4. Immigranten in Nederland, het woningbeleid in Nederland en een specificatie over Turken

Op dit moment kijken weinig mensen nog raar op als een allochtoon bij hun in de straat komt wonen, maar dit is niet altijd zo geweest. Sinds de jaren '60 komen er grote stromen immigranten naar Nederland en deze stroom van immigranten is nog steeds groot. In dit hoofdstuk wordt er in gegaan op de geschiedenis van de immigranten die naar Nederland zijn gekomen, de plaatsen waar zij zich vestigen en er wordt een specificatie gemaakt voor de Turkse bevolking.

4.1 Immigratie naar Nederland

Als eerst zal kort het proces van immigratie naar Nederland worden toegelicht. Vanaf 1960 kan er gesproken worden van een grote immigratiestroom naar Nederland. Veel Nederlanders waren na de oorlog vertrokken naar het buitenland en er was een tekort aan arbeidskrachten. Deze arbeidstekorten werden aangevuld door mensen uit verschillende landen te werven om in Nederland te komen werken. Dit waren landen als Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, Joegoslavië, Marokko, Tunesië, Algerije en Turkije. In de jaren '70 kwam er een nieuwe stroom van immigranten naar Nederland op gang door gezinshereniging van de eerdere arbeidsmigranten. Dit waren vooral de Turkse en Marokkaanse mannen die besloten om hun in eerste instantie tijdelijk verblijf om te zetten in een permanent verblijf. Echter wilde zij wel dat hun familie hier ook kon wonen, waardoor deze immigratiestroom op gang is gekomen. In 1975 kwam er een nieuw proces op gang van Surinamers die massaal naar Nederland verhuisden door de onafhankelijkheid. Zij hadden na de onafhankelijkheid 5 jaar de tijd om voor een Nederlands staatsburgerschap te kiezen. In de jaren '80 kwam het proces van gezinsvorming aan het licht. Dit proces hield in dat mensen naar Nederland verhuisden om een gezin te stichten, te gaan trouwen of samenwonen (Garssen ea., 2005).

Figuur 4.1: Aantal niet-westerse allochtonen naar herkomstgroepering, 1975-2005

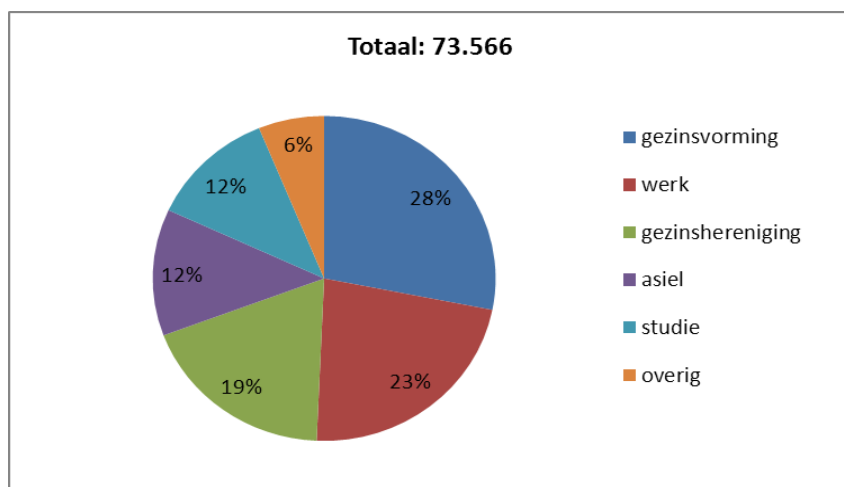
Bron: Garssen ea., 2005

Na 1975 is de niet-westerse immigrantenstroom naar Nederland alleen maar toegenomen. Dit proces is te zien in figuur 4.1, waar duidelijk wordt dat het aantal niet-westerse immigranten in 1975 nog maar een fractie was van de hoeveelheid immigranten die nu naar Nederland migreren. De

grootste migranten groepen naar Nederland zijn de Surinamers, Antillianen/Arubanen, Turken en Marokkanen.

Zoals in deze paragraaf al is aangegeven bij de geschiedenis van de immigratie naar Nederland, hebben de verschillende groepen ook verschillende motieven voor hun migratie. De belangrijkste migratie motieven van immigranten naar Nederland worden in onderstaand figuur 4.2 weergegeven. Hierbij moet echter gezegd worden dat dit de officiële motieven zijn die mensen aangeven, dit hoeft niet te betekenen dat dit het daadwerkelijke motief is. Toch geeft dit figuur een redelijk beeld van de motieven die migranten naar Nederland hebben. Uit het figuur blijkt dat vooral gezinsvorming en werk een zeer belangrijk motief is om naar Nederland te migreren (Garssen ea., 2005).

Figuur 4.2: Officiële migratiemotieven van niet-Nederlandse immigranten naar Nederland, 2003

Bron: Garssen ea., 2005

4.1.1 Vestiging van immigranten

De immigratie naar Nederland is dus begonnen in 1960 en heeft na 1975 veel grotere vormen aangenomen. De motieven van de immigranten zijn zeer uiteenlopend en kunnen invloed hebben op de woonsituatie waar in migranten terecht komen.

Er vinden een aantal patronen te zien bij immigranten uit niet-westerse landen die in Nederland komen wonen. Ten eerste gaan de meeste niet-westerse allochtonen voornamelijk naar de stad. Ruim 40% van de niet-westerse allochtoon vestigt zich in een van de vier grote steden (Musterd en Muus, 1995). Ten tweede gaan zij vaak in een wijk wonen waar meer landgenoten wonen. Er kan gedacht worden dat hoe langer een allochtoon in Nederland hoe eerder hij naar een autochtone wijk gaat verhuizen, echter laat figuur 4.3 een ander beeld zien (te zien op de volgende pagina). De immigranten uit de verschillende herkomstgroepen hebben allemaal een kleiner aandeel in de autochtone buurt wonen in 2003. De gemengde wijk heeft ongeveer een gelijk aandeel aan immigranten in 1999 en 2003. Het verschil zit hem juist in het aandeel wat na de vier jaar in een niet-westerse buurt is gaan wonen. De gedachte dat allochtonen na verloop van tijd meer geïntegreerd zijn en dus eerder in een autochtone buurt gaan wonen, kan niet worden afgeleid uit dit figuur. Voor de Turkse bevolking liggen de verhoudingen echter iets anders, er blijft ongeveer een even groot aandeel in de niet-westerse buurt wonen, er verdwijnt een klein deel uit de autochtone wijk en er gaat een iets groter deel in de gemengde wijk wonen.

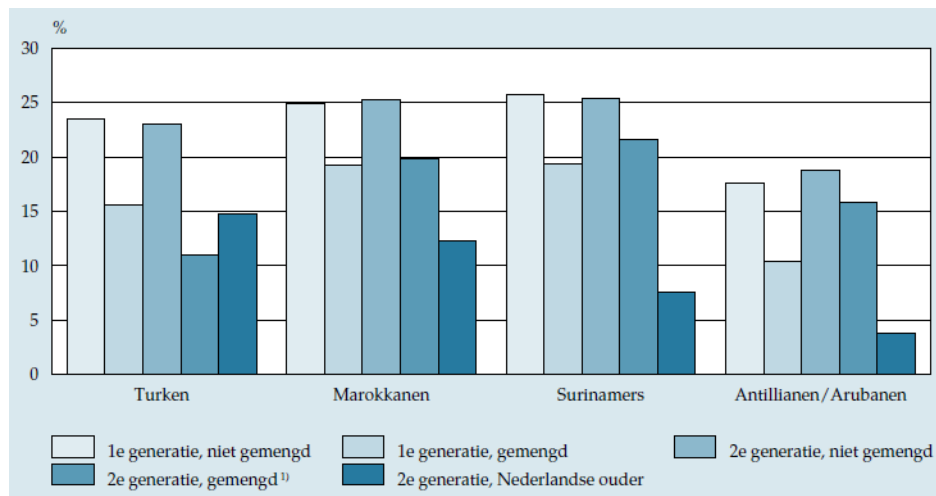
Figuur 4.3: Verdeling van immigranten over buurttypen in 1999 en 2003 en verandering tussen 1999 en 2003, naar herkomstland

	Totaal	Autochtone buurt			Gemengde buurt			Niet-Westerse buurt		
		aandeel in 1999	aandeel in 2003	verandering	aandeel in 1999	aandeel in 2003	verandering	aandeel in 1999	aandeel in 2003	verandering
	x 1 000	%								
Afghanistan	5,3	58,2	47,4	-10,8	29,0	36,2	7,2	12,8	16,3	3,5
China	1,4	38,6	35,8	-2,8	46,7	41,4	-5,3	14,7	22,8	8,1
Irak	3,1	43,7	38,1	-5,6	35,2	39,6	4,4	21,1	22,2	1,1
Turkije	4,5	21,3	18,8	-2,5	39,2	40,9	1,7	39,4	40,2	0,8
Marokko	4,7	17,0	15,3	-1,7	39,4	39,7	0,3	43,6	45,1	1,5
Suriname	1,6	16,6	15,2	-1,4	32,9	37,2	4,3	50,5	47,7	-2,8
Overig niet-westers	16,9	42,7	37,2	-5,5	37,3	38,4	1,1	20,0	24,5	4,5
Westers	30,8	58,9	55,4	-3,5	31,3	34,2	2,9	9,9	10,5	0,6

Bron: Mulder en Zorlu, 2008

En als laatst gaan niet-westerse migranten vaak in concentratiewijken wonen, wat vaak samengaat met het vorige punt en de economische situatie van de migranten (Mulder en Zorlu, 2008). In figuur 4.4 is te zien hoe de verdeling is van de vier grootste allochtonen groepen in Nederland in een wijk met meer dan 50% niet-westerse allochtonen. Voor dit onderzoek is het vooral de groep Turken die interessant zijn. Hier is te zien dat voornamelijk de eerste generatie en tweede generatie Turken die Turkse ouders hebben in de zeer geconcentreerde wijken wonen. De Turken met ouders met slechts één ouder die Turks is wonen al veel minder vaak in een zeer geconcentreerde wijk.

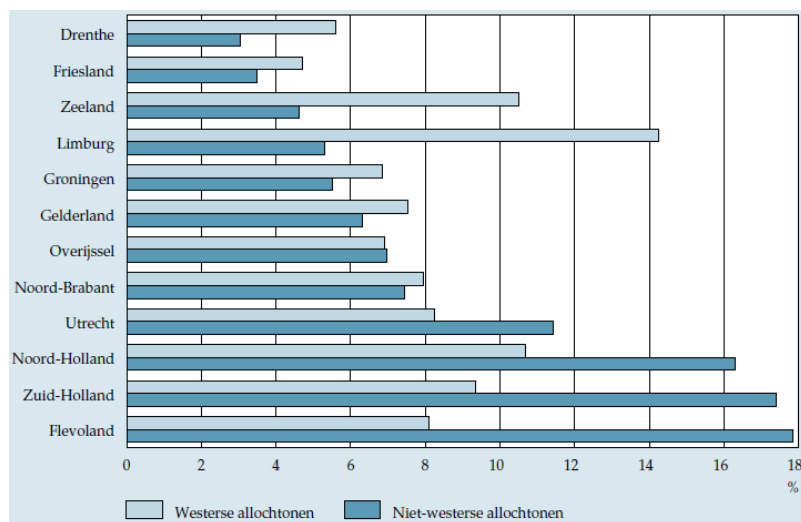
Figuur 4.4: Niet-westerse allochtonen in buurten met meer dan 50 procent niet-westerse allochtonen

Bron: CBS, 2008

Het aandeel allochtonen per provincie wordt in figuur 4.5 weergegeven. Uit het figuur blijkt dat de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland te maken hebben met het grootste aandeel niet-westerse allochtonen.

Figuur 4.5: Aandeel allochtonen per provincie

Bron: CBS, 2008

4.2 Specificatie Turkse bevolking

De eerste Turken die naar Nederland kwamen, kwamen hier met de reden om hier tijdelijk te werken en daarna weer terug te gaan naar Turkije. Deze eerste stroom van Turkse mannen die naar Nederland zijn gekomen begon in de jaren '60. Deze mannen waren nodig, omdat de Nederlandse economie enorm groeide en er niet genoeg arbeidskrachten waren om dit op te vangen. Er ontstond echter wel een probleem met de Turkse arbeidskrachten in Nederland. Zij misten hun familie, spraken de Nederlandse taal niet en dit beïnvloedde hun capaciteiten op de werkvloer. De overheid besloot uiteindelijk dat deze mannen hun familie mochten laten overkomen naar Nederland. Daarbij kwam dat de situatie in Turkije der mate slecht was, dat veel mannen niet meer terug wilden naar hun thuisland. Deze periode speelde rond de jaren '70 en begin jaren '80. De laatste periode werd gekenmerkt door de keuze van veel Turken of ze in Nederland wilde blijven echter waren de arbeidsmogelijkheden ook hier verminderd of gingen ze terug naar Turkije. Veel kozen ervoor om terug te gaan naar Turkije, maar zeker ook een groot deel koos ervoor om in Nederland te blijven en hier een toekomst op te bouwen (Van Kempen en Bolt, 1997).

Figuur 4.6 geeft een beeld van de hoeveelheid Turken er in ons land zijn en hoe dit zich ontwikkeld heeft. In de begin jaren van de immigratie naar Nederland was van alle allochtonen een kleine 5% van Turkse eerste generatie. In de loop der jaren is dit gestegen tot zo'n 12%. Voor de tweede generatie ligt de verhouding iets anders, in de begin jaren was dit slecht 0,4% terwijl dit inmiddels gestegen is tot bijna 11%. Ook komt in de tabel naar voren dat de Turkse bevolking een groot deel uitmaakt van de niet-westerse allochtonen.

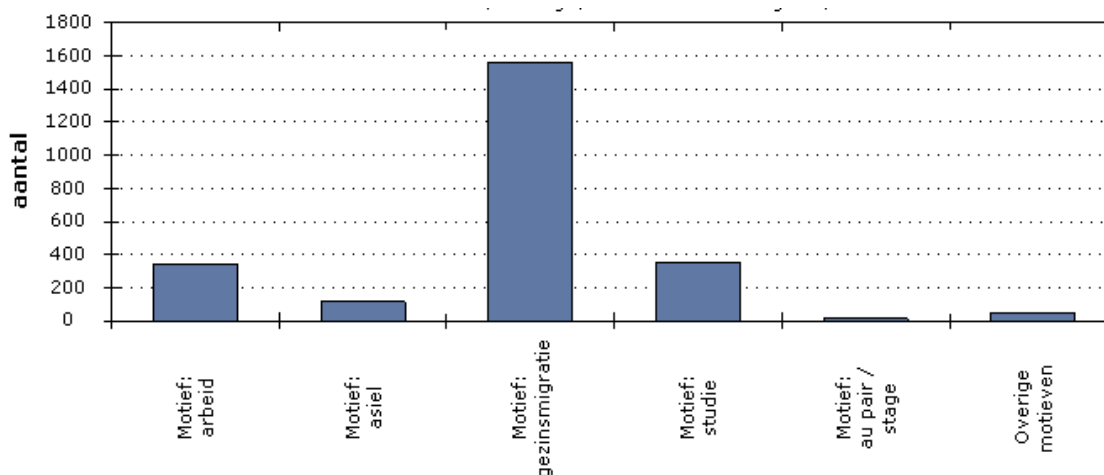
Figuur 4.6: Allochtonen per herkomstgroep

Herkomstgroepering Perioden	eerste generatie in aantallen			tweede generatie in aantallen		
	Allochtonen	niet-westers	Turkije	allochtonen	niet-westers	Turkije
1972	566906	128103	27887	658254	34217	2805
1982	900331	458678	113389	835482	122406	28717
1992	1152730	676750	156121	1092751	310003	78695
2002	1547079	971700	185943	1417870	586653	144766
2009	1661505	1034194	195375	1626201	775116	182955

Bron: CBS, 2009, Allochtonen

In figuur 4.7 is te zien dat het belangrijkste motief voor Turken om naar Nederland te migreren de gezinsmigratie is. Dit is verklaren door het feit dat de Turkse bevolking nog steeds graag met de eigen bevolking trouwt, waardoor er Turken naar Nederland worden gehaald om een gezin mee te stichten.

Figuur 4.7: Immigratie van Turken naar Nederland, migratiemotieven in 2007

Bron: CBS, 2007

4.2.1 Turken op de woningmarkt

Turken in Nederland wonen voornamelijk in de vier grote steden in geconcentreerde wijken. Dit aantal is vrij extreem voor de situatie in Nederland, een relatief groot deel van de Turkse bevolking leeft in de grote steden vergeleken met andere bevolkingsgroepen in Nederland. Rotterdam is de stad waar zij zich vooral hebben gevestigd (van Kempen, 1998).

In eerste instantie was het plan van de gastarbeiders, die in de jaren '60 van Turkije naar Nederland kwamen, om weer terug te gaan naar Turkije. Deze mannen wilden zoveel mogelijk geld naar hun

familie sturen en kozen voor een simpele en zo goedkoop mogelijke huisvesting. Dit waren vaak caravans, barakken of goedkope hostels. Als ze wel kozen voor een echte woning, dan was dit in de meeste gevallen een woning uit de sociale huursector. De Turken kwamen terecht in de buurten waar deze woningen beschikbaar waren met als gevolg dat ze vaak terecht kwamen in geconcentreerde buurten (Van Kempen en Bolt, 1997). Dit had te maken met het hun economische situatie en de urgentie die het vinden van een woning had. De voornamelijk Turkse mannen hadden daardoor minder opties en ook de beperking dat ze niet heel lang op een woning konden wachten (Grünfeld, 2003). Na verloop van tijd kon ook de familie van de Turkse gastarbeider naar Nederland komen. Ze hadden toen niet meer de voorkeur voor de aller-goedkoopste woningen, die vaak te klein waren voor het hele gezin. Het gevolg was dat de mannen snel opzoek moesten naar een grotere woning, die moeilijk te vinden was. Uiteindelijk zijn er door veel Turkse mannen uit nood huizen gekocht, omdat ze geen geschikte huurwoning in korte tijd konden krijgen. De gezinnen gingen vaak in andere buurten in de stad wonen, omdat daar meer aanbod aan gezinswoningen was. Echter waren ook veel Turkse gezinnen die tot de sociale huur bleven aangewezen. Het belangrijkste criteria voor de Turkse gezinnen was dat er voldoende kamers in de woning zaten, maar door een gebrek aan financiële middelen waren ze aangewezen op te kleine woningen met te weinig kamers voor het hele gezin (Kesteloot en Cortie, 1998). Na tientallen jaren is deze situatie nog niet echt veranderd, dit blijkt uit de cijfers van Smeets ea. (1999) waar uit blijkt dat 1 op de 3 Turkse gezinnen heeft minder dan een kamer per persoon, terwijl dit bij autochtonen bijna niet voorkomt (3%) (Grünfeld, 2003). Ook blijft het percentage Turken wat een huis koopt ook na lange tijd nog steeds achter bij het aantal autochtonen, met dezelfde economische situatie, die een huis koopt. Het percentage is in de afgelopen jaren wel gestegen, maar ligt nog ver achter bij de autochtonen bevolking. In 1998 had 15% van de Turkse bevolking een koophuis en in 2006 is dit gestegen tot 26%. De reden voor het minder snel kopen van een huis onder de Turkse bevolking heeft meerdere redenen. Ten eerste weten ze vaak niet of ze nog heel veel langer in Nederland willen wonen, door het slechtere maatschappelijke klimaat wat er heerst tegen de Islam in Nederland. Ten tweede kopen ze liever een huis in Turkije, waar de prijskwaliteit een stuk hoger ligt dan in Nederland. Als laatst staat het nemen van een hypotheek om een huis te kunnen kopen voor sommige Turken in strijd met hun religieuze overtuigingen (Dagevos, 2009).

Uit het onderzoek van Van Kempen en Bolt (1997) blijkt dat Turken als ze de keuze hebben, liever niet in een concentratiewijk willen wonen. Ook is uit dit onderzoek gebleken dat Turken hun woning veel lager waarderen dan andere bevolkingsgroepen in Nederland. Uit meerdere onderzoeken is gebleken waarom Turken liever niet in concentratiewijken wonen. Ten eerste hebben zij net als veel autochtonen een negatieve associatie met een concentratiewijk. Ten tweede wordt een concentratiewijk geassocieerd met veel sociale controle en minder mogelijkheden om de Nederlandse taal te leren. Vooral jonge vrouwen hebben last van de sociale controle die zij voelen in een concentratiewijk (Van Kempen en Bolt, 1997). Echter uit onderzoek blijkt dat voornamelijk Turken en Marokkanen het minst makkelijk uit een concentratiewijk komen, ze verhuizen voornamelijk van concentratiewijk naar een nieuwe concentratiewijk (Dagevos, 2009). Een SCP-onderzoek laat ook zien dat allochtonen na verloop van tijd weten om te gaan met de negatieve processen die zich afspelen in een concentratiewijk en vinden het dan ook minder erg om er te blijven wonen. Een laatste reden dat Turkse mensen vaker in een concentratiewijk wonen, komt door dat zij minder snel een woning kopen en dit juist in Nederland veel meer opties geeft waar men kan wonen. Aangezien de Turkse bevolking die stap minder snel neemt, hebben zij ook minder opties op de woningmarkt in de keuze qua buurt (Dagevos, 2009).

SmartAgent heeft een onderzoek in Nederland gedaan naar de typering van de drie belangrijkste allochtonen groepen in Nederland. Wat zijn hun voorkeuren en voor wat voor woning kiezen zij. Het schema in figuur 4.8 toont de typering de Turkse bevolking in Nederland. In dit onderzoek werd een vergelijking gemaakt met Surinamers, Marokkanen en Turken die voornamelijk in sociale huurwoningen wonen (SmartAgent, 2002).

Figuur 4.8.: Typering van Turken op de woningmarkt, 2002

	Typering	Woning	Woonomgeving	Voorzieningen
Turken	- het meest ambitieus en uitgesproken in voorkeuren - het meest 'normatief': stellen zich het meest kritisch op ten aanzien van Nederlandse plattgronden	- het sterkst gericht op het kopen van een woning	- meest gericht op het wonen naast huishoudens uit de 'eigen' cultuur - sterk gericht op wonen in centrum en buiten centrum wijken - meer gesteld op aanwezigheid van eigen culturele in de buurt	- hechten veel waarde aan recreatieve voorzieningen (onder meer parken) - aanwezigheid moskee belangrijk

Bron: Smart Agent, 2002

Turkse mensen leven liever niet in een concentratiewijk, maar de realiteit in Nederland komt daar niet mee overeen. Het onderzoek van het Sociaal Planbureau(2009) blijkt dat van alle allochtone groepen de Turken relatief het meest in concentratiewijken wonen. Van de Turkse bevolking woont 43% in een concentratiewijk en is daarmee de bevolkingsgroep met het hoogste percentage wat in een concentratiewijk. Daarna komen de Surinamers met 39% en de Marokkanen met 35% woonachtig in een concentratiewijk. Verder is nog opvallend dat de tweede generatie(47%) turken vaker in een concentratiewijk woont in vergelijking met de eerste generatie(43%).

In 26% van de gevallen hebben Turken een koopwoning. Dit is vergelijking met andere allochtone groepen een redelijk hoog percentage. Echter als het wordt vergeleken met de autochtonen waarbij maar liefst 60% een koopwoning bezit liggen zij nog ver achter. Als laatst wordt er nog gekeken naar allochtone groepen en het wonen in een eengezinswoning. De Turkse bevolking heeft in 43% een eengezinswoning, in vergelijking met de andere etnische groepen is dit een hoog aandeel. Uit het onderzoek van Permentier en Bolt (2006) blijkt dat Turken een sterke voorkeur hebben voor een koopwoning, een woning met 4 kamers of meer en een eengezinswoning. Uit dit onderzoek blijkt dat het verschil vrij groot is tussen de actuele situatie van de Turken en de woonwensen op de woningmarkt (Permentier en Bolt, 2006).

4.3 Mengingsbeleid

Aangezien concentratiewijken in Nederland en in veel andere landen worden gezien als een probleem, wordt en nu ingegaan op een beleidsvorm die in Nederland het concentreren van allochtonen en of kansarmen wil tegen gaan.

Dagevos (2009) laat in zijn onderzoek drie mogelijkheden van beleid zien die ingaan op het mixen van bevolkingsgroepen over verschillende wijken. Binnen het beleid is het wettelijk verboden om te selecteren op etnische achtergrond, hierdoor wordt er geselecteerd op de sociaal-economische situatie. Doordat vaak de etnische groepen ook sociaal-economisch zwak zijn, wordt er op deze manier een omweg genomen om toch het zogenaamde 'kleur probleem' aan te pakken. De drie

mogelijkheden die Dagevos noemt zijn: meer hogere inkomens/autochtonen in concentratiewijken, meer lagere inkomens of migranten in witte wijken en als laatste optie autochtonen naar concentratiewijken en migranten naar witte wijken (Dagevos, 2009).

De eerste optie die Dagevos noemt is, meer hogere inkomens/autochtonen in concentratiewijken. Deze eerste optie werd rond 1997 geïntroduceerd door de regering. Deze nieuwe stedelijke aanpak was gericht op wijken met veel lage inkomens, vaak is er ook een hoog percentage allochtonen in de wijk. Onder de naam stedelijke herstructurering werden er wijken gecreëerd die niet alleen aantrekkelijk waren voor de lagere inkomensgroepen. Er werden meer duurdere woningen gebouwd, tussen de sociale huurwoningen om het gemengde karakter te creëren, wat de oplossing moest worden voor de problemen in de concentratiewijken. De gedachte hier achter is, dat wanneer er duurdere woningen worden aangeboden in een wijk, dit automatisch mensen met een hoger inkomen aantrekt. Uiteindelijk leidt dit er toe dat er een meer gemixte bevolking in de wijk woont. Het is echter lastig in Nederland om in steden plekken te vinden waar ruimschoots nieuwe woningen kunnen worden gebouwd. Dit zorgt er voor dat er veel goedkopere, vaak huurwoningen moesten worden gesloopt om de duurdere woningen te kunnen realiseren (Beaumont ea., 2003).

Echter de problemen die zich afspeelden in deze buurten konden niet door alleen een fysieke verandering worden aangepakt, wat wel werd verondersteld met dit beleid. Er kwamen veel vragen over de effectiviteit van dit beleid, doordat de vraag is of mensen daadwerkelijk worden beperkt door de wijk waar in zij wonen en of dit beleid niet juist leidt tot verplaatsing van de problemen. Als laatste kritiekpunt is nog het feit dat uit onderzoek is gebleken dat de hoge en lage inkomensgroepen vaak niet goed mixen en deze groepen geen positieve invloed hebben op elkaar (Beaumont ea., 2003). Ondanks dat er veel kritiek is gekomen op dit beleid, blijft het nog steeds een veel voorkomend verschijnsel. Door de fysieke toestand van een wijk te veranderen laat de gemeente zien, dat zij wel degelijk investeert in de wijk. Daarbij is meteen het effect te zien in de wijk, de wijk ziet er beter uit en voelt meteen aantrekkelijk om in te wonen. Het blijft alleen lastig om met alleen het veranderen van de fysieke gedaante van de buurt, de buurt een totale verandering te laten maken.

De tweede optie is meer lager inkomens of migranten in witte wijken te krijgen. Dit beleid heeft verschillende vormen in Nederland gekend, maar het wordt ook wel het aanbodmodel genoemd. Een voorbeeld hiervan is dat migranten of mensen met een laag inkomen de mogelijkheid krijgen om in een witte buurt of sociaal-economisch betere buurt te kunnen wonen. Zij krijgen dan de mogelijkheid uit verschillende plaatsen in het land, maar kunnen niet kiezen voor een woning in een van de vier grote steden. De kansarmen of migranten werden dus verspreid over het hele land in betere buurten. Het model lijkt heel simpel en eerlijk, maar er wordt geselecteerd op inschrijvingsduur, inkomen en huishoudenomvang. Migrantenvaak staan vaak veel korter ingeschreven en hebben daardoor veel minder mogelijkheden op een betere woning en buurt. Daarnaast komt ook het probleem dat de migranten relatief minder economisch vermogen hebben en daardoor ook minder snel een betere woning kunnen veroorloven. Dit aanbodmodel was niet helemaal de juiste oplossing, hier door zijn er nu andere modellen ontstaan die meer mogelijkheden bieden. Dit houdt in dat er wordt gewerkt met dubbele huren en meer een lotingsysteem, waardoor iedereen de mogelijkheid krijgt op betere woning in een betere buurt. Dit is een nieuwe beleidsvorm en de effectiviteit is nog niet onderzocht, maar het lijkt een goed model om de verspreiding te bevorderen (Dagevos, 2009).

De laatste optie is een combinatie van de twee eerste beleidsvormen. Er zijn voorbeelden in Nederland van VINEX-wijken waar een bepaald percentage aan sociale huurwoningen moet worden gebouwd. Een ander voorbeeld is in Den Haag waar in de randgemeente meer sociale huurwoningen worden gebouwd en juist in Den Haag zelf er meer middeldure woningen worden aangeboden. Deze drie opties op het gebied van beleid zijn allemaal mogelijkheden die op korte termijn weinig uithalen en er moet van worden uitgegaan dat pas op de lange termijn het effect van het beleid duidelijk wordt (Dagevos, 2009).

5. Karakterschets Amersfoort: de Kruiskamp en Liendert

Amersfoort is een middelgrote stad, waarin 13,5% niet-westerse allochtoon woont. In dit onderzoek gaat het om de Turkse bevolking die een keuze heeft gemaakt om buiten de vier grote steden te gaan wonen. Amersfoort heeft, qua niet-westerse allochtonen, het grootste aandeel aan Turken en dit maakt deze groep een goede onderzoekspopulatie. Er is voor Amersfoort gekozen, omdat er in de literatuur veel aandacht is voor steden als Almere en bijvoorbeeld Capelle aan de IJssel als nieuwe vestigingsplaatsen voor allochtonen buiten de vier grote steden. Het zijn dus niet zozeer de kleine plaatsen, maar meer de middelgrote steden die een aantrekkingskracht hebben op de allochtonen. Aangezien er minder aandacht is voor kleinere steden rondom Utrecht, wordt daar in dit onderzoek de focus op gelegd.

Ook is een belangrijk punt voor dit onderzoek dat de middelgrote stad een aantal concentratiewijken had. Als er geen concentratiewijk is in Amersfoort kan er geen conclusie worden getrokken over de aantrekkingskracht van concentratiewijken op allochtonen buiten de vier grote steden. Amersfoort heeft te maken met een aantal etnisch geconcentreerde wijken, waarin ook veel Turkse mensen wonen. Er wordt in dit hoofdstuk een korte schets gemaakt van Amersfoort als stad en als woonplek voor niet-westerse allochtonen met de nadruk op de Turkse bevolking. Daarna wordt ingegaan op de wijken de Kruiskamp en Liendert in Amersfoort, waar dit onderzoek is gedaan.

5.1 Niet-westerse bevolking in Amersfoort

‘De vestiging in Amersfoort uit het buitenland (10%) komt voor meer dan de helft uit niet-westerse landen. Koplopers daarin zijn Turkije, Marokko en de Nederlandse Antillen’.

Het aantal allochtonen is de afgelopen jaren sterk gestegen in Amersfoort. Van de bevolking in Amersfoort is 13,5% niet-westerse allochtoon, dit zijn ongeveer 18.500 mensen.

Figuur 5.1: Bevolking per etnische groep in Amersfoort

	2000		2003		2006	
	<i>absoluut</i>	<i>relatief</i>	<i>absoluut</i>	<i>relatief</i>	<i>absoluut</i>	<i>relatief</i>
Nederland	101.081	80,1%	103.358	76,6%	106.936	78,1%
westerse landen	10.655	8,4%	11.166	8,5%	11.583	8,5%
niet-westerse landen	14.366	11,4%	16.635	12,7%	18.469	13,5%
waarvan Turkije	4.488	3,6%	5.081	3,9%	5.587	4,1%
..... Marokko	3.145	2,5%	3.543	2,7%	3.984	2,9%
..... Suriname	1.259	1,0%	1.409	1,1%	1.500	1,1%
..... Ned. Antillen/Aruba	1.250	1,0%	1.573	1,2%	1.622	1,2%
ov. niet-westers	4.259	3,6%	5.062	3,8%	5.796	4,2%
Totaal	126.137	100%	131.192	100%	137.008	100%

Bron: Demografisch Profiel Amersfoort

In figuur 5.1 is te zien dat de bevolking is in 6 jaar tijd met 9% gestegen, maar de niet-westerse bevolking maar liefst met 29%.

De vier grote groepen niet-westerse allochtonen van 45 jaar en ouder zijn op verschillende manieren verdeeld over Amersfoort. Surinamers en Antillianen wonen zeer gespreid terwijl Turken en Marokkanen sterk geconcentreerd wonen. Turken en Marokkanen wonen vooral in De Koppel, Kruiskamp, Liendert, Randenbroek en Schuilenburg.

Er wordt in figuur 5.2 weergegeven hoe de verhoudingen liggen tussen de autochtone bevolking en de Turkse bevolking in Amersfoort. Wat te zien is in dit figuur is het verschil in verdelingen van leeftijd van de twee etnische groepen. De Turkse bevolking heeft voornamelijk mensen tussen de 5 en 49, terwijl bij de Nederlanders de nadruk ligt op de 5 tot 64. De laatste groep komt veel minder voor bij de Turken dan bij de Nederlanders.

Figuur 5.2: Etniciteit naar leeftijd in percentages in Amersfoort, 2009

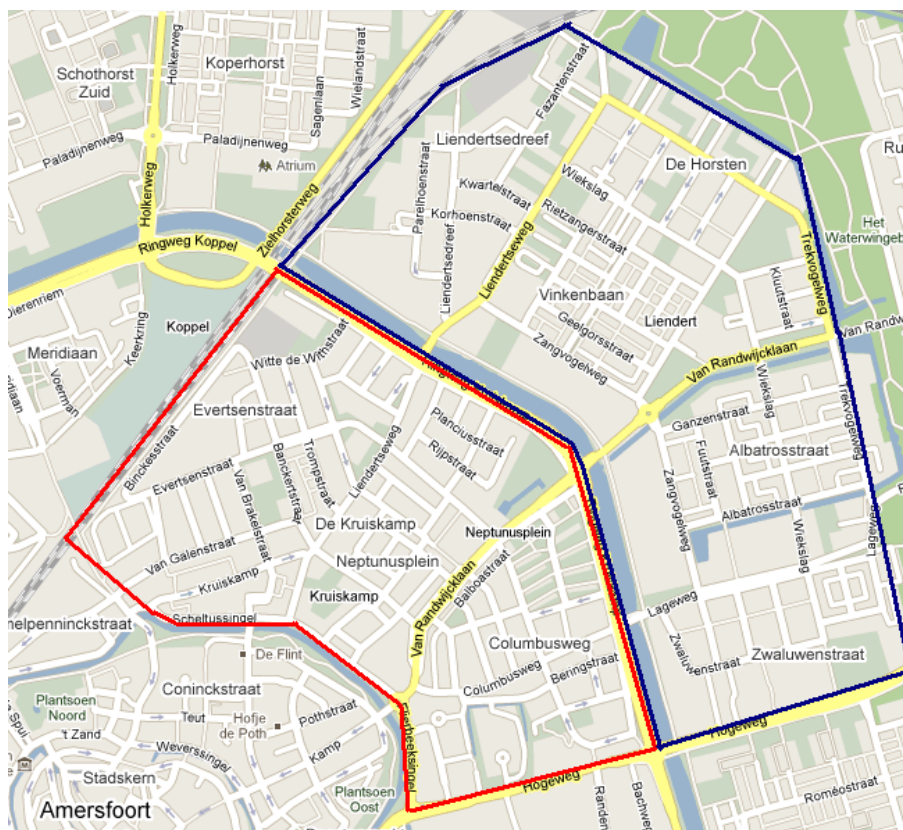
	Leeftijd							
Etniciteit	0-4	5-19	20-34	35-49	50-64	65-79	80+	<i>totaal</i>
<i>Nederland</i>	6.9	18.5	17.9	25.7	17.9	9.1	3.9	100
<i>Turkije</i>	8.5	28.2	27.0	24.4	7.8	3.9	0.2	100

Bron: Amersfoort in cijfers, 2009

5.2 De Kruiskamp en Liendert: wonen en bevolking

De Kruiskamp is een wijk die ten noorden van het centrum van Amersfoort ligt. De wijk is door voormalig minister Vogelaar benoemd tot 1 van de 40 probleemwijken. In figuur 5.3 is een kaart te zien van de wijk de Kruiskamp, dit is met rood omlijnd. Het blauw omlijnde gebied is Liendert.

Figuur 5.3: De Kruiskamp en Liendert in Amersfoort

Bron: Google maps, 2010

De Kruiskamp ligt aan het centrum van Amersfoort. Deze wijk heeft relatief veel sociale huurwoningen, deze woningen stammen voornamelijk uit de jaren '50 en '60. Echter zijn er de laatste jaren ook veel nieuwbouw gekomen en heeft de wijk ook deelgebieden die voornamelijk jaren '30 woningen hebben. Er is door de benoeming van probleemwijk wel het een en ander verandert. Een voorbeeld hiervan is het feit dat de wijk nu zo'n 36% aan koopwoningen heeft (Gemeente Amersfoort, Amersfoort vernieuwt, 2009).

Liendert heeft voornamelijk woningen die stammen uit de jaren '60. De wijk is gelegen aan waterwingebied met veel groen. Dit gebied ligt tussen de wijken Liendert, Rustenburg en Schuilenburg. Dit is te zien in figuur 5.3, het gebied ligt in de rechter bovenhoek op deze kaart. Ruim 60% van de woningen zijn gestapelde woningen en een groot deel is sociale huur (Gemeente Amersfoort, Amersfoort vernieuwt, 2009). Liendert is niet meegenomen in het landelijke programma van de 40 probleemwijken, maar is wel opgenomen in het programma van Amersfoort: Amersfoort Vernieuwt. Hier wordt nog op ingegaan in de deel paragraaf over de stedelijke vernieuwing in de twee wijken.

Figuur 5.4: Woningvoorraad per wijk naar eigendom en woningtype in Amersfoort, 2009

	totaal	eigendomsverhouding				type			
		Huur		koop		gestapeld		laagbouw	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	totaal	w.v. in rij
Amersfoort	59.408	25.948	43,7	33.460	56,3	19.887	33,5	39.521	30.980
Kruiskamp	2.681	1.709	63,7	972	36,3	1.477	55,1	1.204	1.099
Liendert	3.313	2.074	62,6	1239	37,4	2.133	64,7	1.165	1.050

Bron: Amersfoort in cijfers, 2009

In figuur 5.4 is te zien dat de Kruiskamp te maken heeft relatief veel gestapelde woningen in vergelijking met heel Amersfoort. Ook heeft de wijk in vergelijking met Amersfoort relatief veel huurwoningen en relatief weinig koopwoningen. Liendert heeft ongeveer een gelijk percentage aan huurwoningen in de wijk als de Kruiskamp. Het verschil tussen de twee wijken is te zien in het aandeel aan gestapelde woningen in de wijk. Liendert heeft bijna 65% aan gestapelde woningen en de Kruiskamp heeft ongeveer 55%. In Liendert is er een snelle wisseling van woning, er is een goede doorstroom van nieuwe bewoners. Dit is echter niet altijd een positief proces volgens de gemeente Amersfoort: 'het kan duiden op onvrede met het wonen in de buurt of op een gebrekkige sociale samenhang.' (Gemeente Amersfoort, Amersfoort Vernieuwt, p. 13, 2009).

Op de volgende pagina is in figuur 4.5 en 4.6 een impressie te zien van de woning die er in de wijken de Kruiskamp en Liendert te vinden zijn.

Figuur 5.5: Impressie van de woningen in de Kruiskamp (eigen foto's):

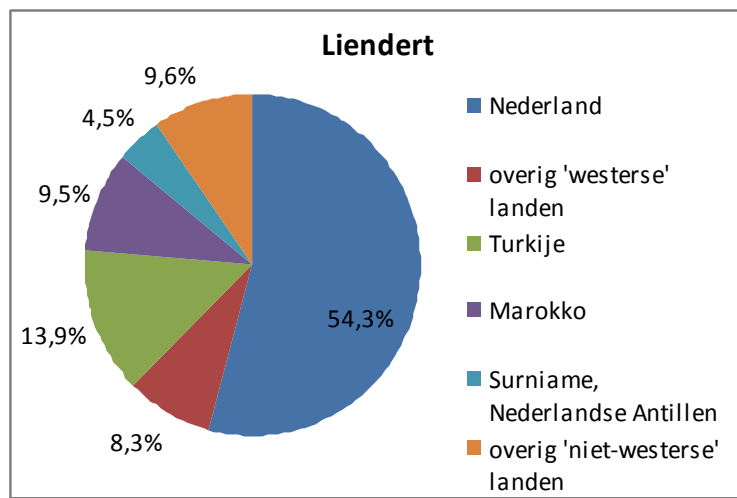
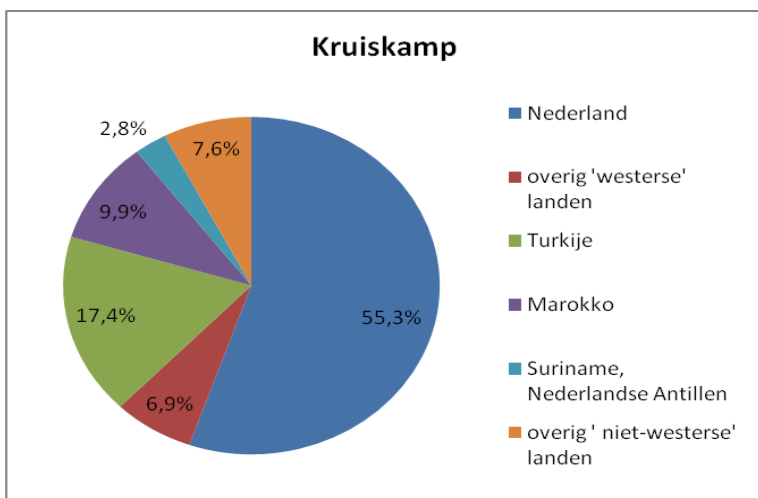
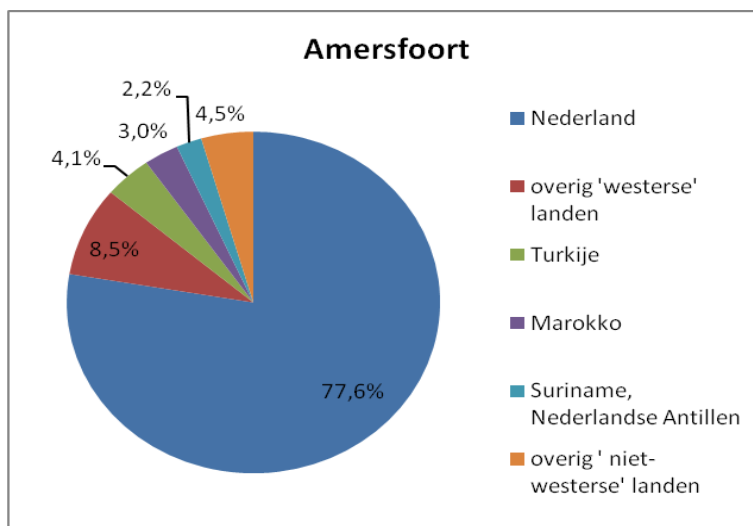
Figuur 5.6: Impressie van de woningen in Liendert (eigen foto's):

De Kruiskamp heeft in 2009 5812 inwoners, dit aandeel is het afgelopen twee jaar met 700 gestegen door de vele nieuwbouw die er in de wijk bij is gekomen. Echter wordt er voorspeld door de gemeente dat het aantal inwoners in de komende tien jaar iets zal afnemen.

Liendert heeft in 2009 7260 inwoners, dit inwoneraantal is de afgelopen 10 jaar amper veranderd.

Figuur 5.7: Afkomst van de bevolking in 2009

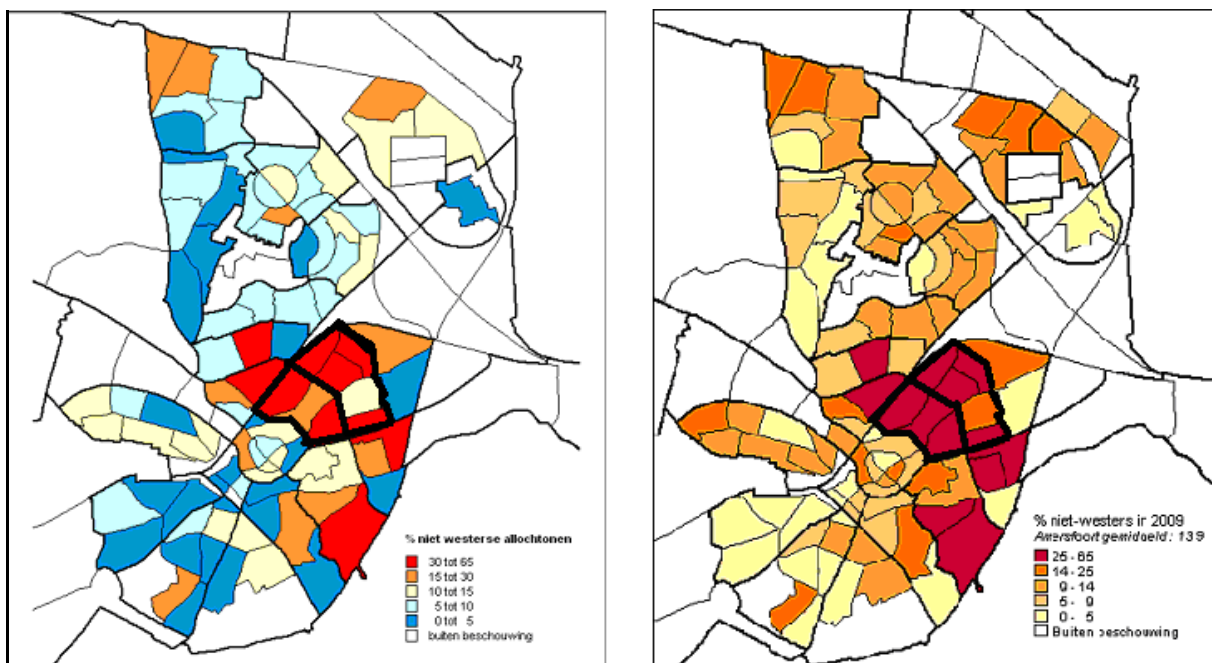

Bron: Amersfoort in cijfers, 2009

In figuur 5.7 wordt weergegeven hoe de verhoudingen liggen op het gebied van etnische achtergrond in Amersfoort en in de Kruiskamp. Wat duidelijk wordt uit het figuur, is dat De Kruiskamp een veel kleiner percentage heeft uit de autochtonen groep dan het gemiddelde in Amersfoort. Er zijn ook grote verschillen te zien tussen het percentage Turken en ook het percentage Marokkanen, wat beide in de Kruiskamp veel hoger ligt. Over het algemeen wonen er gemiddeld veel meer niet-westerse allochtonen in de Kruiskamp. Liendert heeft ongeveer een gelijk percentage aan autochtonen in de wijk wonen als de Kruiskamp. Er zijn een aantal verschillen te zien in verhoudingen van de verschillende niet-westerse groepen, maar deze verschillen zijn vrij klein. Verder zijn de verschillen met Amersfoort vergelijkbaar met de verschillen die de Kruiskamp laat zien met Amersfoort.

In figuur 5.8 is dezelfde conclusie te trekken. In dit figuur is het aandeel niet-westerse allochtonen per wijk te zien. Beide kaartjes laten zien dat in zowel 2006 als in 2009 de Kruiskamp en Liendert te maken hebben met een zeer hoog percentage aan niet-westerse allochtonen in vergelijking met andere wijken in Amersfoort. De Kruiskamp heeft te maken met het hoogste percentage niet-westerse allochtonen in Amersfoort. Liendert heeft echter wel te maken met een deelbuurt die een afwijking laat zien in vergelijking met de rest van de wijk. De Albatrosstraat is een deelbuurt van Liendert die in 2006 slechts 10-15% niet-westerse allochtonen had. Dit percentage is in 2009 toegenomen maar laat nog steeds een verschil zien in vergelijking met de andere deelbuurten. In 2009 had deze deelbuurt 14-25% niet-westerse allochtonen. Dit is te verklaren door het hoge aantal koopwoningen die zich in deze deelbuurt bevinden. De andere deelbuurten in Liendert hebben een relatief lager percentage aan koopwoningen. Veel van de niet-westerse allochtonen hebben een sociale huurwoningen, waardoor het aannemelijk is dat de niet-westerse allochtonen minder vertegenwoordigd zijn in deze deelbuurt (Gemeente Amersfoort, Amersfoort Vernieuwt, 2009).

Figuur 5.8: Aandeel niet-westerse allochtonen per buurt in Amersfoort in 2006 (links) en 2009 (rechts)

Bron: Demografische profielschets Amersfoort, 2006 en <http://www.amersfoort.nl/smartsite.shtml?id=208018>

Naast het feit dat wijk in dit onderzoek relatief veel niet-westerse allochtonen heeft, gaat het in dit onderzoek om de Turkse bevolking. Er zijn drie wijk die het hoogste percentage Turken hebben in Amersfoort dit zijn:

- Liendert: 14% Turks (2009)
- Schuilenburg: 14% Turks (2009)
- De Kruiskamp: 17% Turks (2009)

De Kruiskamp is een goede wijk voor dit onderzoek, omdat deze wijk in percentages het hoogste aandeel niet-westerse allochtonen heeft en ook qua Turken. Dit is de reden om het onderzoek in deze wijk te doen. Daarna is de wijk Liendert daar aan toegevoegd, omdat de respons in de Kruiskamp vrij laag was en Liendert een goede mogelijkheid biedt om meer mensen te kunnen interviewen. In figuur 5.8 is te zien dat beide wijken, te maken hebben met een relatief hoog

percentage aan niet-westerse allochtonen. Dit is eveneens van belang voor dit onderzoek, aangezien de wijk te maken moest hebben met een hoog percentage allochtonen in de wijk.

Figuur 5.9: Economisch profiel in 2009

	Amersfoort	Kruiskamp	Liendert
% niet-werkende werkzoekenden	3,5	6,8	6,8
% hoogste opleiding basisonderwijs	6,0	15,0	12,2
% hoog opgeleiden (hbo/wo)	36,0	29,0	25,1
besteedbaar inkomen per huishouden (in €)	33.500	24.100	25.600
% uitkeringsontvangers	9,0	11,6	-

Bron: Amersfoort in cijfers, 2009

In figuur 5.9 is een schets gegeven van het economisch profiel in de Kruiskamp en Liendert. Daar moet wel een aantal aanvullingen bij worden gegeven om de wijk beter te kunnen begrijpen. Het besteedbaar inkomen per huishouden is het op één na laagste in de Kruiskamp en daarna komt Liendert.

De waardering voor de buurt is niet heel erg goed. De buurten worden lager gewaardeerd door de bewoners dan de meeste wijken in Amersfoort. De Kruiskamp wordt gewaardeerd met een 6,7 en Liendert zelfs met een 6,3 terwijl het gemiddelde in Amersfoort op een 7,3 ligt. De woning wordt hoger gewaardeerd: de bewoners van de Kruiskamp geven hun woning gemiddeld een 7,4 en de bewoners van Liendert geven een woning een 6,9. Liendert ligt daarmee bijna een punt onder het Amersfoorts gemiddelde, de Kruiskamp laat daar iets minder verschil zien. Op het gebied van voorzieningen zijn de bewoners zeer tevreden in de Kruiskamp. De bewoners zijn voor 94% tevreden over de winkels in de buurt. De bewoners zijn voor 85% tevreden over de winkels in de buurt, dit is ongeveer gelijk aan dat van Amersfoort.

Het aandeel bewoners wat zich niet veilig voelt in de buurt ligt gemiddeld hoger dan in andere buurten dan in Amersfoort, echter is dit aandeel in de laatste twee jaar wel zeer sterk afgenomen (van 48% naar 36%). Feit blijft dat veel meer mensen in de Kruiskamp zich onveilig voelen in vergelijking met het gemiddelde in Amersfoort. Ook in Liendert is het veiligheidsgevoel niet positief te noemen, maar liefst 44% voelt zich wel eens niet veilig in Liendert. En in tegenstelling tot de Kruiskamp is dit percentage de afgelopen twee jaar niet veranderd (Gemeente Amersfoort, Amersfoort vernieuwt, 2009).

5.3 De Kruiskamp en Liendert: stedelijke vernieuwing

De Kruiskamp en Liendert staan beide in het programma van de gemeente Amersfoort: Amersfoort Vernieuwt. Dit is een plan om bepaalde minder goed werkende wijken in de komende jaren te verbeteren.

5.3.1 De Kruiskamp

In 2007 is de buurt de Kruiskamp uitgeroepen tot één van de veertig krachtwijk van Vogelaar. Onder de naam: 'Amersfoort Vernieuwt', is de gemeente Amersfoort al langer bezig met het verbeteren van wijken in de stad. De gemeente heeft daarbij nu de focus liggen op het veranderen van de fysieke en sociale gesteldheid van de wijk. Er is al een begin gemaakt met het toevoegen van meer middeldure en dure koopwoningen in de wijk. Daarnaast gaat de gemeente door met het verkopen van de huurwoningen in de buurt. De gemeente wil streven naar: 'Een vitale wijk, met een substantieel betere leefbaarheid, met een gemiddelde hogere woningkwaliteit, hogere waardering van de woonomgeving, veiligere en betere onderlinge verhoudingen tussen de bewoners' (Gemeente

Amersfoort, 2009, p. 13). In 1996 begon de gemeente met het investeren in voornamelijk de fysieke toestand van de Kruiskamp. De wijk had te maken met 40% allochtonen, veel sociale huur en er ontstonden problemen in de wijk waar nieuwe en oude bewoners publieke ruimtes moesten delen. De grootste problemen die in 1996 in de wijk speelden zijn volgens Esther Brink (2010): 'het inkomen wat het laagst ligt in Amersfoort, laag opleidingsniveau, veel sociale problematiek en de veiligheid'. Deze problemen zijn sinds 1996 aangepakt door de gemeente. De gemeente is in samenwerking met woningcorporaties en welzijnswerk begonnen met meer koopwoning toe te voegen in de wijk om een meer gemengde bevolking te krijgen. In 2000 kwam daar het Grote Steden Beleid bij en uiteindelijk is de wijk deel geworden van de 40 krachtwijken. Door dat de wijk werd benoemd tot een van de krachtwijken is het beleid iets veranderd in tegenstelling tot het eerdere beleid in de wijk. Er is meer nadruk komen te liggen op de sociale veranderingen in de wijk. De wijk heeft de mogelijkheid gekregen om sneller te veranderen door dat er meer geld beschikbaar was om de wijk te verbeteren door het Rijk. VROM heeft bij de keuze van de 40 probleemwijken ook vier thema's benoemd die de focus moeten krijgen. Deze vier doelstellingen zijn ook terug te vinden in Amersfoort Vernieuwt. De vier doelstelling van het VROM voor de 40 probleemwijken zijn: 'samenleven, werken, onderwijs, leefbaarheid en veiligheid'. Amersfoort heeft bij elk thema de volgende doelstelling gemaakt voor de wijk de Kruiskamp:

- Samenleven:
'De realisatie van een nieuw wijkcentrum en het bevorderen van de sociale samenhang; zorgen dat er meer mensen mee (kunnen) doen.'
- Werken:
'Het creëren van nieuwe werkgelegenheid en het terugdringen van de werkloosheid in de wijk.'
- Onderwijs:
'De realisatie van een ABC-school en het tegengaan van vroegtijdige schoolverlaters.'
- Leefbaarheid en Veiligheid:
'Een veilige, schone en goed onderhouden woonomgeving te realiseren.' (Amersfoort Vernieuwt).

De aanpak in de wijk gaat via twee wegen namelijk de buurtgerichte aanpak en de individuele aanpak. De buurtgerichte aanpak is gericht op buurten binnen de Kruiskamp die te maken hebben met de meeste problematiek. De individuele aanpak is voor iedereen in de Kruiskamp. De individuele aanpak is gericht op de problemen die zich in gezinnen afspelen. Door zowel op buurtniveau als individueel niveau te opereren kan de wijk de grootste problematiek aanpakken.

De wijk moet een wijk worden waar voor iedereen een plek is. Elke stad heeft een wijk nodig waar relatief veel sociale huur aanwezig is. Je hebt plek nodig waar mensen deze mogelijkheden hebben voor een woning. De Kruiskamp wordt daarom ook nooit de beste wijk van Amersfoort maar het woongemak en de veiligheid van de wijk is al erg verbeterd. De wijk blijft een wijk met gemengde woonsamenstelling en daarmee ook een gemengde bevolking, maar dit is juist de charme van de wijk. De wijk is levendig, juist door de gemengde bevolking die in de wijk woont. Het Neptunusplein is van drugsgebied en onveilige zone naar een zeer geliefd winkelcentrum voor de buurt maar ook voor andere buurten getransformeerd. Zo zijn er nog veel meer positieve ontwikkeling in de wijk te zien, die de wijk een stuk leefbaarder hebben gemaakt. De Kruiskamp is een wijk waar je altijd op moet blijven letten, maar heeft zeker een positieve transformatie ondergaan sinds 1996 (Esther Brink). Alle plannen die de gemeente heeft gemaakt voor de wijk in de komende jaren zijn weergegeven in de kaart in bijlage 4.

5.3.2 Liendert

De stedelijke vernieuwing in Liendert laat iets heel anders zien dan die van de Kruiskamp. De Kruiskamp werd benoemd tot een van de 40 probleemwijken en kreeg daarbij geld van het Rijk,

waarmee ze meer konden investeren in de wijk. Daarnaast moest de Kruiskamp voldoen aan de criteria die de overheid stelde aan de vernieuwingen. In 2008-2009 is de gemeente Amersfoort begonnen met de ontwikkeling van Liendert. Net zoals de Kruiskamp behoort de wijk tot de ontwikkelingen van 'Amersfoort Vernieuwt'. Dit houdt in dat de wijk extra aandacht krijgt van de gemeente en er meer wordt geïnvesteerd in de wijk dan in niet-prioriteitswijken.

De gemeente heeft een aantal aandachtspunten waar zij zich op gaat focussen in de vernieuwing van de wijk. Ten eerste wordt de ABC school verbeterd. Ten tweede wordt er aandacht besteed aan het feit dat veel mensen zich niet thuis voelen in de wijk. De wijk heeft te maken met veel verschillende culturen, die laatste jaren alleen maar meer divers worden. Door een project op te starten om iedereen met elkaar te verenigen wil de gemeente de wijk meer als een thuis laten voelen voor de verschillende bevolkingsgroepen. Ten derde lieten veel bewoners blijken dat zij het een probleem vonden dat er veel rommel op straat lag. Dit is op een aantal plekken geconcentreerd, waar meer aandacht voor moet komen. Als laatste aandachtspunt is er de ontwikkeling van een AV-werkpunt (aanspreken en vooruithelpen) en veel meer mogelijkheden voor bewoners om informatie te krijgen over het vinden van banen of starten van een onderneming (Gemeente Amersfoort, Amersfoort Vernieuwt, 2009). Alle concrete die de gemeente gaat uitvoeren staan afgebeeld in de kaart in bijlage 5.

6. De levensloop van Turken op de Nederlandse woningmarkt

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de levensloop van Turkse mensen die op dit moment in de Kruiskamp en Liendert wonen. Er wordt besproken hoe zij keuzes hebben gemaakt op het gebied van wonen. Daarnaast wordt er ingegaan op waar de Turkse mensen zijn gaan wonen toen zij in Nederland kwamen en hoe zij zich verder hebben ontwikkeld op de huizenmarkt.

6.1 Migratie naar Nederland

De migratie van Turken was in de jaren '60 voornamelijk werk en is in deze tijd voornamelijk gezinsmigratie, zoals was te zien in figuur 4.7 in hoofdstuk 4. Wat uit de interviews is gebleken is dat in de meeste gevallen de man van het gezin in Nederland is gaan wonen voor een baan en daarna de vrouw naar Nederland is gekomen. In eerste instantie kwam de man naar Nederland, kreeg hier werk en heeft gezorgd voor een woning. Als alles gereed was voor de vrouw kwam zij pas naar Nederland en konden de eventuele kinderen ook meekomen. Een voorbeeld hiervan is een vrouw (E.) van 35 jaar die 15 jaar in Nederland woont, zij zegt: 'Mijn man woonde in Liendert en had voordat ik naar Nederland een huis gezocht'. In veel gevallen woonden de mannen al enkele jaren in Nederland en werd er met een vrouw uit Turkije getrouwd, die vervolgens naar Nederland kwam. De reden van de vrouw om hier te komen is wel verschillend. Sommige vrouwen werden voorgesteld aan de man, anderen hebben hun man ontmoet tijdens een vakantie in Turkije of werden verliefd in Turkije op een man die al in Nederland woonde. Het komt veel minder voor dat de man trouwt met een vrouw die al in Nederland woont. Dit is slechts enkele keren voor gekomen bij de interviews. Er is echter een uitzondering, die opvallend was tijdens dit onderzoek. Deze vrouw (E.T.) is 39, woont al 24 jaar in Nederland. Ze heeft alleen in Amersfoort gewoond. De vrouw geeft aan dat zij naar Nederland is gekomen met haar familie. Zij heeft daar Nederlands geleerd, is er naar school gegaan en heeft hier een baan gevonden. Zij heeft een man ontmoet die nog in Turkije woonde en heeft voor een huis gezorgd in Nederland, zodat de man ook in Nederland kon gaan wonen. Het merendeel van de Turken is meteen in Amersfoort gaan wonen en de meeste zelfs al in de Kruiskamp of Liendert. Er zijn een aantal mensen dat eerst ergens anders heeft gewoond, voorbeelden zijn hiervan Soest, Spakenburg en Schiedam. De woningen waar ze in terecht kwamen, waren in eerste instantie voornamelijk sociale huurwoningen. De eerste woning van de Turkse bevolking in de Kruiskamp of Liendert is voor de vrouwen die geïnterviewd zijn een woning die door de man, de familie of aangetrouwde familie is gekocht of gehuurd. Slechts een vrouw heeft voor haar eigen huis gezorgd voor haar en haar man die toen nog in Turkije woonde.

De wijken waar ze gingen wonen bestonden voornamelijk uit gemengde wijken met verschillende etnische groepen. Deze wijken waren echter nog wel iets minder gemengd dan ze op dit moment zijn. Ze hebben de eerste woning in veel gevallen gekregen door toeval. Er is gebleken dat er twee patronen te vinden zijn. Ten eerste zijn er veel vrouwen die naar Nederland kwamen en hier met hun man of toekomstige man gingen wonen. In dit geval hebben ze geen keuze gemaakt voor de woning of locatie omdat de man die al had gemaakt. Een voorbeeld hiervan is een vrouw (S.) van 45 jaar, die voor haar man naar Nederland is gekomen 20 jaar geleden. Ten tweede zijn er veel kinderen die naar Nederland zijn gemigreerd die bij hun familie die al in Nederland woonde gingen wonen. In allebei de gevallen is het geen bewuste keuze geweest voor de woning of locatie. Een voorbeeld hiervan is een man (M.I.) van 57 jaar, die toen zijn vader hier al aan het werk was, ook hier naar toe is gekomen. Verder blijkt uit de interviews dat de meeste mannen hun woning hebben gekregen door hulp van vrienden of familie, omdat zij de taal nog niet voldoende beheersten. Ze zijn daarom meestal in een wijk terecht gekomen met relatief veel sociale huurwoningen en hebben daar meestal niet zelf voor gekozen, maar de keuze is beperkt als men de taal niet spreekt en te maken heeft met beperkte financiële mogelijkheden.

6.2 De levensloop

Een groot deel van de geïnterviewden is zoals al eerder gemeld begonnen met hun wooncarrière in Amersfoort toen zij naar Nederland kwamen. Er is een vrouw (H.G.) van 33 jaar geboren in Hengelo en een andere vrouw (G.U.) van 38 jaar in Amsterdam, maar de rest van de geïnterviewden is begonnen in Amersfoort of de provincie Utrecht. Wat in eerste instantie werd aangenomen was dat de meeste Turken uit Amersfoort hun wooncarrière begonnen in Utrecht en vervolgens na een aantal jaar in een kleinere plaats wilden gaan wonen en bewust kiezen voor een middelgrote plaats als Amersfoort. Dit blijkt echter totaal niet te kloppen, er is niemand geïnterviewd die is begonnen in Utrecht. De plaats waar zij zijn gaan wonen toen zij voor het eerst naar Nederland kwamen is meestal toeval geweest. Echter wordt wel vaak de reden genoemd dat de man of vader werk had in een bepaalde plaats en dat zij daardoor ook in die plaats zijn gaan wonen.

De meeste geïnterviewden zijn begonnen in een gemengde wijk en zijn ook verhuisd binnen de gemengde wijken. De keuze voor het wonen in een gemengde wijk is in eerste instantie vaak geen bewuste keuze. De Turkse mensen kwamen naar Nederland en hadden met spoed een woning nodig. De vraag waar en aan welke eisen het moest voldoen waren er vaak niet, omdat zij haast hadden bij het vinden van een eerste woning. Zij zijn daarom niet bewust gaan zoeken naar een woning in een bepaalde wijk. Ze kregen een woning aangeboden door de woningcorporatie en die namen ze meestal gewoon, omdat zij een woning nodig hadden. Dat zij in een wijk als Kruiskamp of Liendert terecht kwamen is niet vreemd, aangezien deze wijken veel sociale huurwoningen hebben. Hierdoor is de kans veel groter dat zij hier een woning konden vinden dan in een meer witte buurt waar veel minder sociale huurwoningen zijn. Er zijn een aantal geïnterviewden die ook in een witte wijk hebben gewoond, maar dit is een klein deel van de geïnterviewden. De ervaringen met een witte wijk verschillen nogal van elkaar, al kan hier niet heel veel over worden gezegd omdat het slechts enkele mensen zijn die ervaringen hier mee hebben. De ervaringen zijn vaak dat het er erg rustig is en niet erg leeft. Wel is een positief punt dat het minder crimineel is dan Kruiskamp of Liendert. Echter blijkt wel dat de geïnterviewden sterk een mening hebben over witte wijken, voornamelijk de nieuwe wijken in Amersfoort. Er zijn in Amersfoort een aantal nieuwe wijken gebouwd, voorbeelden hiervan zijn Schothorst en Vathorst. Dit zijn wijken met alleen maar nieuwbouw en een aantal jaren geleden opgebouwd. De meeste Turken staan hier niet positief tegen aan. Ze vinden de wijken veel te ver van het centrum, afgesloten van de rest van Amersfoort en niet erg levendig. Wat ook uit de literatuur blijkt is dat Turken vaak sterk gericht zijn op het wonen dicht bij het centrum (SmartAgent, 2001). Dit blijkt ook uit de interviews aangezien ze het meestal heel fijn vinden dat ze dicht bij het centrum wonen en dat bijvoorbeeld Schothorst niks is, omdat het zo ver van het centrum ligt.

Er zijn drie levenslopen die het meest voorkomen bij de Turkse mensen. Deze worden hieronder geïllustreerd met een voorbeeld uit de interviews.

1. Begonnen in Kruiskamp/Liendert en niet meer verhuisd buiten de wijk

Er is een groot deel van de mensen die vanuit Turkije in Liendert of de Kruiskamp een woning heeft gekregen. Zij zijn vervolgens wel verhuisd maar zijn niet meer uit de wijk vertrokken.

Figuur 6.1: kaart met levensloop

In figuur 6.1 is de levensloop op de woningmarkt te zien van een 25 jarige vrouw (N.H.) die geboren is in Nederland. Ze woont bij haar ouders en heeft een zontje. Ze is op het moment niet-werkend. Haar vader werkte in Nederland en in 1980 is haar moeder naar Nederland gekomen. Haar ouders gingen toen op de Banckertstraat wonen. De reden hiervoor dat ze deze woning konden krijgen en de vader in de buurt van Amersfoort werkte. Daarna is het gezin na 10 jaar verhuisd naar de Abel Tasmanstraat. Ze konden daar gaan wonen in een eengezinswoning. Het gezin was inmiddels uitgebreid en de familie had meer ruimte nodig. Zij zijn vervolgens zijn verhuisd naar de Evertsenstraat. Toen de flats in deze straat werden gesloopt kregen de bewoners de kans om een van de nieuwbouw woningen te kopen die werden gebouwd in de straat. De broer van de vrouw heeft het huis toen gekocht voor de familie. De familie heeft lang in sociale huurwoningen gewoond en zijn nu zeer tevreden met de woning, voornamelijk omdat de woning volledig nieuw is. Dat was nogal eens anders in de sociale huurwoningen. Ze zegt hierover: 'Ik ben tevreden met dit huis, het is allemaal nieuw, lekker fris. Waar we vroeger woonden, was echt niet in te wonen, het was oud. Om het jaar moest je de tapijten vernieuwen. De keuken was ook niet meer goed, want het werd zwart aan het plafond. Ook zat er schimmel in het huis'.

2. Begonnen buiten de Amersfoort, vervolgens naar Kruiskamp/Liendert verhuisd

Er zijn een aantal mensen dat eerst in Soest, Amsterdam of een andere plaats dan Amersfoort hun woninglevensloop is begonnen. Na een verloop van tijd zijn zij naar Amersfoort verhuisd en in de meeste gevallen meestal meteen naar de Kruiskamp of Liendert en zijn daar vervolgens niet meer weggegaan.

Figuur 6.2: kaart met levensloop

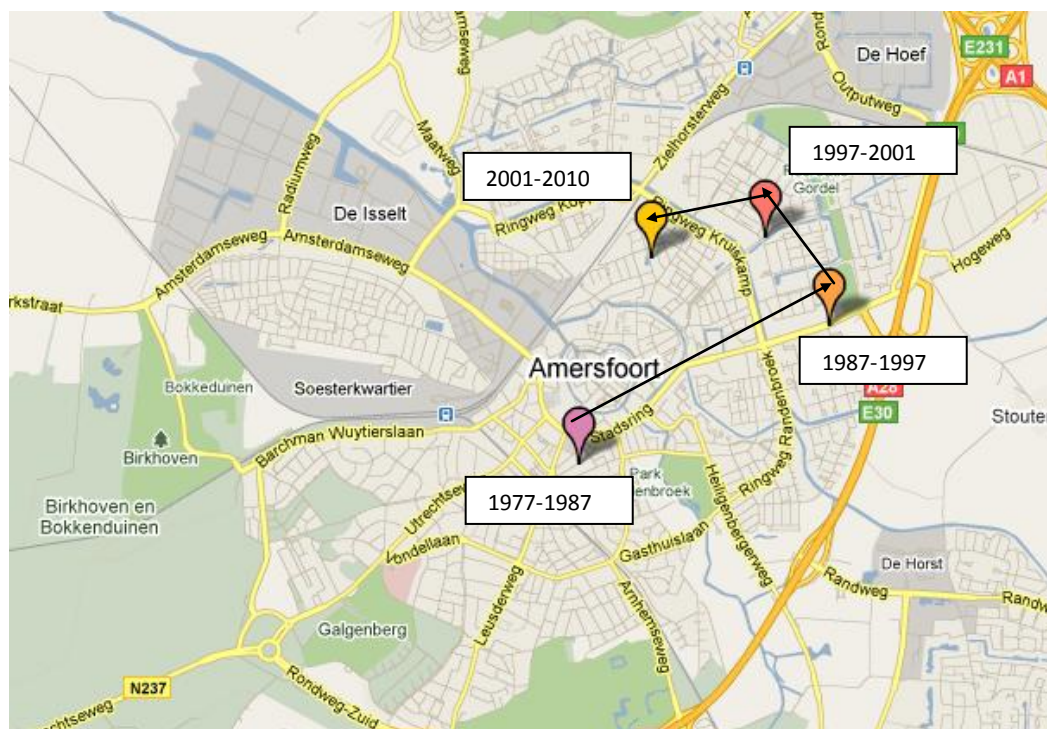

In figuur 6.2 is de levensloop op de woningmarkt te zien van een 35 jarige vrouw (F.A.), die nu 17 jaar in Nederland woont. Ze is naar Nederland gekomen, omdat ze ging trouwen met haar man die in Nederland woonde. Haar familie woont allemaal in Turkije. Haar eerste woning was in Soest, waar haar man op dat moment werkte in een bakkerij. Ze weet nog vrij weinig van de woning, omdat ze er kort heeft gewoond en het lang geleden is. Ze woonde er in een sociale huurwoning. Haar schoonouders woonden in Amersfoort en ze gingen erg vaak naar Amersfoort. Soest was meer de plek waar ze sliepen dan dat ze er echt binding mee hadden. Ze zijn daarom na een jaar verhuisd naar de Arendshorst in Liendert. Op dat moment kon je nog niet kiezen voor een woning, je kreeg een woning toegewezen. De vrouw was niet tevreden over de woning, zegt hierover: 'We hadden daar een hoekwoning op de tweede verdieping, het was heel erg vies. Iedereen liep daar naar boven en beneden, iedereen ging daar roken'. In 2001 zijn ze toen verhuisd naar een koopwoning in de straat tegenover de vorige. De vrouw vond de woningen daar erg mooi en die hebben ze toen gekocht. Na een aantal jaar werden er nieuwbouwwoningen gebouwd in de Kruiskamp. De man wilde altijd al in een nieuwbouwwoning wonen en daarom zijn ze verhuisd naar de Planciusstraat. De vrouw wilde absoluut niet in een van de nieuwe wijken in Amersfoort wonen. Ze vindt dat daar geen leven is, maar toen de woningen hier in de Kruiskamp beschikbaar kwamen was dat een goed compromis.

3. Verhuist binnen Amersfoort

Als laatst kwam een aantal keer voor dat mensen in Amersfoort zijn gaan wonen na dat zij uit Turkije zijn gekomen. Zij zijn verhuist binnen de stad Amersfoort en hebben in verschillende wijken gewoond in de stad.

Figuur 6.3: kaart met levensloop

In figuur 6.3 is de levensloop op de woningmarkt te zien van een 35 jarige man (G.B.), die nu 33 jaar in Nederland woont. Hij heeft altijd in Amersfoort gewoond. Hij is naar Nederland gekomen met zijn moeder. Zijn vader en broers en zussen woonden toen allemaal al in Nederland. Hij heeft eerst in het centrum van Amersfoort gewoond. Dit was een eengezinswoning op de Aldegondestraat. De keuze voor deze woning heeft hij niet zelf gemaakt, omdat de familie al hier woonde. Ze zijn daarna verhuist naar Schuilenburg, dit was een flat waar ze ook tien jaar hebben gewoond. De vader is toen overleden en de man is samen met zijn moeder verhuist naar de van Randwijcklaan. Daarna is de man getrouwd en is hij samen met zijn vrouw naar de huidige woning op de Banckertstraat gaan wonen. De man wil al een tijdje een nieuwe woning, het liefst een koopwoning. Dit is echter lastig, omdat hij de enige kostwinnaar is binnen het gezin.

Er zijn ook uitzonderingen op deze drie levenslopen. Er is ook iemand die begint in Amersfoort, daarna een korte uitstap maakt naar een andere plaats en later weer terugkomt in Amersfoort. Ook zijn er twee vrouwen die beginnen in Amersfoort, daarna naar Turkije gaan voor een aantal jaar en vervolgens weer terugkeren.

De reden voor de verhuizing is in de meeste gevallen een verandering in de huishoudensamenstelling. Er zijn hiervan een aantal voorbeelden: trouwen, scheiden en gezinsuitbreiding. De eerste verhuizing na het ouderlijk huis was in alle gevallen dat de mensen gingen trouwen, waardoor ze een eigen huis wilden hebben. Sommige van de geïnterviewden bleven een tijdje bij de ouders of schoonouders wonen, omdat ze niet zo snel een eigen woning konden vinden. Dit komt overeen met de theorie in het theoretisch kader. In het SCP rapport van 2009 stond: 'Onder moslims komt het veel regelmatig voor dat mensen het huis pas verlaten als zij gaan

trouwen. Deze mensen zullen hogere eisen aan hun nieuwe woning stellen dan jongeren die bijvoorbeeld uit huis gaan voor een studie'. Daarnaast verhuizen zij door gezinsuitbreiding. Alle Turken in dit onderzoek hebben kinderen en hun eerste huis was vaak niet groot genoeg voor de gezinsuitbreiding. Er is een vrouw (H.K.) van 31 jaar, gescheiden en is toen kleiner gaan wonen. Deze drie processen zijn ook terug te vinden in het model van Murie (1974) in Kullberg ea. (2009), zie figuur 2.2 in hoofdstuk 2. Hij noemt hier in vijf triggers die van toepassing kunnen zijn als iemand verhuist. Deze motieven om te verhuizen vallen allemaal in de eerste categorie van Murie: verandering in het huishouden. Dit motief is het belangrijkste bij de Turken om te verhuizen. Daarnaast zijn een aantal mensen verhuisd door dat zij een koopwoning konden kopen. In dit geval is het tweede motief van Murie van toepassing, namelijk verandering in inkomen. Als laatste werd de reden genoemd, dat de man een ander werkadres kreeg. Dit kan zijn de man of de vader van het gezin die een baan kreeg in een andere stad. Dit komt overeen met het derde motief van Murie, dit is de verandering in het werkadres. Het vierde motief van Murie is een verandering in de woonomgeving, dit is ook een aantal voorgekomen. Er zijn een aantal mensen dat is verhuisd, omdat de flat waar zij in woonden gesloopt werd waardoor zij moesten verhuizen. Het laatste motief van Murie is niet voorgekomen. Dit is het motief waarbij er geen verandering in de situatie is.

Zoals in de literatuur is gebleken, is er een verschil tussen waar mensen kunnen wonen en waar ze een voorkeur voor hebben (Krysan en Farley, 2002). Als er echter gevraagd wordt waar de Turkse mensen liever in willen wonen, een witte of gemengde wijk, zijn hier de antwoorden zeer divers. Duidelijk is dat de meeste Turken niet als enige Turkse familie willen wonen, maar de keuze voor een witte of gemengde wijk is complexer. De meeste Turken zeggen in eerste instantie dat het ze niet erg uitmaakt, maar als er verder op door wordt gegaan blijkt toch dat ze wel degelijk een mening hier over hebben. De meeste antwoorden vallen in het type mensen wat in de wijk woont en wat voor burens men heeft oftewel sociale factoren. De Turken vinden het voornamelijk erg belangrijk wat voor burens ze hebben. Dit wordt verder duidelijk in hoofdstuk 8.

Alle Turken in dit onderzoek zijn begonnen in een sociale huurwoning. Er is wel een verschil tussen de Turken die in Nederland zijn geboren en de Turken die in Turkije zijn geboren. De Turken die in Nederland zijn geboren hebben niet zelf te maken gehad met het vinden van een woning in een nieuw land. Het verschil met de Turken die in Turkije zijn geboren is dat deze groep daadwerkelijk aanwezig was bij het proces van een woning vinden. Wat al eerder is gemeld is het echter wel zo dat de meeste Turken terecht kwamen nadat een ander persoon, vader/man/opa, al een woning had gevonden in Nederland. De keuze voor de eerste woning is voor vrijwel alle Turken geen bewuste keuze geweest. De man, vader of grootvader was de eerste die naar Nederland is gekomen en had voornamelijk te maken met het vinden van een woning. Dit blijkt ook uit wat een man (M.I.) van 57 jaar zegt: 'Mijn vader en oom woonden samen in Amersfoort. Ze zijn samen naar Nederland gekomen om hier te werken. Toen ik oud genoeg was ben ik ook naar Nederland gekomen om hier te gaan werken. We woonden eerst samen met mijn oom hier in Amersfoort. Na 2 jaar hebben we een eigen huis gekregen. We woonden met mijn oom in Randenbroek en later zijn we verhuisd naar de Kruiskamp op de van Brakelstraat'. Echter in dit onderzoek is er niemand geweest die in zijn eentje opzoek is gegaan naar een woning. Het zijn voornamelijk vrouwen die hier naar toe zijn gekomen, omdat hun (toekomstige) man hier al werkte en woonde. Daarnaast zijn veel gezinnen naar Nederland gekomen nadat de vader al in Nederland werkte en woonde. De Turkse mensen kwamen dus terecht in een situatie waar al een woning aanwezig was. Ze hoefden niet opzoek te gaan naar een woning. Dit is ook duidelijk terug gekomen in de literatuur. Als eerst kwamen de Turkse mannen voor gastarbeid naar Nederland. Dit was bedoeld voor een beperkte periode en daarna was het plan dat ze weer terug gingen naar Nederland. Echter dit bleek heel anders te gaan dan verwacht. De Turkse mannen wilden in Nederland blijven en kregen toestemming om hun familie hier naar toe te halen. De mannen woonden eerst in pensions met veel andere Turkse mannen samen. Als ze naar verloop van tijd wat meer geld hadden, gingen ze op zoek naar een woning voor hun zelf en later ook

voor de familie (Van Kempen en Bolt, 1997). Dit blijkt ook uit een interview waarbij een vrouw (E.T.) van 39 jaar, die op haar 15de naar Nederland is gekomen, zegt: 'Mijn vader woonde hier al, hij kwam in het begin om even geld te verdienen en wilde daarna terug gaan maar dat is niet gebeurd. Dus eerst heeft hij hier alleen gezeten, hij woonde in een pension en er kwam geen einde dus toen heeft hij aangevraagd dat wij ook hier heen konden komen'.

De eerste woning is voor de Turken in dit onderzoek dus geen bewuste keuze geweest, maar als ze daar nu op terug kijken is de situatie erg veranderd. Als ze nu een nieuwe woning zoeken willen ze dat deze beter is dan de vorige woning. Veel Turken geven aan dat ze graag een nieuwbouw woning willen als ze nu gaan verhuizen. Dit is te verklaren door het feit dat ze vaak in een sociale huurwoning wonen, die in de jaren '50, '60 en '70 zijn gebouwd. De Turken hebben nogal wat aan te merken op deze woning aangezien er niks in de woningen zelf wordt vernieuwd. De buitenkant van de woning en wordt voor het oog goed verzorgd, maar alles in de woning laat te wensen over. Er zijn veel voorbeelden van lekkende badkamers tot muren die veel te dun zijn waardoor ze kapot gaan als er een spijker in wordt geslagen. Dit is de reden dat ze niet weer een oude woning willen, want daar hebben ze geen goede ervaringen mee. Ze willen een nieuwbouwwoning waar alles nieuw is en alles is aangepast aan de eisen van deze tijd en niet van 50 jaar geleden. Dit wordt vrijwel door alle Turken gezegd tijdens de interviews. Sommige van de Turken hebben op dit moment een nieuwbouwwoning en willen hier graag blijven wonen en willen dit niet snel in ruilen voor een oudere woning. Wat toch opvallend is aangezien bij autochtonen een jaren '30 woning vaak hoog boven aan het lijstje staat van gewenste woningen. Echter niemand in dit onderzoek geeft aan dat zij graag een oude woning wil. Dit kan verklaard worden door dat de oudere woningen waar de Turken nu vaak in wonen niet in erg goede staat zijn. Ze wonen vaak in een sociale huurwoningen waar nog al wat op aan te merken is, waardoor ze eerder de voorkeur geven aan een nieuwbouwwoning dan weer een oude woning.

6.3 Beperkingen

De reden waarom de Turken verhuizen en wat voor keuzes ze maken op de woningmarkt wordt beïnvloed door de beperkingen die zij ervaren wanneer ze een nieuwe woning zoeken. De meeste Turken geven aan dat zij weinig beperkingen hebben ondervonden bij het zoeken naar hun eerste woning. Echter moet hier bij vermeld worden dat alle geïnterviewden niet de eerste van de familie waren die naar Nederland migreerden. Dit houdt in dat de geïnterviewden niet hoefden te zoeken naar een woning in een totaal nieuw en vreemd land. Er is daarom ook gevraagd over het moment dat zij voor het eerst zelf een nieuwe woning moesten zoeken, wat voor problemen zij op dat moment hebben ondervonden. Daar uit blijkt dat de mensen vaak eerst zeggen dat ze geen problemen hebben ondervonden, maar als er wordt doorgevraagd komen er wel degelijk problemen aan het licht. Het meest voorkomende probleem in Amersfoort is dat de wachtlijst voor een nieuwe huurwoning vaak erg lang is. Gemiddeld moet iemand vijf jaar wachten op een nieuwe woning. Als men een nieuw huis heeft gekregen via deze wachtlijst voor een sociale huurwoning, beginnen zij weer helemaal opnieuw. Zij moeten wederom erg lang wachten tot ze weer een nieuwe mogelijkheid hebben voor een nieuwe woning. Een voorbeeld hiervan is een vrouw (N.H.) van 25 jaar, die opzoek is naar een woning maar nog niet lang genoeg op de wachtlijst staat om in aanmerking te komen voor een woning. Ook wordt duidelijk dat de wijk de Kruiskamp te maken heeft met veel vernieuwingen. Dit houdt in dat er veel flats worden gesloopt, alleen is er voor de geïnterviewden niet helemaal duidelijk wanneer dit gebeurd en wat voor mogelijkheden de mensen daarna hebben. Een heel ander verhaal kwam aan het licht bij een vrouw (L.Y.) van 31 jaar, die te maken kreeg met een verkeerde aankoop, doordat zij op dat moment het erg druk had met werk en geen beschikking had tot het internet. Zij heeft daardoor een huis gekocht wat zij praktisch nog niet had gezien. Ook geeft een andere vrouw aan dat zij veel nieuwbouw in de wijk ziet komen, maar dat zij geen idee heeft waarom zij daar niet voor in aanmerking komt. Hier uit blijkt dat zij te weinig informatie heeft over de nieuwe projecten in de woning. Ook laat dit zien dat zij niet goed weet hoe zij informatie moet krijgen over de nieuwe woning in haar eigen buurt. De nieuwbouw in de buurt is voornamelijk

koopsector, waardoor het misschien ook voor sommige Turkse mensen niet mogelijk is doordat zij te weinig geld hiervoor hebben. De meeste geven aan dat de huur nu heel laag is en dat zij misschien liever iets kopen in Turkije waar de prijs, kwaliteit en grootte van het huis in betere verhouding staan. In dit onderzoek zijn er alleen individuele interviews gedaan met Turkse mensen die de Nederlandse taal voldoende beheersen, echter blijkt uit de interviews dat er genoeg Turkse mensen zijn die de taal niet goed beheersen en daardoor ook problemen hebben met het vinden van een woning. Dit blijkt ook uit het groepsinterview, waarbij de meeste vrouwen de Nederlandse taal niet of niet goed genoeg beheersen. Uit de interviews komt vaak dat mensen niet goed weten hoe men een nieuwe woning krijgt. De mensen hebben hulp nodig van familie of vrienden en soms worden de woningen geregeld door familieleden.

De Turken in de Kruiskamp en Liendert wonen meestal al meer dan 20 jaar in Amersfoort. Er zijn echter wel een aantal mensen dat in andere steden heeft gewoond toen ze naar Nederland zijn gekomen. De meeste vrouwen kwamen naar Nederland, omdat hun man in Nederland woonde. Er zijn ook mensen die hier met familie naar toe zijn gekomen, omdat de man van het gezin in Nederland werkte en woonde. Ze kwamen terecht in de sociale huurwoningen en hadden vaak niet veel eisen aan de woning, want ze hadden een woning nodig toen ze in Nederland aankwamen. Later stelden ze meer eisen aan de woning, door hun ervaringen in Nederland en verandering in het huishouden. Er zijn drie levenslopen op de woningmarkt die vaak terug komen in de interviews: 1. begonnen in de Kruiskamp/Liendert en niet meer verhuisds buiten de wijk, 2. begonnen buiten Amersfoort, vervolgens verhuisd naar Kruiskamp/Liendert en 3. verhuisd binnen Amersfoort. Deze verhuizingen hebben plaatsgevonden door vaak een verandering in het huishouden, maar ook door veranderingen in inkomen, het werkadres of veranderingen in de woonomgeving. De meeste mensen wonen sinds hun komst in Nederland een sociale huurwoning, omdat ze geen koopwoning kunnen veroorloven. Er zijn een aantal mensen dat nu in de nieuwbouw woont in voornamelijk de Kruiskamp, maar iedereen is begonnen in een sociale huurwoning.

7. Turken buiten de vier grote steden in Amersfoort

Een belangrijk verschijnsel in de literatuur is het feit dat allochtonen er voor kiezen om buiten de grote steden te gaan wonen als zij meer te besteden hebben (Groot, 2004). Er zijn echter nog steeds heel veel allochtonen die in de grote steden wonen. Hieruit kan worden opgemaakt dat de grote steden een grote aantrekkingskracht hebben op de allochtonen in Nederland. De Turkse mensen in dit onderzoek wonen in Amersfoort, wat een middelgrote stad is. Bontje zegt over de mensen die in middelgrote steden: 'Mensen die wel stedelijk willen wonen, maar niet te massaal. Rustig, ruim en betaalbaar, maar wel van (bijna) alle stedelijke gemakken voorzien' (Bontje, 2009). Er wordt in dit hoofdstuk gekeken naar wat de Turkse bewoners vinden van zowel het leven in een grote stad als het leven in een middelgrote stad als Amersfoort.

7.1 De gedachte van de Turkse bewoners over de vier grote steden

Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht zijn de grote steden van Nederland. De steden staan onder andere bekend om hun groot aantal allochtonen. De allochtonen hebben een groot aanbod aan relatief goedkope woningen in de vier grote steden. De Turkse mensen in dit onderzoek wonen in Amersfoort, wat een middelgrote stad is. Wat vinden zij eigenlijk van het leven in de vier grote steden?

De gedachte over de vier grote steden is eigenlijk min of meer identiek bij alle geïnterviewden. De grote steden staan voor druk, massaal en veel verkeer. De Turkse mensen willen niet graag in de grote steden wonen, omdat ze Amersfoort soms al te druk vinden. Ze vinden de grote steden veel te druk, er zijn heel veel mensen en het is een plek met veel criminaliteit. 'Hier kun je je kinderen nog in de gaten houden, maar in de grote steden verlies je het overzicht.' Er wordt bijna geschokt gereageerd als er iets wordt gevraagd over de vier grote steden. De meeste mensen zeggen meteen dat ze het niks vinden en dat het er veel te druk is. Er zijn ook een aantal mensen dat nog iets verder gaat dan dat het te druk is in de grote steden. Een aantal vrouwen zeggen dat ze denken dat de grote steden alleen maar problemen met zich mee brengen. Een vrouw (S.) van 45 jaar, zegt dat er teveel buitenlanders wonen en dat je daardoor niet meer weet wie er te vertrouwen is en niet. Een andere vrouw denkt dat de grote steden problemen veroorzaken voor haar gezin. Verder geven een aantal Turken aan dat ze bang zijn dat ze hun kinderen niet meer in de gaten kunnen houden. In Amersfoort kunnen ze hun kinderen nog redelijk in de gaten houden en letten de buurtbewoners ook op andere kinderen. Als er een probleem is, dan wordt dat gemeld en dan weet je wat er met je kind aan de hand is. Maar in de grote steden ligt het gevaar op elke hoek van de straat. Als kinderen op straat spelen en niemand houdt ze in de gaten dan kan er van alles gebeuren, zonder dat de ouders daar weet van hebben.

Ook speelt mee dat de Turkse mensen aangeven dat ze in Amersfoort veel familie hebben en veel mensen kennen. Dit netwerk verliezen ze als ze in een andere stad gaan wonen. Er wordt vaak gezegd: 'ik ken daar helemaal niemand, wat moet ik daar dan'. Ze hebben in Amersfoort veel vrienden, familie en kennissen en die kunnen ze dan niet meer zien. Ze moeten helemaal over nieuw beginnen als ze ergens anders gaan wonen. Daarnaast gaat het niet alleen om het kennen van mensen maar ook om de vertrouwdheid die zij hebben in Amersfoort. Ze kennen de weg in de stad en hebben vaak geen behoefte aan een nieuwe stad waar ze alles opnieuw moeten vinden en waar ze niet vertrouwd mee zijn. Veel mensen geven aan dat Amersfoort echt hun stad is en dat ze die niet snel willen inruilen voor een andere stad.

De voordelen van grote steden, die in de literatuur naar voren zijn gekomen, zijn dat steden meer voorzieningen bieden, een groter aanbod sociale huurwoningen heeft, je kunt er vrij anoniem leven, groot aanbod qua openbaar vervoer en de locatie op zich. Dat bijvoorbeeld Amsterdam veel meer uitgaansgelegenheden heeft dan Amersfoort doet er voor de Turken niet toe, want ze gaan zelf niet uit dus hebben daar geen profijt van. Het feit dat Utrecht misschien meer sociale huurwoningen heeft doet er ook niet toe want ze wonen hier nu en hebben genoeg keus voor een andere woning

als ze dat willen. De wijken waar de Turkse mensen nu in wonen hebben ook een groot percentage sociale huurwoningen, dus eigenlijk zijn die verschillen niet zo groot als van tevoren werd gedacht. Als laatste argument voor een grote stad is het anoniem kunnen leven. Dit is slechts in één interview naar voren gekomen in het interview, dit komt waarschijnlijk doordat naar mijn idee de Turken niet erg de behoefte hebben aan een anoniem leven. De meeste mensen zeggen juist dat ze het fijn vinden als ze hun burens kennen en niet alleen van 'Hallo en hoe is het'. De meeste Turken hebben een groot sociaal leven in de wijken en leven naar mijn idee totaal niet in anonimiteit. Een vrouw (H.K.) van 31 jaar met een dochter, die is opgegroeid in Amersfoort, zegt hier over: 'Je zit er nu tussen in, tussen een dorp en een grote stad. Ik vind het wel fijn dat hier als mensen je een week niet gezien hebben, toch denken van hé waar blijft ze. In die steden val je helemaal niet meer op. De afstand is dan gewoon groter tussen mensen'. Het grote aanbod aan openbaar vervoer is voor de Turken juist geen voordeel. Ze vinden dit juist vervelend in de grote steden. Er is naar hun idee juist teveel openbaar vervoer, wat het onveilig maakt op straat en wat deel uitmaakt van de enorme drukte in de steden. Als laatste wordt in de literatuur het argument van de locatie op zich genoemd. Dit argument komt niet naar voren in de interviews. Er blijkt uit de interviews dat er teveel nadelen zitten aan de grote steden om het voordeel van de locatie in te zien.

Verder worden er door een aantal mensen nog meningen over de grote stad gegeven die niet voorkomt bij de andere geïnterviewden. Voorbeelden hiervan zijn dat de grote stad veel hoogbouw heeft en dat alles dicht op elkaar is gebouwd. Een andere vrouw (F.A.) van 46 jaar, geeft aan dat het wonen in de grote stad waarschijnlijk goedkoper is dan in Amersfoort, maar door de problemen in de grote steden wil zij er niet wonen. Als laats zegt een vrouw (E.T) van 39 jaar, dat het zoeken van een woning veel geld en tijd kost in de grote stad, dus waarom zou zij dat willen.

De grote steden worden niet alleen geassocieerd met drukte, gevaar en het missen contacten. Veel mensen geven aan dat ze wel eens naar de grote steden toe gaan voor een dagje uit. Een man (G.B.) van 35 jaar, die vanaf zijn tweede jaar in Nederland woont, geeft aan: 'De drukte zoek ik zelf wel op dat is geen probleem, met de auto een weekendje weg ofzo naar Rotterdam/Amsterdam'. De stad heeft veel voorzieningen zoals ook in het theoretisch kader is gebleken. Amersfoort is een middelgrote stad en heeft niet alle voorzieningen die een grote stad heeft. Het winkelen is voor vrouwen voornamelijk een argument om wel eens naar de grote steden te gaan. Ze kunnen er veel meer verschillende dingen vinden dan in Amersfoort en ze maken er dan vaak een gezellig dagje uit van. Wel geeft een vrouw (F.T.) van 34 jaar, aan dat het heel leuk is om bijvoorbeeld naar Amsterdam te gaan, maar dat het ook veel extra geld kost. Ze zegt dat ze de auto moet parkeren de hele dag of ze moet een treinkaartje kopen voor het hele gezin. Dat kost veel extra geld en daar naast moeten ze ook nog wat eten tussendoor, dus ze vindt het winkelen heel leuk in Amsterdam maar daarnaast moet ze wel bijna honderd euro extra uitgeven aan vervoerskosten en eten. Als laatst geeft een vrouw nog aan dat in de grote steden meer voorzieningen zijn. Haar kinderen willen dan liever naar de grote steden dan Amersfoort. De vrouw (G.U.), 38 jaar en opgegroeid in Amsterdam, zegt hier over: 'Als je bijvoorbeeld naar de bioscoop gaat dan denken de kinderen nee mama in Amersfoort heb je geen 3D, maar dan willen ze liever naar Utrecht of Amsterdam. Maar dat is een stuk moeilijker, je moet met de tram gaan of ze willen met vriendinnen of vrienden gaan. Daar heb je meer keuze. Het is wel moeilijk om in een grote stad te wonen, maar je hebt ook meer keuze'.

De Turkse mensen ervaren de grote steden voornamelijk als zeer druk en ze willen er niet graag wonen. Dit is te verklaren door de drukte en door dat ze vaak al lange tijd in Amersfoort wonen. Amersfoort kennen ze heel goed, ze kennen er veel mensen, hebben er veel familie wonen en willen dit net werk niet kwijt. Werd er in eerste instantie gedacht dat veel allochtonen de grote steden juist als plek zagen waar ze wilde wonen, door het grote aantal allochtonen wat in de grote steden woont. In dit geval kan worden geconcludeerd dat de Turken die in Amersfoort wonen daar geen behoefte aan hebben en ook niet de intentie hebben om naar een van de vier grote steden te gaan verhuizen.

7.2 De reden waarom de Turkse bewoners hebben gekozen voor Amersfoort in tegenstelling tot de vier grote steden

In de vorige paragraaf wordt duidelijk dat de grote steden geen positief imago hebben bij de Turkse mensen in Amersfoort. De Turkse mensen staan een stuk positiever tegen over Amersfoort, maar hoe komt dit en wat is hun mening over de stad waar zij nu in wonen.

Alle geïnterviewden zijn erg blij dat ze in Amersfoort wonen in plaats van één van de vier grote steden. Toch komt er ook veel variatie voor in de antwoorden die men geeft als er wordt gevraagd naar de keuze voor Amersfoort in plaats van één van de vier grote steden. Zoals al eerder naar voren is gekomen zijn vrijwel alle geïnterviewden terecht gekomen in Amersfoort zonder er zelf voor te hebben gekozen. Dus de reden waarom ze niet in een grote stad zijn gaan wonen, ligt iets complexer. Ze hebben er niet voor gekozen, omdat ze zelf niet opzoek hoefden te gaan naar een woning. De meeste vrouwen zijn gaan wonen bij hun (toekomstige) man die al in Nederland woonde of er was al een familielid in Nederland waarbij zij zijn gaan wonen. Maar deze Turkse mensen wonen nu in Amersfoort, wat vinden ze van deze stad? De meeste mensen wonen al lange tijd in Amersfoort, vaak zelfs al sinds hun komst naar Nederland. Ze kunnen dus duidelijk aangeven wat ze van de stad vinden. Er zijn geen mensen die pas recentelijk in Amersfoort wonen.

Als eerst wordt nu gekeken naar de voordelen die de Turkse mensen zien in het wonen in Amersfoort. De meeste mensen zeggen meteen: 'Amersfoort is mijn stad'. Ze zijn over het algemeen erg positief over de stad waar ze in wonen. De meeste Turken zijn meteen in Amersfoort terecht gekomen toen ze zijn gemigreerd vanuit Turkije. Sommige van de Turken hebben eerst nog in een andere plaats gewoond maar dit was meestal alleen de eerste paar jaar. De meeste geïnterviewden wonen al 20 jaar of zelfs langer in Amersfoort. Veel mensen geven ook aan: 'als ik weer terug kom in Amersfoort dan voelt het echt of ik weer thuis ben'. Het thuisgevoel wordt gecreëerd door de mensen die er wonen, door het feit dat de mensen de stad kennen en weten waar ze alles moeten vinden. Als eerst de contacten die mensen hebben in de wijk en in de stad is een erg belangrijk voor de Turkse mensen. Ze hebben een groot sociaal netwerk opgebouwd in de stad en willen dit niet kwijtraken. Als ze gaan verhuizen dan raken ze deze mensen kwijt of kunnen ze hun minder vaak bezoeken. Het blijkt dat de Turkse mensen het erg belangrijk vinden dat ze goed contact hebben met de burens en dat ze een groot sociaal netwerk hebben. Veel mensen geven aan dat ze het fijn vinden dat zij niet als enige op hun kinderen letten, maar dat ook bij de moskee en bijvoorbeeld op straat door kennissen een oogje in het zeil wordt gehouden. Ook vinden zij het prettig dat ze veel mensen kennen in de stad.

Het formaat van de stad speelt ook een belangrijke rol. De Turkse mensen geven aan dat Amersfoort in vergelijking met de grote steden niet te groot is, maar ook niet te klein. Een vrouw, die meedeed aan het groepsinterview, geeft het voorbeeld van Groningen wat te klein is volgens haar. Veel mensen zeggen ook dat het aanvoelt als een dorp. Dit kan komen doordat Amersfoort veel nieuwbouw wijken heeft, maar die liggen op veel grotere afstand van het centrum dan de wijken in dit onderzoek. Als er wordt gekeken naar de wijken in dit onderzoek en het centrum dan kan de stad inderdaad makkelijk als een dorp aanvoelen. Echter in de nieuwbouw wijken die een stuk verder van het centrum afliggen wordt deze mening waarschijnlijk niet gedeeld. Wat hier ook bij komt kijken is dat een stad als Amersfoort veel voorzieningen heeft. Dit wordt erkend door veel mensen in de interviews. De mensen zijn erg blij dat er veel scholen in de stad zitten. Hun kinderen hoeven niet naar een andere plaats voor een middelbare school of zelf hoge school. Daarnaast organiseert de stad ook veel festiviteiten voornamelijk in de zomerperiode waarbij de hele stad samen kan komen. En als laatst heeft de stad veel winkels. De mensen vinden het erg prettig dat ze alles kunnen vinden in de stad en dat het op redelijk afstand zit.

Als laatst geeft een vrouw aan dat ze het fijn vindt dat er veel verschillende bevolkingsgroepen in de stad wonen. Deze vrouw (H.G.) is 33 jaar, is geboren in Nederland, maar heeft een aantal jaar in Turkije gewoond. De vrouw heeft in verschillende wijken in Amersfoort gewoond. Zij heeft ervaren dat toen zij voor het eerst naar Nederland kwam, het contact met andere groepen veel minder was.

Op dit moment heeft ze veel leuke contacten uit verschillende landen. Ze zegt hierover: 'het is een heel multiculturele stad, de scholen zijn heel divers met kinderen en mensen uit allerlei landen. Iedereen maakt heel leuk contact, wat vroeger heel veel minder was. Toen had je groepje, groepje, groepje en nu is het gewoon gemengd. Er is nu meer vertrouwen onder elkaar'. Deze mening wordt echter niet door iedereen gedeeld, er wordt in de volgende alinea verder op ingegaan.

Amersfoort wordt door de Turkse mensen echt als hun thuis gezien, een gezellige stad en een stad waar ze veel mensen kennen. Elke stad heeft zijn voor- en nadelen en ook Amersfoort heeft zijn minder goede kanten.

Als eerste nadeel komt naar voren dat sommige mensen het niet fijn vinden dat er steeds meer verschillende bevolkingsgroepen in Amersfoort komen wonen. Zegt een vrouw in de vorige alinea nog dat ze juist het contact stukken beter vindt dan eerst, andere mensen ervaren juist dat het contact minder goed is dan in eerdere jaren. Een vrouw (G.U.) van 38 jaar en woont sinds 17 jaar in Amersfoort, zegt: 'De laatste tijd heb je steeds meer verschillende mensen. Je weet niet hoe ze zijn. Vroeger wist je waar iedereen vandaan kwam. Je hebt heel veel verschillende mensen nu. Het is wel goed heel veel verschillende culturen, maar je moet ook een beetje meer opletten, je weet maar nooit wat er gaat gebeuren. Vroeger gingen de kinderen wel buiten spelen, maar nu gebeuren er zoveel inbraken dat ik denk het kan ook voor kinderen gevaarlijk zijn. Als mijn dochter nu naar buiten gaat, ga ik haar altijd bellen waar zij is. Je moet iets meer opletten'. Daarna zegt zij echter wel dat ze het heel leuk vindt om met verschillende soorten mensen te wonen, maar dat ze eerst wil weten wie ze kan vertrouwen en niet. Daarnaast vindt ook een man dat het contact in Amersfoort minder is geworden tussen de verschillende groepen. De man (G.B.) is 35 jaar, heeft op verschillende plekken in de Kruiskamp gewoond en woont bijna zijn hele leven in Nederland. Hij heeft ervaren dat eerst het contact met de verschillende bevolkingsgroepen heel goed was. Iedereen ging met elkaar om en kende elkaar in de stad. Nu Amersfoort groter is geworden merkt hij dat het contact onderling veel minder wordt. De mensen gaan meer met hun eigen groep om dan dat ze zich mengen. Hij vindt dit erg jammer, want hij vindt het juist leuk om de verschillende culturen te leren kennen. Hij denkt dat deze scheiding van groepen komt door dat de wijken niet erg verdeeld zijn. Hij zegt hierover: 'Het is groter geworden, het trekt allemaal uit elkaar. Wat je ziet hier in Kruiskamp bijvoorbeeld heb je een heel multiculturele samenleving, ga je richting Vathorst heb je alleen maar Nederlanders, ga je naar Schothorst heb je ook alleen maar Nederlanders, in Randenbroek heb je ook alleen maar heel veel buitenlanders. Er beginnen toch wel een beetje groeperingen te worden. Alle groepen leven nu meer gescheiden en dat was vroeger niet zo, elke groep zoekt elkaar nu weer op terwijl eerst iedereen door elkaar woonde'. Hieruit blijkt dat de ervaringen van mensen erg kan verschillen. Dit is te verklaren doordat mensen vaak een stad ervaren op de manier hoe zij ook hun woonbuurt ervaren. Als er veel problemen zijn in de buurt waar jij woont met allochtonen, kun je dit eerder als probleem gaan zien dan iemand die daar in zijn buurt niet mee te maken heeft.

Wat aansluit bij de ervaringen met andere bevolkingsgroepen, is een vrouw die vindt dat de woningen niet goed verdeeld worden. De vrouw (H.K.) is 31 jaar, woont al lange tijd in de Kruiskamp en ervaart daar dat het een concentratie is van mensen met minder geld, allochtonen en mensen die aan de rand van de samenleving staan. Zij vindt dat in Amersfoort alle sociale huurwoningen geconcentreerd zijn in bepaalde buurten en dat daar zich ook de problemen afspelen. Deze vrouw zegt: 'De woningen zijn ook niet eerlijk verdeeld vind ik. Het zijn meestal allochtonen mensen. En als het eens Nederlandse mensen zijn, dan zijn het mensen die aan de rand van de maatschappij leven. Ik wil niet zeggen dat dat alleen zo is, maar het merendeel drugs of begeleid wonen, daar bouw je ook geen echte band mee op. Er is ook een verklaring want alle goedkope woning staan in deze wijk en dan kom je bij elkaar terecht. Ze hebben nu die nieuwbouw woningen gebouwd in Kruiskamp en de bedoeling was dat het gemengd zou worden. Maar uiteindelijk is het gewoon verplaatst. Je hebt gewoon weer dezelfde soort mensen. Er is niks mis mee, maar ik vind het gewoon jammer. Ik zou het wel prettiger vinden. Als het toch meer verdeeld was, dan was er meer begrip voor elkaar. Ook om

samen van elkaar te leren. Voor mezelf is het niet zo erg, want ik ben hier opgegroeid. Maar voor vrouwen die weinig buiten komen is dat wel jammer'. Een andere vrouw (H.G.) van 33 jaar, gaat ook in op het feit dat er nieuwe koopwoningen zijn gebouwd in de wijk. Zij merkt dat juist door de nieuw koopwoningen er minder contact is met de mensen in de buurt.

Naast deze sociale problemen die mensen ervaren in Amersfoort worden er ook een aantal kleinere nadelen genoemd. Voorbeelden hiervan zijn dat Amersfoort minder voorzieningen heeft dan een stad als Amsterdam. Daarnaast is het parkeren in de stad een probleem, dit komt voornamelijk bij de bewoners in Liendert aan het licht. Dit komt waarschijnlijk omdat de mensen in de Kruiskamp op loopafstand van het centrum wonen en dus niet tegen dit probleem aanlopen. En als laatst kwam er uit het groepsinterview dat de Turkse vrouwen de stad redelijk duur vinden. Ze vinden dat ze veel moeten betalen voor de huizen en het openbaar vervoer en de belasting ligt redelijk hoog. In figuur 7.1 worden de belangrijkste voor- en nadelen weergegeven.

Figuur 7.1: voor- en nadelen aan het wonen in Amersfoort

Voordelen	Nadelen
rustig maar niet te rustig soort dorp connecties/familie voorzieningen thuis gevoel multiculti	Duur verdeling soc. Woningen Formaat segregatie verschillende groepen beperkte voorzieningen meer koopwoning -> minder contact nieuwe allochtonen Parkeren

Amersfoort wordt door de Turkse bewoners in het algemeen erg prettig ervaren. Ook als er wordt gevraagd waar ze willen wonen als ze alle mogelijkheden hebben, dan blijkt dat Amersfoort nog steeds gewild is. De meeste mensen geven meteen aan dat ze in Amersfoort willen blijven wonen ook als ze meer mogelijkheden hebben dan op dit moment. Zoals al eerder is gebleken kennen ze veel mensen in de stad en is de stad vertrouwd. Bij veel mensen is het zelfs zo dat ze niet beter weten, dit is gewoon hun stad in Nederland. Niemand geeft aan dat ze in een andere stad willen wonen als ze meer mogelijkheden hebben en dat zegt genoeg over de tevredenheid van de mensen met Amersfoort.

Zoals blijkt uit dit hoofdstuk zijn de meeste Turkse mensen in Liendert en de Kruiskamp erg tevreden over hun stad. Het voelt als hun thuis, ze hebben er een groot netwerk en gaan niet snel verhuizen naar een andere stad. Er zijn wel een aantal nadelen aan de stad die voornamelijk te vinden zijn in de omgang met de andere bevolkingsgroepen. Er zijn de afgelopen jaren veel andere bevolkingsgroepen naar Amersfoort gekomen en men is nog een beetje aan het aftasten wie ze kunnen vertrouwen en wie niet. Daarnaast ervaren mensen dat de stad daar door ook is verandert. Het contact met de andere bewoners is anders geworden, wat niet altijd positief is. De grote steden worden door de Turkse mensen niet als positief ervaren. Het belangrijkste argument hier voor is dat de steden te druk zijn en er veel problemen zijn. Ze vinden het leuk om een dagje naar bijvoorbeeld Utrecht te gaan, maar verder willen ze er niet graag wonen.

De reden voor dit onderzoek was dat er een nieuw verschijnsel in Nederland is, namelijk dat veel hoger opgeleiden allochtonen vanuit de grote steden naar de wat kleinere steden verhuizen. Een voorbeeld hiervan is de verhuizingen van Amsterdam naar Almere. In dit geval werd er gedacht dat veel hoger opgeleiden vanuit Utrecht naar Amersfoort vertrokken. Dit blijkt echter totaal niet het

geval te zijn, sterker nog geen van de geïnterviewden heeft in Utrecht gewoond. Dit kan verklaard worden door dat de wijken die gekozen zijn voor dit onderzoek. De wijken zijn de minder goede wijken van Amersfoort en hebben te maken met veel sociale huurwoningen. Het proces wat in Almere te zien is, is dus niet van toepassing op de situatie in Amersfoort.

8. Turken in een concentratiewijk

In dit hoofdstuk wordt besproken waarom de Turkse mensen voor de Kruiskamp of Liendert hebben gekozen. Er wordt ingegaan op de wijk zelf en wat hun oordeel is over de wijk. Daarnaast wordt gekeken naar voorzieningen die aanwezig zijn in de wijk gericht op Turkse mensen. Dan wordt gekeken naar de voorkeur voor het wonen met andere allochtonen en voornamelijk het wonen met andere mensen uit Turkije. Als laatste wordt gekeken naar de mening over de woning in de concentratiewijk.

8.1 De huidige woonsituatie in de Kruiskamp en Liendert en het oordeel over de wijk

De huidige woonsituatie van de geïnterviewden is heel variërend. De geïnterviewden wonen allemaal in de wijk de Kruiskamp of Liendert, waar het woningaanbod erg divers is. In vergelijking met andere wijken in Amersfoort hebben de wijken een relatief hoog aandeel sociale huurwoningen. Beide wijken hebben tussen de 50 en 55% aan sociale huurwoningen, terwijl dit percentage in Amersfoort gemiddeld op 33% ligt (Gemeente Amersfoort, 2009). De mensen die zijn geïnterviewd woonden in flats of eengezinswoningen. Niemand in dit onderzoek woont in een vrijstaand huis.

8.1.1 De keuze voor de Kruiskamp of Liendert

De reden voor het wonen in de Kruiskamp en Liendert is erg uiteenlopend. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen bewuste en onbewuste keuze voor de wijken. De onbewuste keuze voor de wijken kan weer onderverdeeld worden in twee categorieën. De eerste categorie zijn de mensen die sinds hun komst naar Turkije direct in de Kruiskamp of Liendert zijn gaan wonen. Deze mensen zijn gaan inwonen bij de vader van de familie of bij hun man. Wat al vaker is vermeld in dit hoofdstuk was er in deze gevallen al een woning aanwezig waar een familielid of echtgenoot in woonde. Een voorbeeld hiervan is een vrouw (E.) van 35 jaar, die 15 jaar geleden voor haar man naar Nederland is gekomen. Zij heeft op twee plekken gewoond in Liendert sinds zij naar Nederland is gekomen. Zij is verhuisd toen ze kinderen kregen en een groter huis nodig hadden. De tweede categorie zijn de mensen die vanuit Turkije in de Kruiskamp of Liendert zijn gaan wonen en een woning kregen via de woningcorporatie. In dit geval hebben ze er vaak ook niet bewust voor gekozen, omdat ze dringend een woning moesten krijgen voor hun gezin waardoor zij meestal de eerste de beste woning namen die beschikbaar was. Dit gebeurt niet alleen bij mensen die net uit Turkije komen. Er is een aantal keer in de interviews naar voren gekomen dat mensen gingen trouwen of dat ze te maken hadden met gezinsuitbreiding. Ze wilden dan zo snel mogelijk een eigen woning of een grotere woning en stonden vaak niet lang genoeg op de wachtlijst om uit een groot aanbod te kunnen kiezen. Ze reageerden dan zo snel mogelijk op een woning, maar waren minder bezig met de eisen die ze aan een wijk stelden. De bewoner stond op de lijst voor een sociale huurwoning en na verloop van tijd was de woning beschikbaar in de Kruiskamp. Een voorbeeld hiervan is een vrouw (F.T.) van 34 jaar, die na een zware periode tijdens haar zwangerschap via urgentie een woning kon krijgen. Op dat moment had zij niet veel keus tussen de wijken, dus heeft ze de woning in Liendert genomen. Ook bij deze reden hebben de bewoners er niet zelf voor gekozen om in de Kruiskamp te gaan wonen, maar zijn ze hier bij toeval terecht gekomen.

Een ander deel van de Turkse mensen heeft wel bewust voor de Kruiskamp of Liendert gekozen. De locatie van de wijk is voor veel mensen een belangrijke reden om voor deze wijk te kiezen, daarnaast zijn ook de voorzieningen die de wijk te bieden heeft een belangrijk argument. Als laatste argument is het de woning die de doorslag gaf om in deze woning te gaan wonen. De locatie is voornamelijk erg belangrijk voor de Turken in de Kruiskamp. De Kruiskamp ligt naast het centrum en dat is een enorme pre voor deze wijk. Liendert ligt iets verder van het centrum maar is nog steeds in 5 minuten op de fiets te bereiken. Deze locatie heeft wel een andere pre aangezien het ligt aan een groot natuurgebied in de stad. Dit wordt echter niet aangegeven als reden voor het wonen in Liendert. De voorzieningen die aanwezig zijn in de wijk zijn ook voor een aantal mensen een belangrijk argument

dat ze in de wijk zijn gaan wonen. De Kruiskamp heeft een winkelgebied op het Neptunusplein en een basisschool in de wijk. Deze twee voorzieningen worden door veel mensen aangegeven als belangrijk element in de keuze voor deze wijk. Als laatste argument is de woning vaak de reden dat mensen naar een wijk verhuizen. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen de nieuwbouw woningen, waar mensen bewust voor hebben gekozen en een woning die paste binnen de financiële mogelijkheden. Voorbeelden van een nieuwbouw woning, zijn woningen op en rond de Everstenstraat en achter het Neptunusplein. Hier zijn een aantal mensen geïnterviewd die bewust voor deze woning hebben gekozen en pas later naar de wijk zijn gaan kijken. Een voorbeeld hiervan is een vrouw (F.A.) van 35 jaar, die een nieuwbouwwoning wilde en absoluut niet in een van de nieuwe wijken in Amersfoort wilde wonen. Deze combinatie kwam in de Kruiskamp perfect uit, waardoor ze voor deze wijk hebben gekozen. De mensen die beperkt zijn door hun beperkte financiële mogelijkheden hadden minder opties in de stad. Ze wilden een sociale huurwoning en die zijn niet overal in Amersfoort even makkelijk te vinden. In de Kruiskamp en Liendert zijn meer woningen die aan hun financiële mogelijkheden voldoen waardoor ze daar meer keuze hebben en eerder voor deze wijken kiezen. De keuze voor de Kruiskamp of Liendert is niet altijd in één categorie te plaatsen. Er zijn een aantal mensen dat graag een nieuwbouw woning wilde hebben en daarnaast keken wat voor wijk het was en dus een combinatie hebben van waarom ze voor de wijk hebben gekozen.

8.1.2 De voor- en nadelen van de wijk

De ervaringen met de wijk waar de Turkse mensen in wonen is heel erg divers. Er komt zelfs voor dat mensen echt totaal tegenstrijdige dingen aangeven. Er zijn mensen die de wijk heel erg druk vinden, terwijl andere mensen de wijk juist heel rustig vinden. Na verloop van tijd werd duidelijk hoe dit verschil in interpretatie kan ontstaan. Dit is te verklaren doordat sommige mensen midden in het winkelgebied wonen of naast de school, anderen wonen meer in een rustigere straat en ervaren de wijk daarom veel rustiger dan andere mensen dat doen.

De grote voordelen van het wonen in de Kruiskamp en Liendert kunnen worden teruggebracht naar de locatie van de wijken in de stad en de voorzieningen die de wijken hebben te bieden. De Kruiskamp ligt op steenworp van het centrum van Amersfoort en Liendert is ook makkelijk en snel met de fiets te bereiken. Dit is voor vrijwel iedereen het grote voordeel van het wonen in deze wijken. De mensen vinden het heel prettig dat ze makkelijk op de fiets naar de stad kunnen en geen probleem hebben met het parkeren in het centrum. Een aantal mensen geeft ook aan dat het ze heel veel tijd scheelt, dat ze niet een half uur moeten rijden naar het centrum. Een ander groot voordeel aan deze wijken is dat ze veel voorzieningen hebben. De mensen hoeven praktisch de wijk niet meer uit om hun boodschappen te doen of om naar een sportclub te gaan. Alles zit dicht in de buurt en dat waarderen de bewoners van de wijken zeer.

Er zitten wel degelijk nadelen aan het wonen in Liendert en de Kruiskamp. De wijken staan niet bekend om hun smetteloos imago. De wijken zijn beiden geïntegreerd in het vernieuwingsplan van de gemeente Amersfoort. Ze hebben te maken met veel criminaliteit en veel bewoners voelen zich niet veilig in de wijk. De bewoners van Liendert geven voornamelijk aan dat zij een probleem hebben met de criminaliteit. Er zijn een aantal vrouwen dat aangeeft dat er in de flats erg veel wordt gestolen. Een 38 jarige vrouw (G.U.) die is geboren in Nederland, maar later weer naar Turkije terug is gegaan, zegt: 'In deze flat alleen in de zomervakantie is er in 67 huizen ingebroken. Vorig jaar in de winter hebben ze ook hier ingebroken. Daar ben ik niet blij mee. De laatste 3 a 4 jaar zijn er steeds meer inbraken. We deden altijd de deur op slot, maar ze hebben heel hard geduwd en konden gewoon naar binnen. De burens hadden ook extra sloten op de deur gezet, maar toen hebben ze gewoon het glas stuk geslagen en konden ze naar binnen. We weten niet wie het doen, maar meestal gaan ze voor Turkse mensen'. Er zijn niet alleen inbraken in Liendert ook is er sprake van drugsdealers die op de Liendertseweg staan. De Turkse mensen hebben er niet contact mee, maar iedereen in de wijk weet dat er wordt gedeald op deze straat. Dit is niet iets waar ze echt bang voor

zijn, maar ze vinden het niet fijn dat hun kinderen daar mee in aanraking kunnen komen. In een buurt waar er niet wordt gedeald is de kans toch kleiner dat je kind daar iets mee te maken krijgt. De bewoners van allebei de buurten geven aan dat mensen het lastig vinden dat de bevolking in de wijk steeds meer divers wordt. Ze geven aan dat er eerst in de wijk Nederlanders woonden, Turken, Marokkanen en Antillianen. De laatste jaren kunnen de mensen niet meer zien, wie waar vandaan komt en mensen kennen elkaar niet waardoor ze het niet altijd vertrouwen.

Verder zijn er een aantal kleinere nadelen die de bewoners noemen. Sommige vrouwen vinden dat er te weinig speeltoestellen zijn in de wijk. Wat vooral in het groeps gesprek met Turkse vrouwen naar voren kwam is dat de vrouwen graag meer ontmoetingsplekken willen. Er zijn buiten te weinig plekken waar de vrouwen gezellig bij elkaar kunnen komen. Dit aspect is verder niet terug gekomen in de individuele interviews. Dit kan komen door het feit dat de Turkse vrouwen bij het groeps gesprek weinig Nederlands konden en geen baan hadden. Ze kunnen daar door meer behoefte hebben aan ontmoetingsplekken dan vrouwen die werken aangezien de vrouwen in het groeps gesprek meer vrije tijd hebben.

8.2 De keus voor een wijk met veel andere Turkse mensen en/of andere allochtonen

Wat in de vorige hoofdstukken is gebleken dat de Turkse mensen vaak niet bewust kiezen voor een woning in een bepaalde wijk. De Turken wonen in wijken met een relatief hoogpercentage aan allochtonen en daarnaast ook een hoog percentage Turken in vergelijking met de rest van Amersfoort. In de vorige paragraaf blijkt al dat de wijken steeds meer divers worden. Hoe ervaren ze het wonen met andere allochtonen en wat vinden zij een fijne wijk om in te wonen qua samenstelling?

8.2.1 Turkse mensen in de wijk

In eerste instantie zeggen de geïnterviewden bijna allemaal dat ze het niet uit maakt of ze in een wijk met Turken wonen of helemaal geen Turken. De reden hiervoor is dat de mensen makkelijk met de fiets, auto of openbaar vervoer naar bijvoorbeeld familie kunnen gaan. Echter als er wordt doorgevraagd blijkt dat de aanwezigheid van andere Turken in de buurt wel degelijk belangrijk is. Een vrouw (L.Y.) van 31 jaar, geeft aan dat in een andere buurt waar zij heeft gewoond er amper Turken waren en zij dus minder snel bijvoorbeeld om een beetje suiker ging vragen bij de burens. Zij had hier niet een duidelijke reden voor, maar het voelde voor haar makkelijker om bij een Turkse buurvrouw langs te gaan en bij een Nederlandse buurvrouw doe je dat gewoon niet. Er blijkt uit de interviews dat mensen het in eerste instantie geen probleem vinden om in een totaal witte wijk te wonen, maar na verloop van tijd vinden ze het toch prettig om een aantal Turkse families in de buurt te hebben. Ze hebben dezelfde cultuur, houden van gezelligheid en het is een vertrouwd gevoel.

Ook familie in de buurt blijkt uiteindelijk toch belangrijk voor de geïnterviewden al geldt dit niet voor alle geïnterviewden. De meeste mensen geven aan dat het toch fijn als de familie dichtbij woont en je er even snel langs kunt gaan. Als de familie buiten Amersfoort woont, gaan ze er minder snel langs en dat vinden de meesten jammer. Dus bleek in eerste instantie dat de Turken niet een voorkeur hebben voor een wijk met andere Turkse families na verloop van het interview blijkt toch dat het prettig is om niet het enige Turkse gezin in een buurt te zijn.

Ook komt duidelijk naar voren dat het contact met Turkse mensen onder elkaar makkelijker is dan het contact met mensen uit andere bevolkingsgroepen. Er is vaak naar voren gekomen in de interviews dat de Turken eerder naar hun buurvrouw gaan die ook Turks is dan naar bijvoorbeeld een Nederlandse buurvrouw. Vrijwel geen van Turken kan echt aangeven hoe dit komt en waarom ze zich zo voelen, maar feit blijft dat ze aangeven dat ze makkelijker naar hun Turkse burens gaan voor bijvoorbeeld suiker. Dit kan misschien verklaard worden door dat de Turkse mensen een band hebben met elkaar omdat ze uit hetzelfde land komen en ze spreken dezelfde taal. Waardoor zij zich misschien meer op hun gemak voelen om iets te vragen aan een ander Turks gezin dan een Nederlands gezin. Een vrouw (F.T.) van 34 jaar, die op negenjarige leeftijd naar Nederland is

gekomen en die in verschillende wijken in Amersfoort en Zeist heeft gewoond, heeft hier een duidelijke mening over. Ze zegt dat dit komt door: 'Want weet je wat het is ik ben heel eerlijk met Nederlandse burens als je echt in nood zit kun je niet altijd bij hun aanbellen. Bij Turkse burens kan ik dag en nacht bellen, zonder dat ze laten merken dat het een probleem is. Dat vinden wij heel belangrijk. Er zijn ook Turkse mensen die dat niet leuk vinden, maar het merendeel is het geen probleem. 's nachts om twee uur kun je mij ook bellen als je in nood zit. Het zit echt in ons bloed, wij zijn gastvrije mensen en wij kunnen niet snel nee zeggen. Het zit ook in je hart, niet omdat je het moet maar omdat je het wilt, zo ben je opgegroeid'. Er zijn ook mensen die dit niet zo ervaren en die wel makkelijk bij iedereen aanbellen, maar het merendeel gaf toch aan dat het aanbellen bij Turkse burens makkelijker is dan bij andere groepen.

Daarnaast blijkt uit de literatuur dat er ook andere voordelen zitten aan het wonen in een concentratiewijk met andere landgenoten. Een belangrijk voordeel is het feit dat er voorzieningen in de wijk aanwezig zijn die gericht zijn op in dit geval de Turkse bevolking. Toen de eerste Turkse mannen naar Nederland kwamen, kende Nederland geen Turkse winkels en er was geen moskee aanwezig. In de literatuur blijkt dat Turkse mensen erg ondernemingsgericht zijn. Dit blijkt uit het aanbod wat de Turken nu hebben qua winkels en voorzieningen. Als eerst wordt er gekeken naar hoe belangrijk een moskee is voor de Turken in de Kruiskamp en Liendert. Daarna wordt er ingegaan op de andere voorzieningen die gericht zijn op de Turkse cultuur en de voorzieningen die de Turken missen in Nederland.

Het geloof is voor alle geïnterviewden belangrijk en zij vinden het daarom ook prettig dat de moskee in zowel de Kruiskamp als Liendert aanwezig is. Dit komt overeen met het onderzoek van SmartAgent (2002), waarin wordt vermeld dat Turken het belangrijk vinden dat er een moskee aanwezig is. De Kruiskamp heeft de Mevlana moskee en Liendert de El Fath moskee. Beiden zitten op een centrale locatie in de wijk. Er is mij wel opgevallen dat de twee moskees slechts 5 minuten van elkaar vandaan liggen en toch allebei heel veel leden hebben. Er worden in de moskee godsdienstlessen gegeven voor de kinderen en men kan er makkelijk naar toe lopen als zij hun geloof willen uiten. Voornamelijk met de Ramadan is dat voor veel mensen erg prettig. Ze hoeven niet een half uur te rijden voor dat ze kunnen bidden. Tijdens de Ramadan gaan ze veel vaker naar de moskee dan normaal en als je dan elke dag lang in de auto zit is dit toch vervelend. Een vrouw (F.A.) van 35 jaar, die sinds 17 jaar in Nederland woont, zegt hierover: 'Ik ben heel blij dat de moskee hier vlakbij zit. Voor mijn kinderen en voor mij zelf vind ik dat heel fijn. Ik ken heel veel families die de hele zaterdag bezig zijn, eerst hun kind naar de moskee brengen, dan halen ze ze op, dan moeten ze weer iemand anders opzoeken. Dat is niet handig. Ik kan in de tussentijd nog iets anders doen'. Echter wat ook al eerder is gebleken, is het niet hoogstnoodzakelijk dat de moskee in de buurt is. De meeste geïnterviewden geven aan dat het ook prima is als de moskee op redelijke afstand is zodat ze er met de auto of fiets naar toe kunnen. De moskee in de buurt is prettig, maar als hij er niet was geweest zouden deze mensen nog steeds in de wijk wonen. Ze kunnen er altijd met de auto, fiets of openbaar vervoer heen als ze dat willen. Als de moskee totaal niet in de buurt is en in een totaal andere stad is, kan dit wel voor bezwaren zorgen. De moskee is een essentieel deel van het leven van de gelovige Turken en het is toch vervelend als je daar niet altijd naar toe kan wanneer je dat wilt. Daarnaast biedt de moskee veel meer dan alleen momenten wanneer mensen kunnen bidden. Ze organiseren in het weekend veel activiteiten voor kinderen en zijn echt een plek voor de Turken om samen te komen.

In de begin periode toen de Turken naar Nederland kwamen, waren er weinig winkels gericht op de Turkse cultuur. Het voornaamste probleem was dat Turken met hun geloofsovertuiging niet alles mogen eten en ze daardoor heel goed moesten opletten wat ze wel en niet konden kopen in de supermarkt. Na verloop van tijd zijn er steeds meer Turkse winkels gekomen, waar de Turkse bevolking hun producten konden kopen. Op dit moment kunnen ze gewoon naar de normale supermarkten, omdat daar nu ook alles te krijgen is. Maar voor de Turkse bewoners in de Kruiskamp en Liendert wordt het als erg prettig ervaren dat de wijk ook voorzieningen biedt die gericht zijn op

de Turkse gemeenschap. De Kruiskamp heeft een groot aanbod aan Turkse winkels voornamelijk op het Neptunusplein. Liendert heeft minder aanbod aan Turkse winkels, maar ligt een kleine afstand van het Neptunusplein. Over het algemeen zijn de Turkse mensen het er over eens dat de Turkse winkels niet perse in de buurt aanwezig hoeven te zijn, vanwege de mogelijkheden met het vervoer. Dat de winkels op dit moment gevestigd zijn in de wijk is wel een voordeel, want het maakt het een stuk makkelijker voor de mensen om boodschappen te doen. Veel Turken geven aan dat het op dit moment in een Nederlandse supermarkt prima te doen is om hun producten te vinden. De mensen weten na verloop van tijd weten wat voor producten ze kunnen kopen, maar het blijft toch makkelijker als ze boodschappen kunnen doen in een Turkse supermarkt. Een vrouw (H.G.) van 33 jaar, geeft aan dat het lastig is om met haar kinderen naar een normale supermarkt te gaan, omdat haar kinderen nog niet begrijpen waarom ze sommige dingen wel of niet mogen. Hier door gaat zij liever naar een Turkse winkel, waar ze geen problemen krijgt met haar kinderen. Ook gaf de vrouw aan dat het lastig is met nieuwe producten. Je moet elke keer de ingrediënten checken en dit hoeft niet als je naar een Turkse winkel gaat. De vrouw is geboren in Nederland, maar heeft een aantal jaar in Turkije gewoond toen ze jonger was. Zij zegt: 'Ik ben moslim dus wij kunnen niet bij een Nederlandse winkel zo maar een vlees product kopen. Je moet altijd checken of er geen varkensvlees in zit en of er geen gelatine in zit. Je moet de hele tijd op de etiketten letten of je het wel of niet mag hebben. In een Turkse winkel pak je gewoon wat je wilt en in een Nederlandse winkel weten we nu wel wat je niet en wel mag maar nieuwe producten om uit te proberen moet je nog steeds checken. Vooral voor de kinderen is dat wel lastig om uit te leggen, want zij snappen nog niet waarom ze sommige dingen niet mogen. Het is heel fijn dat in een Turkse winkel je niet hoeft op te letten en kunt nemen wat je wilt'. Een Turkse winkel is voor de meeste Turken gemakkelijk en ook iets goedkoper dan de Nederlandse supermarkten. Een vrouw (F.A.) van 46 jaar, woont sinds 1980 in Nederland, zegt: 'We zijn buitenlandse mensen, wij kopen niet een paprika of een tomaat, wij kopen met kilo's. Dat is belangrijk voor ons Turken'.

Verder geven de mensen verschillende dingen aan die ze missen in de wijk. Een vrouw (K.Y.) van 40 jaar vindt dat de producten die ze in Amersfoort verkopen voor Turkse vrouwen erg ouderwets zijn. In België en Duitsland verkopen ze meer actuele mode die meer gericht is op de hedendaagse moderne Turkse vrouw en niet op de Turkse vrouw van 40 jaar geleden. Ook mist de vrouw een Turks restaurant in de wijk. Er zijn veel Turkse winkels maar geen restaurants waar je lekker Turks kan eten. Als laatst mist een man (G.N.) van 35 jaar, een cultureel centrum waar alle culturen met elkaar omgaan. Er is wel een centrum maar daar zijn de verschillende culturen niet gemixt en blijft iedereen bij zijn eigen landgenoten. Terwijl hij het juist leuk vindt als iedereen weer met elkaar omgaat en er bijvoorbeeld een cultureel festival wordt georganiseerd voor de hele buurt waarin je iedereen beter leert kennen. En een vrouw (H.K.) van 31 jaar, geeft nog aan dat ze graag een sportschool zou willen die alleen voor vrouwen is. Dit in verband met haar geloof, waarbij het vaker voorkomt dat mannen en vrouwen dit niet samen doen. Verder geven mensen aan dat zij een ruim aanbod hebben dicht in de buurt en als ze echt spullen niet kunnen krijgen zit het centrum van Amersfoort ook heel erg dichtbij.

8.2.2 Andere allochtonen in de wijk

In eerdere onderzoeken is gebleken dat Turken liever niet in concentratiewijken wonen. In hoofdstuk twee blijkt dat dit komt door ten eerste de Turken vaak net als autochtonen een negatieve associatie hebben bij een concentratiewijk. Ten tweede wordt een concentratiewijk geassocieerd met veel sociale controle en minder mogelijkheden om de Nederlandse taal te leren (Van Kempen en Bolt, 1997). Wel blijkt dat allochtonen na verloop van tijd weten om te gaan met de negatieve processen in de concentratiewijk en de wijk minder slecht ervaren (Dagevos, 2009). Bij de steekproef werden er zeer uiteenlopende antwoorden gegeven over het wonen met relatief veel andere allochtonen. Er is echter wel een overeenkomst, de meeste Turken geven aan dat ze het fijn vinden om in een gemengde wijk te wonen met zowel allochtonen als autochtonen. De reden hiervoor is dat de Turken

zeggen veel te kunnen leren van de Nederlanders, voornamelijk op taalgebied. Daarnaast vinden ze het fijn dat de scholen bijvoorbeeld gemixt zijn en er gedacht wordt aan de festiviteiten die horen bij de verschillende culturen. Een vrouw (H.K.) van 31 jaar, die haar hele leven in Amersfoort heeft gewoond, zegt: 'Als ik de keus had zou ik voor een gemixte wijk kiezen, omdat je dan heel veel verschillende mensen en culturen hebt. Dat vind ik wel goed, om te leren, verschillende mensen zien, met verschillende mensen praten. Hun culturen leren kennen. Het is niet leuk als je in een wijk alleen maar dezelfde mensen hebt, het lijkt dat of iedereen van dezelfde fabriek is'. Er is dus enig verschil te zien met de theorie en dit onderzoek. De Turken in dit onderzoek ervaren de gemengde wijk juist als positief, omdat ze er de taal kunnen leren en ook andere culturen kunnen leren. Er is wel een overeenkomst met de literatuur, want de Turken willen liever niet in een wijk wonen waar alleen maar allochtonen in wonen.

Er zitten ook nadelen aan het wonen in een gemengde wijk, dit kwam voornamelijk naar voren in het groepsgesprek met 9 Turkse vrouwen. Zij gaven aan dat de wijk steeds meer allochtonen aantrekt en er daardoor ook problemen ontstaan in de wijk. Ook kunnen ze op deze manier minder makkelijk Nederlands leren, omdat er weinig autochtonen in de wijk wonen. Er wordt in dit gesprek ook aangegeven dat de gemeente van plan is om een daklozenopvang in de wijk te creëren, wat zij niet zien als een positieve ontwikkeling. Zij denken dat het op deze manier nog moeilijker wordt om autochtonen in de buurt aan te trekken. Er zijn andere mensen die aangeven dat ze het niet fijn vinden dat er steeds meer verschillende bevolkingsgroepen in de wijken komen wonen. Ze weten niet goed meer waar mensen vandaan komen en weten niet meer wie ze kunnen vertrouwen of niet. Ze zijn tevreden met de wijk en dat deze wijk gemengd is, maar weten niet goed hoe ze de nieuwe allochtonen moeten inschatten. Wat belangrijk is bij de antwoorden, is dat de meeste geïnterviewden voornamelijk in gemixte wijken hebben gewoond, waardoor ze geen goed vergelijkingsmateriaal hebben om deze wijk te vergelijken met een totaal witte wijk.

Er zijn ook een aantal mensen dat aangeeft dat ze liever in een witte wijk willen wonen. Dit komt voornamelijk doordat zij problemen ervaren in de wijk. Ze zijn bang dat hun kinderen in aanraking komen met drugs of andere criminele activiteiten in de wijk. Ze denken dat in een witte wijk de kinderen daar minder mee in aanraking komen en willen liever dat hun kind kan opgroeien in een witte wijk. Een vrouw (L.Y.) van 31 jaar, heeft eerder in een witte wijk gewoond en gaf aan dat haar zoon nu minder goed Nederlands praat dan in de vorige wijk. En dat ook de 'cultuur' in de wijk anders is hier blijven alle kinderen tot 22 uur op straat terwijl dit in de witte wijk helemaal niet het geval was. Niemand geeft aan dat hij absoluut niet in een witte wijk wil wonen, maar de meeste mensen geven wel aan dat ze niet graag het enige Turkse gezin willen zijn dat in een wijk woont. Een reden hiervoor kunnen zij niet echt geven, maar het is een mogelijkheid dat ze zich niet erg op hun gemak zullen voelen als het eerste Turkse gezin in een wijk.

Dat de Kruiskamp en Liendert gemixte wijken zijn heeft meestal niet geleid tot de keuze voor de wijk. Zoals in een eerder hoofdstuk al is vermeldt, hebben de meeste Turken niet specifiek voor deze wijk gekozen. Er was in de meeste gevallen een woning beschikbaar die binnen hun budget paste en die was toevallig in de Kruiskamp of Liendert. Ook bleek in een eerder hoofdstuk dat meestal de keuze wordt gemaakt naar aanleiding van de afstand tot het centrum of aanwezige voorzieningen. Er wordt veel minder gelet op de samenstelling van de bevolking in de wijk. Dit is meestal geen kenmerk wat de doorslag geeft of ze wel of niet naar de wijk willen verhuizen.

Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen de mensen die veel mogelijkheden hadden op de woningmarkt en mensen die waren beperkt tot een klein aanbod aan woningen. De mensen die onderzoek gingen naar een koopwoning en meer te besteden hebben, kunnen veel makkelijker keuzes maken tussen bepaalde locaties. Mensen die alleen een sociale huurwoning kunnen betalen en het niet erg breed hebben zijn veel beperkter. Zij kunnen alleen kiezen tussen wijken waar er een aanbod is aan sociale huurwoningen. Daarnaast moeten zij vijf jaar op een wachtlijst staan voordat zij een woning kunnen krijgen. Als ze dan na lang wachten in aanmerking kunnen komen voor een woning hebben ze minder eisen aan de woning en wijk, omdat ze vaak al veel langer een woning nodig

hebben. De keuze voor een specifieke wijk met gemiddeld meer allochtonen is dan veel minder belangrijk dan de woning zelf. Dat de Turken die een koopwoning hebben meer keuze hebben voor een type wijk betekent nog niet dat de eerste criteria is de samenstelling van de bevolking van de wijk. Ze kijken eerst naar de wijk en voorzieningen dan kijken ze naar de burens of wijkbewoners. Slechts een vrouw geeft duidelijk aan dat ze heeft gelet op de samenstelling van de wijk. De vrouw (H.G.) van 33 jaar, werkt voor een woningcorporatie en heeft meer inzicht in waar de problemen zich afspelen. Zij zegt hierover: 'Ik zou zeker letten op de samenstelling van de wijk, ik weet nu ongeveer waar alle groepen zitten. Ik weet in welke wijken er groepen mensen zijn die elkaar niet mogen, waardoor er veel ruzie en agressie ontstaat. Dat voelt dan gewoon niet lekker als je daar woont. Je kinderen spelen op straat en je moet het wel kunnen vertrouwen dat ze op straat spelen en dat je ze niet de hele tijd in de gaten moet houden. Ik weet dat in bepaalde wijken constant ruzie is en daar wil ik dan ook niet wonen'. Later blijkt dat ze wel erg tevreden zijn met het wonen in deze buurt en als ze alle mogelijkheden hadden, willen nog steeds graag in deze wijk blijven wonen. Er is dus misschien niet een echte keus gemaakt, maar nu na verloop van tijd zouden ze weer voor deze wijk kiezen. Ze zijn erg tevreden over de wijk en de bewoners en willen daarom deze wijk niet snel verlaten voor misschien een andere woning in een andere wijk.

In hoofdstuk 3 blijkt uit het onderzoek van Van Kempen en Bolt (1997), dat Turken liever niet in een concentratiewijk wonen (Van Kempen en Bolt, 1997). Als er wordt gekeken naar wat voor wijk de Turken in de Kruiskamp en Liendert kiezen als ze alle mogelijkheden hebben, komt er meer verschil in de antwoorden die de Turkse mensen geven. De mensen in de Kruiskamp zijn over het algemeen zeer tevreden over hun wijk en willen graag in de wijk blijven wonen. Dit blijft ook zo als zij meer mogelijkheden hebben dan dat zij nu hebben. De mensen vinden het een fijne buurt met een gezellige mix aan bewoners. Ook het feit dat er een moskee aanwezig is en het winkelcentrum op het Neptunusplein maakt de wijk extra aantrekkelijk. De buurt moet vooral kindvriendelijk blijven met speelruimtes voor de kinderen. Er zijn ook een aantal mensen dat nu in Liendert woont, die liever naar de Kruiskamp willen verhuizen. Voornamelijk de winkels op het Neptunusplein is voor veel mensen een fijne bijkomstigheid. In Liendert is de situatie iets anders dan in de Kruiskamp. De meeste mensen geven niet meteen aan dat ze in deze wijk willen blijven wonen. Wel willen ze allemaal in Amersfoort blijven wonen. Een vrouw (F.T.) van 34 jaar, wil liever in een witte wijk wonen. Ze wil dit, omdat zij het idee heeft dat daar minder problemen op straat zijn en dat veiliger is voor haar kinderen. De meeste mensen zijn het echter niet met haar eens, aangezien ze nooit in een wijk als Vathorst willen wonen. Vathorst is een van de nieuwbouw wijken die iets verder van het centrum afliggen. Ze vinden deze wijken weinig leven en sfeer hebben, ondanks dat deze wijken toch al een aantal jaar er staan.

Naast de voorkeur voor de Kruiskamp geven ook een aantal mensen iets anders aan. Een vrouw wil in een goede buurt wonen. De vrouw (K.Y.) is 40 jaar, ze kwam naar Nederland met haar familie en in Spakenburg en Amersfoort gewoond. Zij zegt: 'Dat het goede burens heeft en het moet ook wel een goede wijk zijn'. Dat iemand aangeeft dat zij goede burens wil hebben, komt niet als een verrassing. De meeste Turken zijn erg gesteld op hun burens en hebben er een goed contact mee. Er zijn veel mensen die dit erg belangrijk vinden. Verder wil een andere vrouw graag in een rustige wijk wonen. Zij heeft op dit moment niks te klagen, want haar straat is erg rustig. Toch wil zij graag in een rustige wijk wonen, want op zaterdag kan het in de Kruiskamp wel eens erg druk worden. Verder is nog opvallend dat mensen ook naar hun kinderen kijken en wat voor hen een fijne buurt is. Een man wil graag in de Kruiskamp blijven als er verder geen gekke dingen of gekke mensen komen wonen. Een andere vrouw wil graag een buurt waar genoeg speelplekken zijn voor de kinderen.

Wat uit het onderzoek van Van Kempen en Bolt (1997) bleek is in dit onderzoek niet naar voren gekomen. De Kruiskamp is een concentratiewijk en mensen zijn juist erg tevreden over de wijk en

willen niet graag naar een andere wijk verhuizen. Echter zijn er wel een aantal mensen dat liever naar een iets wittere wijk wil verhuizen.

8.3 Woning in een concentratiewijk

Concentratiewijken staan niet bekend om hun prachtige huizen en hun goede leefomgeving. Er wordt nu ingegaan op de mening van de bewoners over hun woning en daarnaast wordt er een vergelijking gemaakt met de woning in Turkije.

8.3.1 Tevredenheid over de woning

De tevredenheid over de woning verschilt heel erg per woonsituatie. Wat duidelijk wordt na de interviews is dat de mensen met een koopwoning vaak meer tevreden zijn dan de mensen met een sociale huurwoning. De mensen met een koopwoning zijn vooral te spreken over de ruimte die ze hebben en het feit dat de koopwoning nieuw zijn. Deze nieuwe woningen hebben niet alle problemen die vaak wel worden ervaren in de sociale huurwoningen. Een geïnterviewde (N.H.) van 25 jaar, zei: 'Het is allemaal nieuw en lekker fris. In ons vorige huis moesten we om het jaar het tapijt vernieuwen. De keuken was niet goed meer, het werd zwart aan het plafond en we hadden ook schimmel in het huis.' De mensen met een sociale huurwoning zijn eigenlijk niet heel tevreden over woning. Er wordt gezegd dat de woningen klein zijn, veel problemen zijn met de ventilatie, het is vochtig, de huizen zijn oud. Voornamelijk doordat de huizen uit de jaren '50 en '60 stammen en er door de woningcorporatie geen vernieuwingen worden gedaan in de woningen hebben veel van de huizen te maken met veel verouderde elementen in de woning. Er wordt door de geïnterviewden aangegeven dat er onderhoud is aan de buitenkant van de woning maar dat er niks wordt gedaan aan binnenkant. Een voorbeeld hier van is dat de keuken en badkamer heel erg verouderd zijn er daar niks aan wordt veranderd. Deze problemen komen naar voren bij zowel de flats als de eengezinswoningen. De oorzaak dat er niks meer in de woningen wordt gedaan kan liggen aan het feit dat er plannen zijn om veel van de sociale huurwoningen uit de jaren '50 en '60 te slopen. Een man gaf aan dat hij al een tijd weet dat zijn woning moet worden gesloopt maar dat er niet duidelijk is wanneer dit gaat gebeuren en waar zij dan komen te wonen.

8.3.2 Woning in Turkije

Als laatst wordt er een vergelijking gemaakt met de woningen in Turkije, zodat er een duidelijk beeld is waar de Turken vandaan komen en wat hun woonsituatie daar was. De mensen geven een heel divers antwoord op de vraag hoe het wonen in Turkije is in vergelijking met Nederland.

Wat wel vaak terug komt is dat de woningen in Turkije een stuk groter zijn dan in Nederland. Er wordt over de woningen gezegd dat ze een stuk groter zijn dan hier en dat er ook veel meer mogelijk is. De woningen hebben in het algemeen een veel grotere keuken, slaapkamer en woonruimte. Veel mensen geven aan dat de woningen hier in Nederland erg klein zijn. Dit is voornamelijk de mensen die een sociale huurwoning hebben. De mensen die een koopwoning hebben, vinden dit minder een punt. Dit is te verklaren door het verschil in grootte tussen de koop- en sociale huurwoningen. In Turkije hebben de mensen een grotere woning waar genoeg ruimte is voor het hele gezin. Ook het feit dat de keuken in Turkije een stuk groter is dan in Nederland komt vaak terug. De keuken is een belangrijk element in het huis van de Turkse mensen. Iedereen is altijd welkom en als er mensen op bezoek komen dan hoort daar ook lekker eten bij. Echter toen de Turken in Nederland kwamen, moesten zij een stapje terug doen qua wooncomfort. De eerste generatie mannen die hadden niet heel opties op de woningmarkt. In eerste instantie woonde ze in pensions en pas later konden zij opzoek gaan naar een woning. Het werk wat zij deden was niet heel goed betaald, waardoor zij vaak in sociale huurwoningen terecht kwamen. Deze woningen zijn niet erg groot en de Turkse families zijn in het algemeen iets groter dan het gemiddelde Nederlandse gezin. Het verschil met het wonen in Turkije werd toen veel duidelijker.

Wat ook een aantal keer wordt gezegd is het feit dat niet alleen de woningen groter zijn, maar dat er qua bouwstijl veel meer mogelijk is. In Nederland heb je erg veel papieren en vergunningen nodig om een huis te gaan bouwen. In Turkije is dit anders je kunt een huis laten maken op de manier die jezelf leuk vindt. In Nederland zijn de huizen vrij standaard en zien er vaak hetzelfde uit. In Turkije heb je veel meer variatie in de bouwstijlen en type huizen. Daarbij komt dat de kosten voor het bouwen van een nieuwe woning veel lager liggen volgens de meeste Turken. De woningprijzen zijn in Turkije een stuk lager, waardoor ze daar een enorm huis kunnen laten bouwen terwijl je hier daar amper een kleine flat voor kunt kopen. Een vrouw (K.Y.) van 40 jaar, die eerst naar Nederland is gekomen en vervolgens voor 10 jaar terug is gegaan naar Turkije, geeft als voorbeeld: 'Ik heb in Turkije een heel groot huis met 11 kamers laten bouwen met een heel grote tuin, dit was maar 40.000 euro'. Slechts een vrouw is het hier niet mee eens. De vrouw (E.T.) van 39 jaar, die 24 jaar in Nederland woont en voor een woning heeft gezorgd voor haar en haar man. Zij zegt: 'Ze zeggen wel dat het makkelijk is om in Turkije iets te kopen, maar dat is niet zo. Als je goede kwaliteit wil, dan is het daar ook niet goedkoop'. Een andere vrouw mist juist de luxe van haar woning in Nederland als zij in Turkije is. De vrouw (L.Y.) woont nu in een nieuwbouw woning, is 31 jaar, is geboren in Nederland en heeft op acht verschillende plekken gewoond. Zij zegt: 'Daar heb je een wc pot in de grond en dat zou ik echt niet kunnen, ik mis daar eerder de luxe'. Doordat de meeste mensen het veel goedkoper vinden in Turkije heeft meer dan de helft van de mensen een tweede huis in Turkije. Dit is best opvallend, aangezien ze in Nederland vaak niet de meest luxe huizen hebben en dus toch de mogelijkheid hebben om een huis in Turkije te kunnen kopen.

Daarnaast is er een groot verschil tussen het wonen op het platteland en in de stad in Turkije. De stad is op dit moment wel te vergelijken met Nederland, maar het platteland is veel armer. Turkije heeft zich ook de afgelopen 40 jaar ontwikkeld. Veel mensen zeggen dat ze zich niet meer helemaal herkennen in het leven in Turkije. De Turken wonen hier vaak al 30 jaar en zien dat Turkije zich ook ontwikkeld, waardoor ze zich ook in Turkije een buitenlander voelen.

Ongeveer de helft van de Turken geeft aan dat zij terug willen naar Turkije, meestal na hun pensioen. Ze zijn geboren in Turkije en het blijft voelen als hun vaderland, waar ze uiteindelijk weer willen wonen. Bij een aantal vrouwen speelt het feit mee dat zij hun familie hebben achterlaten in Turkije om met een man hier in Nederland te trouwen. Zij willen graag weer dicht bij hun familie wonen. Zij zien wel in dat als zij later terug gaan hun familie waarschijnlijk er ook niet meer is, waardoor ze er nog niet zeker van zijn of ze echt terug willen. Daarnaast speelt het mee dat de Turken hier al 30 of soms 40 jaar wonen en dat ze gewend zijn aan het wonen in Nederland. Ze hebben hier vrienden, zijn gewend aan het Nederlandse leven en hebben kinderen die hier opgroeien, wat de keuze voor Turkije wel lastiger maakt.

8.3.3 Wensen over de woning

In hoofdstuk 3 blijkt uit het onderzoek van Permentier en Bolt (2006), dat Turken een sterke voorkeur hebben voor een koopwoning, een woning met 4 kamers of meer en een eengezinswoning. Uit dit onderzoek blijkt dat het verschil vrij groot is tussen de actuele situatie van de Turken en de woonwensen op de woningmarkt (Permentier en Bolt, 2006). De antwoorden van de Turkse mensen in Liendert en de Kruiskamp komen hier redelijk mee overeen. Qua woning willen de meeste Turken een eengezinswoning, waar in ze een grote keuken hebben en genoeg kamers voor de hele familie. Dit missen ze in de vaak kleine sociale huurwoningen, dit geldt voor zowel de flats als de eengezinswoning. De woningen in Turkije hebben vaak veel meer ruimte in de keukens en dit missen de mensen hier in Nederland. Hier wordt in de volgende paragraaf verder op ingegaan. Echter wordt er wel door een aantal vrouwen aangegeven, dat ze liever niet een heel grote woning willen. Zij zeggen dit omdat ze anders heel veel moeten schoonmaken in huis, dan hebben ze liever een iets kleiner huis waar ze minder tijd aan schoonmaken kwijt zijn. Ook zijn de mensen geïnteresseerd in de nieuwbouw woningen. De Turkse mensen willen graag een woning waar niet van alles aan mankeert,

zoals in de jaren '60 woningen die ze nu hebben. Wat al eerder is gebleken is het onderhoud aan de sociale huurwoningen voornamelijk aan de binnenkant niet erg goed. De woningen worden aan de binnenkant niet vernieuwd of verbeterd tenzij er echt iets heel erg aan de hand is. Waarschijnlijk hebben ze daardoor ook geen goed beeld bij de wat oudere huizen. Ze hebben immers geen goede ervaringen met deze woningen. Een vrouw (E.T.) van 39 jaar, die in verschillende sociale huurwoningen heeft gewoond, zegt: 'Ik wil dan een nieuw huis, splinternieuw moet het zijn. Ik wil dan een ruim huis en het moet nieuw zijn. Verder maakt het niet zoveel uit, als het maar nieuw is'. Echter bleek wel dat niet iedereen wist hoe ze aan een nieuwbouwwoning moeten komen. Dit kwam uit het groepsinterview, waarbij een vrouw zei: 'Ook willen wij wel in de nieuwbouw wonen, maar wij weten niet hoe we dat kunnen krijgen. De meeste woningen zijn te duur voor ons'. Dit geldt niet voor alle geïnterviewden aangezien er ook een aantal al in deze nieuwbouw woont. Hierin komt het kopen van een woning naar voren, alleen is er een verschil met onderzoek van Permentier en Bolt (2006) dat het daar niet zo zeer ging om een nieuwbouw woning. Naast de kenmerken van de woning, willen ook een aantal mensen graag een tuin. De mensen die in de nieuwbouwwoning wonen hebben al een tuin, dus die hebben dit niet aangegeven. De mensen in de flat geven wel vaak aan dat ze een tuin willen. Dit voornamelijk voor hun kinderen, die dan niet op straat hoeven te spelen, maar ook in de tuin kunnen spelen. Er zijn twee vrouwen die redelijk afwijken van de antwoorden van de andere Turkse mensen. Een vrouw (N.H.) van 25 jaar, die is opgegroeid in Nederland en die nu in een eengezinswoning die gekocht is woont, zegt het volgende: 'Ik zou dan voor een flat kiezen. Tuin heb ik bij mijn moeder, dus dat hoeft niet meer, ik hou er niet van om in de tuin te werken. En een flat is een stuk rustiger'. Een andere vrouw (F.A.) van 46 jaar, wil graag in een appartement wonen die gelijkvloers is. Zij woont nu in een huis waar ze veel trappen moet lopen en vindt dit voor de toekomst niet heel erg fijn. Wat opvallend is dat de vrijwel niemand heel extreme wensen heeft. De mensen willen een eengezinswoning met een tuintje in een fijne buurt ergens in Amersfoort. Dit komt waarschijnlijk doordat sommige mensen nu een klein flatje hebben en al snel tevreden zijn met een eigen huis.

De Turkse cultuur blijft erg belangrijk voor de Turken in Nederland. De meeste mensen vinden het prettig om een paar Turkse mensen in de buurt te hebben. Ze voelen zich toch iets minder ongemakkelijk als ze iets vragen aan hun Turkse buurvrouw in plaats van hun Nederlandse buurvrouw. Daarnaast vinden ze het erg fijn dat er nu een groot aanbod is aan Turkse faciliteiten. Voornamelijk is de moskee erg belangrijk in het leven van de Turken. Hun geloof is erg belangrijk en het is fijn als de moskee in de wijk aanwezig is.

De tevredenheid verschilt erg tussen de sociale huurders en de eigenaren van een koopwoning. De eigenaren van een koopwoning zijn over het algemeen meer tevreden dan de mensen in een sociale huurwoning. De mensen in de Kruiskamp zijn tevreden over de wijk, voornamelijk door het Neptunusplein en het gemengde karakter van de wijk. De mensen in Liendert zijn iets minder tevreden door de criminaliteit en hangjongeren in de wijk.

Het wonen in een concentratiewijk geeft verschillende reacties. Er zijn een aantal mensen dat het erg waardeert dat er verschillende bevolkingsgroepen in de wijk wonen, maar andere willen liever in een witte wijk wonen. Al de mensen zijn er wel over eens dat de wijk niet te zwart moet worden, aangezien dit negatief is voor de wijk. De mensen het prettig vinden om in een gemengde wijk te wonen, zeggen dit vanwege de gezelligheid en het gemengde karakter van de wijk. Mensen die liever in een wat wittere wijk willen wonen, geven dit aan voornamelijk omdat het veiliger is voor hun kinderen en door dat ze daar de taal sneller kunnen leren.

9. Conclusie

In dit onderzoek is er gekeken naar Turken die buiten de vier grote steden wonen. Er is hierbij ingegaan op de levensloop van de Turken op de woningmarkt in Nederland en de keuzes die zij hebben gemaakt in deze levensloop. Daarnaast is er gekeken naar het feit dat de Turken in dit onderzoek in concentratiewijken wonen. Is dit een bewuste keus geweest of hadden ze geen andere mogelijkheden. Dit onderzoek is gedaan in de wijken de Kruiskamp en Liendert in Amersfoort. Dit zijn twee concentratiewijken die te maken hebben met het hoogst aantal Turken in de wijk in Amersfoort.

De hoofdvraag die in dit onderzoek centraal stond is:

Wat is de levensloop van Turken die buiten de vier grote steden wonen, hoe maken zij keuzes op de woningmarkt en waarom komen ze terecht in een concentratiewijk?

De Turken in dit onderzoek zijn veelal hun levensloop op de woningmarkt begonnen in Amersfoort. Er zijn een aantal mensen dat buiten Amersfoort is begonnen met hun wooncarrière. Deze mensen zijn voornamelijk begonnen in de provincie Utrecht en slechts twee mensen zijn begonnen buiten Utrecht. De Turken zijn naar Nederland verhuisd, omdat hun man hier woonde of omdat hun vader of grootvader hier woonde. De eerste woning van de geïnterviewden is daarom geen bewuste keus geweest. Er is ook geen keus gemaakt voor de locatie. De Turken zijn er gaan wonen omdat hun man/vader/grootvader er al woonde. Vervolgens zijn de meeste mensen vrij snel verhuisd doordat ze te maken kregen met gezinsuitbreiding of omdat ze een eigen huis wilden hebben.

De levensloop van de Turken kan verdeeld worden in drie categorieën. De eerste categorie bestaat uit mensen die vanuit Turkije in Liendert of de Kruiskamp zijn gaan wonen. Zij zijn vervolgens nog wel verhuisd, maar zijn in dezelfde wijk blijven wonen. De tweede categorie bestaat uit mensen die vanuit Turkije in een andere stad dan Amersfoort zijn gaan wonen. Ze zijn daarna verhuisd naar Liendert of de Kruiskamp. De laatste categorie bestaat uit mensen die vanuit Turkije in Amersfoort zijn gaan wonen en in verschillende wijken van de stad hebben gewoond. De reden voor de verhuizingen zijn voornamelijk te vinden in het veranderen van de huishoudensamenstelling en een aantal keer doordat ze meer te besteden hadden. De beperkingen die de mensen hebben, worden in eerste instantie niet altijd aangegeven, maar verder in de interviews is naar voren gekomen dat het gebrek aan geld en soms ook kennis over de mogelijkheden de mensen kan beperken. Daarnaast blijkt dat door de locatie van de sociale huurwoningen waar veel van de Turken in wonen, de keuze van de Turken toch wordt beperkt. Ook het feit dat men lang moet wachten voor ze in aanmerking komen voor een nieuwe woning, maakt de keuze beperkter. Na 5 jaar wachten voor een grotere woning, wordt men toch iets minder kritisch over de wijk waar ze willen wonen.

De keuze voor een middelgrote stad is in alle gevallen geen bewuste keuze geweest. Zoals al eerder bleek kwamen de Turken terecht bij hun vader of man, waardoor zij geen keus hebben gemaakt voor de stad waarin zij zijn gaan wonen. Slechts een vrouw heeft gewoond in een van de vier grote steden, de rest van de Turken heeft er niet gewoond. Aangezien de meeste Turken voornamelijk in Amersfoort hebben gewoond, voelt dit echt als hun thuis. De Turken zijn niet erg positief over de grote steden. Ze willen er niet graag wonen, doordat het geassocieerd wordt met veel drukte en onveiligheid. Daarnaast vinden ze het erg fijn dat ze in Amersfoort een grote vrienden- en kennissenkring hebben, die ze moeten missen als ze ergens anders gaan wonen. De meeste mensen vinden het formaat van Amersfoort erg fijn en het feit dat er voldoende voorzieningen zijn. Het belangrijkste argument voor Amersfoort is dat het een prettige stad is om te wonen en dat de Turken zich thuis voelen in deze stad.

De Turken in dit onderzoek wonen allemaal in een concentratiewijk, namelijk Liendert en de Kruiskamp. De Turken zijn zoals al eerder is gebleken, hun leven in Nederland begonnen in een concentratiewijk in een sociale huurwoning. Er zijn een aantal Turken dat ook in meer witte wijken heeft gewoond, maar het merendeel van de Turken heeft alleen in concentratiewijken gewoond. De keuze was in eerste instantie geen bewuste keus. De Turken kwamen terecht bij familie of de vader van het gezin, die voor een woning heeft gezorgd. Uit veel van de interviews blijkt dat de Turken meer naar de woning kijken dan naar de wijk. De meeste mensen hebben een nieuwe woning nodig of staan al een tijd op de wachtlijst, waardoor ze minder kieskeurig zijn naar de wijk. Ze geven wel aan dat het erg belangrijk is wie hun burens zijn en dat ze het vaak prettig vinden als zij niet het enige Turkse gezin zijn in de buurt. De Turken hebben een speciale band met elkaar en maken makkelijker contact met elkaar dan met andere groepen. Dit geldt echter niet voor iedereen. Er wordt wel een aantal keer aangegeven dat het soms lastig is om in te schatten, met de vele groepen buitenlanders, wie nog te vertrouwen is. Dat een concentratiewijk ook positieve effecten heeft blijkt uit het feit dat de Turken erg tevreden zijn over het feit dat de wijken veel Turkse voorzieningen bieden. Er zijn meerdere moskeeën en er zijn een aantal Turkse winkels. Over het algemeen is het geen probleem als deze voorzieningen iets verder weg zouden zitten, maar de Turken vinden het wel erg prettig dat het wel aanwezig is in de wijk. De meningen over het wonen met veel andere bevolkingsgroepen in een concentratiewijk geeft nogal verschillende meningen. De meeste mensen vinden het wel prima, maar sommige mensen willen toch liever in een iets wittere wijk wonen. De reden hiervoor is dat ze makkelijker de taal kunnen leren en dat er ook minder problemen op straat zijn. Dit is voornamelijk omdat zij het niet veilig vinden voor de kinderen. De keuze voor het wonen in deze concentratiewijken in Amersfoort is voornamelijk bepaald door toeval. Echter de mensen die in een koopwoning in de wijk wonen, hebben bewust voor de wijk gekozen. Deze mensen wilde graag dichtbij de stad wonen en wilde graag een nieuwbouwwoning. Deze twee aspecten kwamen samen in de Kruiskamp, waardoor er voor deze wijk is gekozen. De meeste mensen die in een sociale huurwoning wonen, hebben niet bewust voor de wijk gekozen, maar zijn nu erg tevreden en willen niet graag ergens anders wonen.

Er blijkt dus dat de meeste Turken in eerste instantie geen bewuste keus maken over de woning, wijk of stad. Na verloop van tijd hebben ze meer inzicht in de woningmarkt en kunnen ze meer keuzes gaan maken. Dit geldt echter niet voor iedereen, een groot deel van de Turken heeft niet voldoende geld voor een andere woning in de koopsector. De meeste Turken in dit onderzoek wonen in een sociale huurwoning, wat per definitie de locatiekeuze beperkt. Daarbij komt dat meespeelt dat de wachttijd voor een sociale huurwoning erg lang is. Als de mensen uiteindelijk in aanmerking komen voor een woning, blijkt dat ze al zo lang wachten dat het meer gaat om de kenmerken van de woning dan die van de wijk. Wat voor namelijk belangrijk is bij de keuze om te verhuizen is de verandering in het huishouden, waarbij ze beperkt worden door de keuze mogelijkheden binnen de sector van sociale huurwoningen.

Reflectie

In dit onderzoek is getracht een zo duidelijk mogelijk beeld te geven van de woonsituatie van de Turken in een concentratiewijk in een middelgrote stad. Echter zijn er een aantal kanttekeningen te maken aan de wijze waarop dit onderzoek is gedaan, wat de conclusie kan hebben beïnvloed.

Ten eerste is de verdeling tussen man en vrouw in dit onderzoek niet gelijk. Er zijn in dit onderzoek namelijk twaalf vrouwen en drie mannen geïnterviewd. Daarnaast is er ook een groepsinterview gedaan met negen vrouwen, daar waren geen mannen bij aanwezig. In totaal zijn er 21 vrouwen gesproken en slechts drie mannen. Er is dus een minder evenwichtig beeld geschetst dan wanneer er een gelijke hoeveelheid mannen en vrouwen was geïnterviewd. Dit is echter niet gelukt door de sneeuwbaltechniek waarbij er niet duidelijk geselecteerd kan worden op man of vrouwen. Daarnaast was het niet altijd even makkelijk om mensen te vinden voor een interview, waardoor het niet uitmaakte of het een man of vrouw was die kon worden geïnterviewd.

Ten tweede is er in dit onderzoek als onderzoeksmethode gekozen voor diepte interviews. Deze methode is goed geweest voor het eigen verhaal van de Turkse mensen en voor het achterhalen van de keuzes voor een verhuizing. Echter is een minpunt van deze methode dat er te weinig interviews worden gedaan, om het onderzoek representatief te laten zijn. Er is daarom gekozen voor een beperkt gebied, waar de interviews zijn gehouden om het nog enigszins representatief te laten zijn. Toch blijft het een feit dat er meer interviews moeten worden gedaan, om met meer stelligheid te kunnen zeggen wat voor keuzes de Turken in Amersfoort maken.

Als laatste is het onderzoek gedaan in Amersfoort, maar voor de vergelijking met de vier grote steden kan het beter zijn om in zowel Amersfoort als bijvoorbeeld Amsterdam een groep mensen te interviewen. In dit geval is er gekeken naar de mening van de Turken over de vier grote steden en of zij er willen wonen, maar het is te beperkt om echt iets te kunnen zeggen over het feit wat voor afwegingen er worden gemaakt wanneer men kiest voor een middelgrote stad of een grote stad. Dit komt overeen met de antwoorden die voortkomen uit het wonen in een concentratiewijk. Het onderzoek is gedaan in twee concentratiewijken, waardoor er een duidelijk beeld kan worden gekregen, waarom de Turken in de concentratiewijken wonen. Wat een probleem hierbij is, is dat er geen Turken zijn geïnterviewd die in een wijk wonen die geen concentratiewijk is. Er kan dan een betere vergelijking worden gemaakt tussen de twee wijken en waarom Turken kiezen voor een concentratiewijk of juist niet.

Door dit onderzoek is er een eerste beeld gecreëerd van Turken die in concentratiewijken wonen in een middelgrote stad en de keuzes die zij hebben gemaakt op de woningmarkt. Er is nog weinig onderzoek gedaan in middelgrote steden, echter is dit onderzoek pas een begin. Er kan veel meer onderzoek worden gedaan naar de situatie in de middelgrote steden. Ook kan er nog duidelijker worden gemaakt dat de situatie in middelgrote steden weldegelijk verschilt van de situatie in de vier grote steden, ondanks dat vaak in het beleid minder onderscheid wordt gemaakt tussen deze steden met verschillende groottes.

Samenvatting

Dit onderzoek is gedaan in de wijken Liendert en de Kruiskamp in Amersfoort. Er is gekeken naar de keuzes die Turkse mensen maken op de woningmarkt. Er is daarbij specifiek ingegaan op de keuze voor een middelgrote stad in vergelijking met een grote stad. Daarnaast is er ingegaan op de keuze voor een concentratiewijk en of dit daadwerkelijk een keus is geweest of dat ze geen andere mogelijkheden hebben.

De eerste woning die de Turken kregen toen ze naar Nederland zijn verhuisd, is in alle gevallen geen bewuste keus geweest. De mensen die naar Nederland kwamen, hadden een familielid of echtgenoot die al in Nederland woonde. De woning was in dit geval al verzorgd en de mensen hoefden niet opzoek te gaan naar een nieuwe woning. Daarna kregen de Turkse mensen pas voor het eerst te maken met het vinden van een woning en de keuzes die ze daarbij moesten maken. De meeste mensen in dit onderzoek zijn meteen in Amersfoort gaan wonen. Dit was voornamelijk in concentratiewijken, echter waren deze wijken toen nog niet zo geconcentreerd als nu.

Er zijn drie patronen gevonden die de levensloop op de woningmarkt van de Turken kan omschrijven:

1. Mensen die zijn begonnen met een huis buiten Amersfoort en vervolgens naar de Kruiskamp/Liendert zijn verhuisd.
2. Mensen die begonnen zijn met een huis in Amersfoort en in verschillende wijken in de stad hebben gewoond.
3. Mensen die zijn begonnen met een huis in Liendert of de Kruiskamp en niet meer zijn verhuisd buiten deze wijken.

De keuze voor de verhuizing is te verdelen in vier categorieën, namelijk verandering in het huishouden, verandering in het inkomen, verandering in het werkadres en verandering in de woonomgeving. Alle vier de categorieën komen voor in dit onderzoek, echter is de eerste categorie in de meeste gevallen de reden geweest voor de verhuizing.

De keuze voor een middelgrote stad als woonplaats is in de meeste gevallen gekomen door toeval. Sommige mensen woonden al sinds hun komst in Amersfoort en een aantal zijn hier per toeval terecht gekomen. De grote steden worden niet erg gewaardeerd door de Turken, door de drukte en de onveiligheid die de steden met zich meebrengen. Daarnaast zijn alle Turken zeer tevreden over Amersfoort als stad, omdat het voelt als hun thuis en ze er een groot netwerk hebben aan vrienden en kennissen.

De keuze voor de concentratiewijk is wederom vaak geen bewuste keuze geweest. Het merendeel van de Turkse mensen in dit onderzoek wonen in een sociale huurwoning, waardoor ze beperkt mogelijkheden hebben als ze een nieuwe woning zoeken. Echter zijn de meeste mensen wel erg tevreden over de Kruiskamp en Liendert als woonwijk. Door de gezelligheid, de moskee en het winkelcentrum op het Neptunusplein. Het wonen met andere Turken wordt ook erg gewaardeerd, voornamelijk door de band die ze met elkaar hebben, die ze minder hebben met andere bevolkingsgroepen. De meeste mensen vinden het prima om met verschillende bevolkingsgroepen te wonen. Er zijn wel een aantal mensen dat liever in een wat wittere wijk wil wonen, omdat ze het veiliger vinden voor hun kinderen.

Literatuur

Adelman, R. (2005), The roles of race, class and residential preferences in the neighborhood. Racial Composition of middle-class blacks and whites. *Social Science Quarterly* 86, p. 209-229.

Adriaanse, C.C.M. (2007), Measuring residential satisfaction: a residential environmental satisfaction scale (RESS). *J Housing Built Environ* 22, p. 287-304

Alfred, M. (2001), Immigrants in America: Who are they and why do they come?. *Adult Learning* 12/13, p. 2-6

Beaumont, J. et al. (2003), Urban Policies in the Netherlands. In: P. De Decker, J Vranken, J. Beaumont & I. Van Nieuwenhuyze (eds.), *On the origins of urban development programmes in nine European countries*, p. 119-137.

Bolt, G. en R. van Kempen (2002), Moving up or moving down: Housing careers of Turks and Moroccans in Utrecht, The Netherlands. *Housing Studies* 17, p. 401-422.

Bolt en Permentier (2006). *Woonwensen van allochtonen*: A-D Druk, Zeist.

Bontje, M. (2009), Tussen valse bescheidenheid en misplaatste ambitie. *Agora* 25, p. 17-21.

Boyle, P., K. Halfacree en V. Robinson (1998). *Exploring contemporary migration*. Addison Wesley Longman Limited: London.

Burgers, J. en H van der Lugt (2006), Spatial assimilation of minority groups. The case of suburbanizing Surinamese in the Rotterdam region. *Housing Built Environ* 21, p. 127-139.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2008). Jaarrapport Integratie 2008 [online]. [Geciteerd op 20 februari 2010]. Beschikbaar op het World Wide Web :
<<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/37812C9B-39B7-46FC-A893-294F18933E81/0/2008b61pub.pdf>>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). Allochtonen; geslacht, leeftijd en herkomstgroep [online]. [Geciteerd op 10 maart 2010]. Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70787NED&D1=1-&D2=0&D3=0&D4=0-1,5&D5=0,10,20,30,I&HDR=T,G3&STB=G1,G2,G4&VW=T>>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2009), Kerncijfers en buurten 2003-2009 [online]. [Geciteerd op 10 maart 2010]. Beschikbaar op het World Wide Web:
<<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70904ned&D1=2,4,8-9,17-20,31-50&D2=5356,5400,5404,5421,5439,5445,5522&D3=I&HDR=T&STB=G1,G2&VW=T>>

Clark, W. en F. Dieleman (1996). *Households and Housing. Choice and outcome in the housing market*. New Brunswick.

Dagevos, J. (2009). Ruimtelijke concentratie van niet-westerse migranten: achtergronden, gevolgen en aangrijpingspunten voor het beleid. Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag.

Dijst, M. (2009), *Time geographic analysis*: Elsevier.

Ekamper, P. en L.T. van Huis (2002), Verhuisredenen.; Verhuizingen vanwege veranderingen van de huishoudenssamenstelling. DEMOS 10, p. 81-84.

Feijten, P., P. Hooimeijer & C.H. Mulder (2008), Residential Experience and Residential Environment Choice over the Life-course: Urban Studies 45, p. 141-155.

Garsen, J., H. Nicolaas en A. Sprangers (2005), Demografie van allochtonen in Nederland. Bevolkingstrends 2005

Gemeente Amersfoort (2006). WMO Demografisch profiel van Amersfoort.

Gemeente Amersfoort (2009). Amersfoort in cijfers 2009 [online]. [Geciteerd op 20 maart 2010]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.amersfoort.nl/smartsite.shtml?id=208018>>

Gemeente Amersfoort (2009). Wijkatlas Kruiskamp en Koppel. Wijk – en buurtanalyse voor Amersfoort vernieuwt 2009.

Gemeente Amersfoort (2009). Wijkatlas Liendert en Rustenburg – en buurtanalyse voor Amersfoort vernieuwt 2009.

Gemeente Amersfoort (2009). Kerncijfers [online]. [Geciteerd op 25 maart 2010]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.amersfoort.nl/smartsite.shtml?id=102527&ch=TER>>

Google maps [online]. [Geciteerd op 20 september 2010]. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://maps.google.nl/maps?hl=nl&tab=wl>>

Groot, C. de (2004). 'Zwarte Vlucht' De (sub)urbane locatiekeuze van klassieke allochtonen in Amsterdam. Directoraat-Generaal Wonen.

Hägerstrand, T. (1970), What about people in regional science? : Regional Science Association Papers, 14, p. 7–21.

Hooimeijer, P. en Knaap, G. A. van der (1994) From flows of people to networks of behaviour, in: P. Hooimeijer, G. A. van der Knaap, J. van Weesep and R. I. Woods (Eds) Population Dynamics in Europe, p. 177–185. Utrecht: Royal Netherlands Geographical Society.

Jansen, J. (2006). Bepaalde huisvesting. Een geschiedenis van opvang en huisvesting van immigranten In Nederland, 1945-1995. Amsterdam: Aksant.

Jong, A. de, P. Feijten, C. de Groot, C. Harmsen, M. van Huis en F. Vernooij (2006). Regionale huishoudensdynamiek. Achtergronden bij de regionale huishoudensprognoses met het model Pearl. Den Haag: Ruimtelijke Planbureau.

Kemp van, R. en G. Bolt (1997), Turks in the Netherlands: urban segregation and neighborhood choice . American Behavioral Scientist 41, p. 374-397.

Kemp van, R. en J van Weesep (1998), Ethnic residential patterns in Dutch cities: Backgrounds, shifts and consequences. Urban Studies 35, p. 1813-1833.

Kesteloot, C. en C. Cortie (1998), Housing Turks and Moroccans in Brussels and Amsterdam: The difference between private and public market. *Urban Studies* 35, p. 1835-1853.

Krysan, M. en R. Farley (2002), The residential preference of blacks: Do they explain persistent segregation?. *Social Forces* 80, p. 937-980.

Kullberg, J., M. Vervoort & J. Dagevos (2009). Goede buren kun je niet kopen. Over de woonconcentratie en woonpositie van niet-westerse allochtonen in Nederland. Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag

Kwan, M-P. (2010), Gender and individual access to urban opportunities: A study using space-time measures. *The Professional Geographer* 51, p. 211-227.

Laan Bouma-Doff, W. van der (2004). De huisvestingspositie van allochtonen. Instituut voor Sociologische-Economisch Onderzoek, Erasmus Universiteit. Rotterdam.

Land, van der M. (2004), Tevredenheid in concentratiewijken. *Rooilijn* 37, p. 443-449.

Lenntrop, B. (1999), Time geography – at the end of its beginning. *Geo Journal* 48, p. 155-158.

Logan, J., W. Zhang en R. Alba (2002), Immigrant enclaves and ethnic communities in New York and Los Angeles. *American Sociological Review* 67, p. 299-322.

Massey, D. (1985), Ethnic Residential Segregation. A Theoretical Synthesis and Empirical Review. In: *Sociology and Social Research* 69, p. 315-350.

Miller, H. (2005). A measurement theory for time geography: *Geographical Analysis* 37, p. 17-45.

Morrow-Jones, H.A. & M.V. Wenning (2005), The housing ladder, the housing life-cycle and the housing life-course: Upward and downward movement among repeat home-buyers in US metropolitan housing market : *Urban Studies* 42, p. 1739-1754

Mulder, C. en A. Zorlu (2008), Locatiekeuze van immigranten in de eerste vier jaar na aankomst. CBS. Beschikbaar op het World Wide Web: <<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/E533DE40-7AF1-4500-A047-4D22CB44288F/0/2008k3b15p39art.pdf>>

Murie, A. (1974). Household Movement and Housing Choice. Birmingham: Center for Urban and Regional Studies.

Musterd, S. & P. Muus (1995), Immigration-mismatches labour, housing and space. The effects of immigration of several nationalities with regard to the Netherlands: *Applied Geography* 15, p. 279-296.

Peach, C. (1998). South Asian and Caribbean ethnic minority housing choice in Britain. In: *Urban Studies*, jg. 35, nr. 10, p. 1657-1680.

Permentier, M. en G. Bolt (2006). Woonwensen van allochtonen. Utrecht, Nethur.

Pred, A. (1977), The choreography of existence: Comments on Hägerstrand's time-geography and its usefulness. *Economic Geography* 53, p. 207-221.

Rogers, A. (1992). 'Elderly migration and population redistribution in the United States', in A. Rogers (ed.) *Elderly migration and population redistribution*, London: Belhaven, p.226-49.

Rossi, P. (1955). *Why families move: study in the social psychology of residential mobility*, Glencoe, Illinois: Free Press.

Schelling, C. (1971), *Dynamic Models of Segregation*. *Journal of Mathematical Sociology* 1, p. 143-186.

Schwanen, T. (2007), *Matter (s) of interest: artefacts, spacing and timing*: *Geografiska annaler* 89, p. 9-22.

SmartAgent (2001). *Woonbeleving allochtonen*, Amersfoort: SmartAgent@Company.

Uunk, W. (2002). *Concentratie en achterstand, Over de samenhang tussen etnische concentratie en de sociaal-economische positie onder allochtonen en autochtonen*. Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek, Erasmus Universiteit Rotterdam. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Uunk, W. en S. Martinez (2002). *Wijken in beweging: migratie in en uit concentratiewijken*. Koninklijke van Gorcum: Assen

Vrom (2006), *Kiezen voor de stad. Kwalitatief onderzoek naar de vestigingsmotieven van de allochtone middenklasse*.

Bijlage 1: Interview

Algemene vragen

1. Leeftijd
2. Geslacht
3. Huishoudensamenstelling

Komst naar Nederland

1. Wanneer bent u naar Nederland verhuisd?
2. Met welke reden bent u naar Nederland gekomen?
3. Met wie bent u hier naar toe gekomen?
4. Waar bent u gaan wonen, toen u in Nederland aankwam? Kunt u een beschrijving geven van de woning en buurt.
 - stad/platteland, waarom?
 - type wijk: veel andere allochtonen/landgenoten of niet, waarom?
 - type woning: soc. Huur/part. Huur/koop, waarom?
 - bepaalde aspecten die belangrijk waren bij de keus
5. Wat voor mogelijkheden qua woningen had u toen u in Nederland kwam wonen? Hoe heeft u een keuze gemaakt?
6. Wat voor beperkingen heeft u ondervonden toen u hier kwam wonen?
7. Heeft dit de locatie beïnvloed?
8. Waar bent u vervolgens gaan wonen? En waar heeft u gewoond tot en met uw huidige woning? Waarom heeft u deze keuzes gemaakt? Zie vraag 4 voor de aspecten die terug moeten komen.
9. Bent u tevreden met uw woning en waarom?

Amersfoort

1. Hoe bent u hier in Amersfoort terecht gekomen? Waarom?
2. Hoe lang woont u hier al?
3. Kunt u een beschrijving geven van uw woning en de wijk waar u woont. Zie aspecten vraag 4 vorige kopje.
4. Hoe bent u in deze wijk terecht gekomen? Waarom?
5. Heeft u bij de keuze voor de wijk, gelet op het relatief hoge aantal buitenlanders in de wijk? Waarom wel of niet?
6. Waarom heeft u voor deze woning gekozen?
7. Wat zijn de voordelen van het wonen Amersfoort?
8. Wat zijn de nadelen van het wonen in Amersfoort?
9. Wat vindt u van het wonen dichtbij andere landgenoten en/of andere allochtonen? Familie? Wat vindt u ervan als u in een totaal witte wijk zou komen te wonen?
10. Heeft het wonen dichtbij landgenoten uw woningkeuze beïnvloed?
11. Waarom heeft u niet gekozen voor een woning in een de vier grote steden?
12. Bent u tevreden over de wijk en waarom?
13. Zijn er bepaalde voorzieningen die u als Turk belangrijk vindt in de buurt? Verschillen met het wonen in Turkije? Mist u bepaalde dingen hier in Nederland?

14. Wat is voor u de gewenste woning en buurt en waarom?

Bijlage 2: Interview met gemeente Amersfoort

Interview met Esther Brink, wijkmanager Kruiskamp/Koppel

1. Wat is het gevolg geweest van het benoemen van Kruiskamp als vogelaarwijk?

We zijn sinds 1996 in de wijk de Kruiskamp bezig, het was onze eerste GSB wijk. Sinds 2008 is het een krachtwijk, een focuswijk geworden. Toen dat werd aangewezen waren wij allemaal zeer verbaasd, omdat wij daar al jaren in de wijk hebben geïnvesteerd. Wat moeten we daar nog doen? Maar toen hebben we de cijfers bekeken en vooral op sociaal vlak valt er nog heel veel te doen. We hebben met ze allen een actieplan geschreven, daar is de buurt ook bij betrokken geweest en alle organisaties in de wijk, mensen van de gemeente en vooral de corporaties. Je ziet we hebben dit jaar voor het eerst gemonitord, je ziet dat de wijk enorm verbeterd is. Dat komt niet door dat het op dat moment een krachtwijk werd maar omdat we in 1996 al begonnen zijn. We hebben vooral veel woningbouw opgeleverd de afgelopen jaren. Op fysiek vlak zie je daardoor al heel veel. Er zijn zoiezo heel veel nieuwe mensen gekomen. Maar ook bij de mensen die er al woonden merk je veel tevredenheid over de woonomgeving, winkelvoorzieningen en op allerlei andere vlakken zie je wel vooruitgang in de wijk. De Vogelaarwijken heeft ervoor gezorgd dat wij als gemeente weer sterk de focus op de Kruiskamp hebben. Dat we naast het reguliere programma ook wat extra doen en dat heeft ook de corporaties doen investeren en ook sociaal. En we hebben ook meer geld gekregen voor deze wijk. Dus er gebeurt wel veel meer dan we anders hadden gedaan.

2. Wat waren de problemen in de wijk waardoor jullie in de wijk gingen investeren in 1996?

Het is een wijk met 6000 inwoners, het was ongeveer 40% allochtoon, die verhoudingen zijn nu iets verschoven, veel sociale huur. Op zich is het wel een prettige wijk qua samenstelling, je hebt huizen uit de jaren '30, '50, '60 en uit 2000. Dus qua samenstelling ziet het er wel heel leuk uit, het is niet alleen maar hoogbouw. Nou wat we tegenkwamen was het inkomen wat het laagst ligt in Amersfoort, laag opleidingsniveau, veel sociale problematiek. Wat we noemen 'achter de voordeur', we hebben begin 2000 het programma 'samen buurten' gestart, dit is een soort achter de voordeur aanpak. Het samenleven gaat soms moeilijk op bepaalde plekken of buurten en de veiligheid was echt een issue. Dat gaven de bewoners ook aan, dat ze veiligheid wel heel belangrijk vonden. Daar waar oude en nieuwe bewoners de buitenruimte moeten delen, daar is vaak frictie. Kinderen laat op straat en de straatcultuur vs de kinderen die dat niet gewend zijn, dat levert wel problemen op.

3. Zie je al duidelijk veranderingen van alle investeringen van de afgelopen jaren?

We hebben vorig jaar alles gemeten en dat staat allemaal in een wijkatlas. Je ziet op heel veel fronten de verbeteringen van de wijk, tenminste wat mensen van de wijk vinden. Als het gaat om cijfers voor de woonomgeving en het veiligheidsgevoel. Dus je ziet op alle fronten wel verbeteringen plaatsvinden. Er is ook een heel groot deel nieuwe bewoners, dat zijn met name koopwoningen en dat zijn toch mensen die positiever in het leven staan, om het zo maar te zeggen en dat zie je ook in de cijfers terug. Maar ieder individu heeft hulp nodig, collectief helpt maar de individuen met echte problemen die worden net geholpen met nieuwe burens. Met het wijkactieplan hebben we met name de achter de voordeur aanpak. AVteams doet dat en die bellen deuraandeur, vaak zijn deze ook van allochtone afkomst. We hebben complexen geselecteerd en dan worden er eerst wat vragen gesteld over de wijk en omgeving.

4. Ik kwam zelf tegen in de wijk dat vee Turkse vrouwen geen Nederlands spreken, hoe gaan jullie hier mee om?

Ja dat is echt wel een probleem. Voor jezelf is het vooral een probleem, om in de samenleving mee te draaien. De nieuwe Nederlanders is voor ons ook een moeilijk bereikbare groep als het gaat om participatie. We zetten AVteams in voor iedereen die het wat moeilijker heeft, we hebben buurtvoorlichters en dat zijn mensen die de deur aan de deur gaan om mensen in te lichten voor een belangrijke avond over de wijk. En er is ook een programma tegen de analfabetisering dit is ook heel erg gericht op deze groep maar ook veel Nederlanders die de geschreven taal niet machtig zijn in de wijk. Maar het is ook een probleem, want als je naast een Nederlands gezin woont je kunt geen gesprek aanknopen. En dat veroorzaakt weer heel veel moeilijkheden. Je kunt elkaar ook niet aanspreken op dingen die niet goed lopen, dus het blijft lastig.

5. Wat is jullie doel/visie voor de wijk voor de toekomst?

Het gaat natuurlijk om de leefbaarheid, we doen in de kruiskamp een buurtgerichte aanpak en een individuele aanpak. Er zijn heel veel delen in de wijk waar het allemaal prima gaat en die niks nodig hebben. Dus we hebben 5 buurten geselecteerd en het gaat ons ook om de individuele aanpak. Doelen op wonen, werken, we willen dat iedereen vooruitgaat en dat we een prettig en leefbare wijk hebben. We zijn al een heel eind op dreef, we hebben ook afspraken tot 2018 met het Rijk gemaakt. Het is dus meer de vraag hoe houden we wat we al bereikt hebben goed. Ik zie ook wel in dat deze wijk nooit een gemiddelde Amersfoortse wijk worden. Er is meer leven op straat, meer reuring en minder veiligheid maar het verbeterd zich wel daar doen we volgens mij ook genoeg voor.

We willen de wijk gemengd houden, dat is ook de charme van de wijk. Ook het Neptunusplein daar zie je ook de combinatie van allochtone ondernemers en Nederlandse ondernemers en volgens mij werkt dat goed. Ik merk dat heel veel mensen van buiten de wijk daar gaan winkelen. Maar ook de mensen van de nieuwbouwwijk daar heen, soms zie je wel als je nieuwbouw tegen oudbouw plaatst dat mensen dus toch elders gaan winkelen. Maar hier geven ze echt hun geld uit in eigen wijk. Gemixte bevolkingssamenstelling en gemixte woningsamenstelling dat hoort gewoon bij de wijk. Volgens mij geeft dat juist het karakter aan de wijk. Het zou niet te doen zijn om alles door koop te vervangen want je hebt gewoon een goedkope voorraad nodig.

De corporaties hebben ook een programma huren op maat. Het is hiermee mogelijk geworden dat mensen met een laaginkomen ook in een eengezinshuurwoning terecht kunnen komen. Mensen kunnen huurtoeslag krijgen, maar mensen krijgen ook een individuele toeslag. Het is ene beetje inkomenspolitiek, dat mag natuurlijk niet helemaal maar het is een experiment, waardoor je voornamelijk mensen met een laaginkomen een breder aanbod kan doen. Het huren is nu inkomensafhankelijk, eerst gaat er een individueel bedrag af en daarna kunnen ze nog huurtoeslag krijgen.

We gaan de komende jaren niet meer slopen, want hoe meer we slopen, hoe langer de wachttijden worden. Want die mensen worden allemaal met urgentie uitgeplaatst. Dus dat kan de woningmarkt niet aan, voornamelijk ook door dat er in andere wijken ook wordt gesloopt.

6. Doordat de wijk een stempel heeft gekregen probleemwijk door het Rijk is er daarom meer aandacht naar deze wijk gegaan en minder naar de andere probleemwijken in Amersfoort?

Het voordeel van focus is dat je veel kunt doen, het nadeel is dat er minder voor anderen is. Maar we hadden al het programma Amersfoort Vernieuwt met andere wijken en daarna kwam de Kruiskamp pas als krachtwijk erbij. In de Kruiskamp moeten de corporaties ook sociaal investeren terwijl dit in de andere wijken minder is. En hier zijn meer externe subsidies. We hebben in deze jaren wel veel goede vooruitgangen geboekt en gaan nu kijken hoe we dit kunnen vasthouden, maar we moeten ook zeker naar andere gebieden gaan kijken. In andere wijken waar we niks extra's hebben gedaan, zie je dat de cijfers achteruitgaan. Als je niks doet vindt er ook achteruitgang plaats. De Kruiskamp gaat goed, dus dat moeten we continueren, maar we moeten zeker niet de andere wijken uit het oog verliezen. Maar in een wijk als de Kruiskamp zul je altijd de aandacht moeten blijven houden, omdat we daar de mensen hebben die extra aandacht moeten hebben. Heel veel mensen zullen er beter

van worden maar er zullen altijd mensen blijven die meer aandacht nodig hebben en die heb je met name in dit soort wijken.

7. Is er nog iets specifiek over de Turkse bevolking in de wijk te zeggen?

Er lopen voor juist deze doelgroep verschillende projecten om deze mensen er bij te betrekken. Het is voor iedereen, want alle bewoners hebben een beetje dezelfde economische status, dus aan beide groepen moet je aandacht geven (NL en allochtonen). Autochtonen mensen kwamen ook naar ons toe wanneer doen jullie eens iets voor ons?! Dan zijn die bijna de vergete n doelgroep, omdat we ons stiekem toch wel heel vaak richten op de allochtonen. Alles en iedereen mag meedoen, maar bij de participatie doen we altijd heel gericht waar met name de nieuwe Nederlanders een specifieke positie in.

8. Wat voor samenstelling heeft de wijk gehad hier voor?

Vroeger woonden hier meer allochtonen. Absoluut zal het niet uitmaken, maar relatief wel, want de nieuwbouw is er gekomen en er is weinig voor gesloopt. Dus je hebt gewoon veel meer instroom van Nederlanders gekregen of mensen die in ieder geval een hoger inkomen of hoger opleidingsniveau hebben. Dus dat zie je ook in de cijfers terug, er is gewoon een hele nieuwe groep bijgekomen. Dus dat heeft het wel doen mengen op papier. Maar de Neptunusplein was echt slecht vroeger, veel drugscriminaliteit en dat is nu echt heel erg vermindert. Dus dat geeft mensen ook een aangener gevoel. Er wordt heel veel gerenoveerd, we hebben meer surveillanten aangenomen dus mensen zien ook meer controle in de wijk. Er worden ook groengebieden opgeknapt, hele mooie nieuwe school, dus er gebeurt op heel veel fronten wat. Ik geloof ook wel dat de mensen meer tevreden zijn in de wijk.

Bijlage 3: Codering

hfst 6:

Reden naar Nederland:

1. arbeid
2. asiel
3. gezinsmigratie
4. studie
5. au pair/ stage
6. overig

Waar:

1. Amersfoort
2. Kruiskamp
3. Liendert
4. provincie Utrecht
5. elders

Waarom concentratiewijk Kruiskamp/Liendert:

1. economische achtergrond
2. huishoudenkenmerken
3. discriminatie
4. etnisch-specifieke kenmerken
5. mate van integratie
6. beperkte kennis over mogelijkheden

Waarom deze locatie:

1. prijs
2. locatie
3. beschikbaarheid
4. familie, vrienden, netwerk
5. kenmerken huis

Waarom verhuizing:

1. verandering in huishouden
2. verandering in inkomen
3. verandering in werkadres
4. verandering in woonomgeving
5. overig

Beperkingen:

1. economische achtergrond
2. huishoudenkenmerken
3. discriminatie
4. etnisch-specifieke kenmerken
5. mate van integratie
6. beperkte kennis over mogelijkheden

Voordelen Kruiskamp/Liendert:

1. voorzieningen
2. kenmerken huis
3. sociale aspecten
4. locatie

Nadelen Kruiskamp/Liendert:

1. sociaal
2. criminaliteit
3. kenmerken huis
4. locatie

Type woning:

1. sociale huur
2. particuliere huur
3. koop

1. flat
2. eengezinswoning rijtjes
3. vrijstaand

hfst 7:

Voordelen grote steden:

1. voorzieningen
2. woningaanbod
3. locatie
4. openbaar vervoer
5. levenswijze

Nadelen grote steden:

1. drukte
2. mensen/gebeurtenissen
3. grootte
4. contact familie/vrienden

Voordelen Amersfoort

1. voorzieningen
2. grootte van stad
3. familie/vrienden/netwerk
4. vertrouwdheid met de stad

Nadelen Amersfoort:

1. kosten
2. grootte
3. bevolking van Amersfoort
4. familie/kennissen/netwerk
5. voorzieningen
6. veiligheid/criminaliteit

hfst 8:

wonen in een wijk met relatief veel allochtonen/turkse mensen:

1. belangrijk
2. niet belangrijk
3. geen voorkeur

Keuze voor type wijk indien mogelijk:

1. witte wijk
2. gemengde wijk
3. geen voorkeur

Reden waarom positief of negatief:

1. familie/sociale contacten
2. leren van de Nederlandse taal
3. culturele verbondenheid
4. segregatie bevorderend
5. sociale contacten

Turkse voorzieningen of moskee in wijk:

1. belangrijk
2. niet belangrijk
3. geen voorkeur

Moskee:

1. mate van geloofsovertuiging
2. vervoersmogelijkheden

Turkse voorzieningen in de wijk:

1. geloofsovertuiging
2. cultuur

Wat missen ze:

1. grootte huis
2. voorzieningen
3. dingen in huis
4. land
5. mensen
6. cultuur

Terug naar Turkije:

1. niet tevreden: werk, huis, sociaal
2. wel tevreden, later terug willen: sociaal, woning, cultuur
3. tevreden

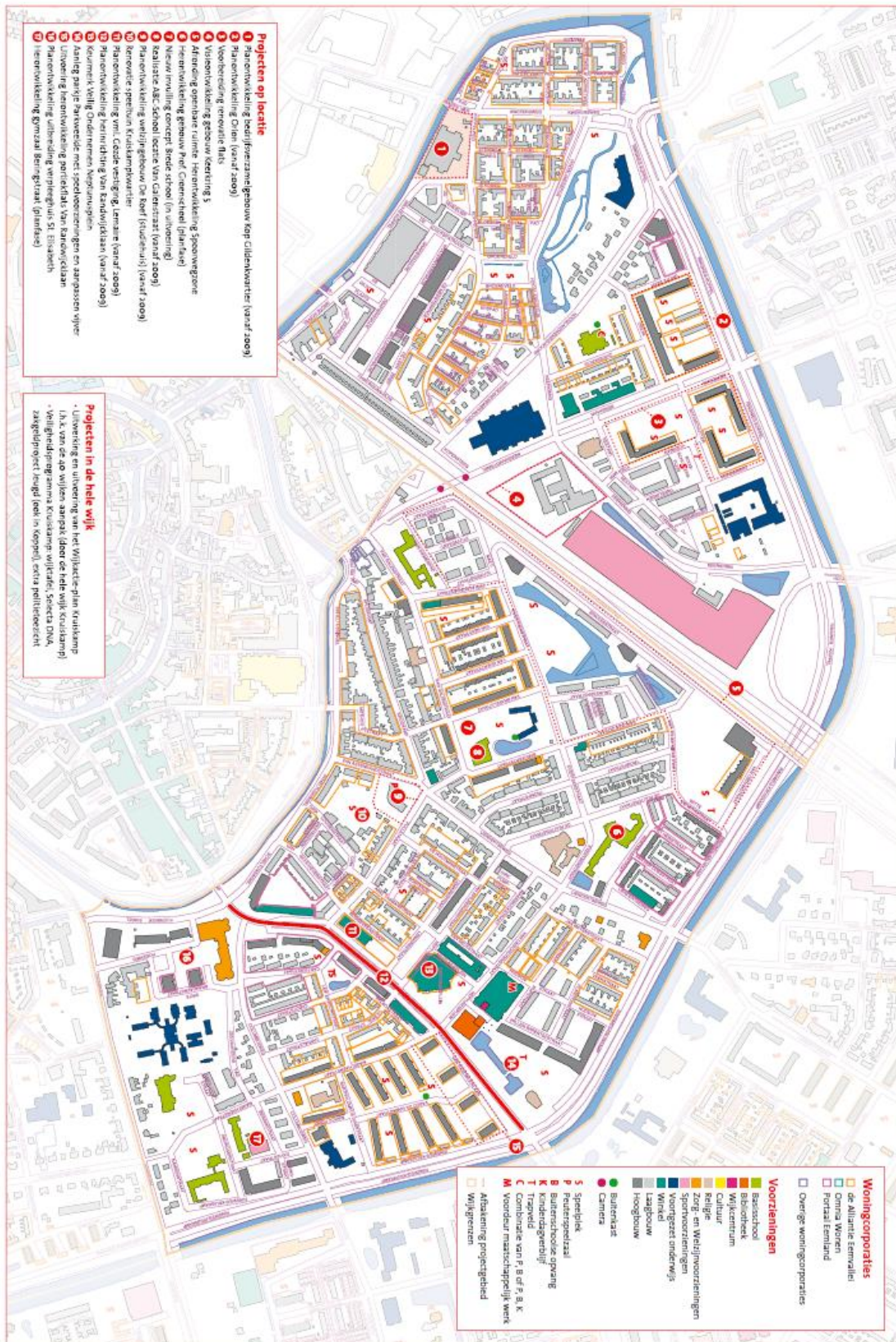
Woning beschrijving

- grootte huis
- omgeving
- dingen in huis

Kiezen voor woning:

1. alleenstaand
2. eengezins rijtjes
3. flat

Bijlage 4. Kaart van de stedelijke vernieuwing in de Kruiskamp en Koppel

Bijlage 5: Kaart van de stedelijke vernieuwing in Liendert en Rustenburg

